

1998 JOL

1983

R 51

A MAGYAR KIR.
ORSZÁGOS JAVÍTÓ-
INTÉZETEK
ISMERTETÉSE.

II
10



KIADJA A M. KIR. IGAZSÁGÜGYMINISTERIUM.

Magyar Állami Gyógypedagógiai Intézet
Budapest, Kir. József u. 53.
Jl. 42. folyószám

1975 AUG 10

BUDAPEST, LÉGRÁDY TESTVÉREK.



TARTALOM-JEGYZÉK.

	Lap
Szakba vágó irodalmi munkálatok	3
A kir. javítóintézetekről általában.	
Általános rész	5
A kir. javítóintézetekről	20
A kir. javítóintézetek száma és szaporítása	25
A kir. javítóintézetek főhatósága	25
Az intézetek igazgatása	26
Az intézet tisztviselői és segédszemélyzete	26
A házi tanács, annak feladata és ügyköre	27
A javítóintézetbe való felvétel módozatai és kellékei	28
Az intézet működési rendszere	31
A javító nevelés eszközei	32
1. A valláserkölcsei oktatás	33
2. Az iskolai tanítás	34
3. A munkaoktatás	36
4. A rend és tisztaság	42
5. A fegyelem	45
Élelmezés és ruházat a kir. javítóintézetben	47
Egészségügy	49
A növendékek kihelyezése	50
Az aszói kir. javítóintézet fiuk számára	54
Az intézet telke és kiépítése	55
Az intézet helyiségeinek területe és légürtartalma	62
Az intézet helyiségeinek felszerelése	65
Az intézet személyzete	69
Az intézet növendékei	71
A családok összeállításának módja	74
Iskolai oktatás	79
Munkaoktatás	81
Napirend	82
Fegyelem	85

	Lap
Élelmezés	86
Egészségügy	87
A kir. javítóintézeti nevelés erkölcsi eredményeiről	89
Az intézetből elbocsátott növendékek nevelési időtartama	91
A kir. javítóintézet kiadásai és bevételeiről	96
A kolozsvári kir. javítóintézet fiuk számára.	
A kolozsvári kir. javítóintézet telke és épületei	97
Az intézeti helyiségeknek felszerelése	103
Az intézet személyzete és járandósága	106
Az intézet növendékei	107
A családok összeállítása	111
Iskolai oktatás	113
Munkaoktatás	115
Napirend és fegyelem	116
Egészségügy	118
A kir. javítóintézeti nevelés erkölcsi eredményeiről	119
Az intézet fenntartási költségei 1886-tól 1898-ig	124
A székesfehérvári kir. javítóintézet fiuk számára.	
Az intézet telke és épületei	125
Az intézet helyiségeinek területe és légűrtartalma	129
Az intézeti helyiségek felszerelése	133
Az intézet személyzete	134
Az intézet növendékei	135
A családalakítás módja, a nevelés, az iskolai és munka- oktatás	138
Napirend és fegyelem	139
Egészségügy	141
A kir. javítóintézeti nevelés erkölcsi eredményeiről	143
Az intézet fenntartási költségei 1895-től 1898-ig	146
A rákos-palotai kir. javítóintézet leányok számára.	
Az intézet telke és épületei	147
Az intézet helyiségeinek száma, területe és légűrtartalma	150
Az intézet helyiségeinek felszerelése	152
Az intézet személyzete és járandósága	153
Az intézet növendékei	153
A nevelés, az iskolai és munkaoktatás	156
Az intézeti rend és fegyelem	157
Egészségügy	158
A kir. javítóintézeti nevelés erkölcsi eredményeiről	159
A r.-palotai kir. javítóintézet kiadásai és bevételeiről	164
Statistikai tábla.	

Szakba vágó irodalmi munkálatok.

- Ballus Pál: A pozsonyi árvaház története. 1833.
Báró Eötvös József: A fogházjavítás ügyében. 1838.
Szemere Bertalan: Terve egy építendő jav. fogháznak, 1838.
Beksics Gusztáv. Tizenkét éven alóli életkor és a büntetőjogi beszámítás. 1881.
Schmal Alajos: A budapesti József fiu-árvaház története. 1888.
Toldy László: A budapesti Erzsébet leány-árvaház története. 1888.
Fayer László: A fiatal koru egyének büntethetőségének kérdése. 1889.
Perényi Antal: A veszprémi Dávid árvaház története. 1891.
Krajesik Soma: A gyermekvédelem Oroszországban. 1891.
Novák Lajos: A budapesti első gyermekmenhely története. 1893.
Dr. Nagyiványi Fekete Gyula: Az elhagyatott gyermekek és fiatakoru büntettesek gondozása. 1893.
Dr. Doleschall Alfréd: A gyermekvédelem ügyének törvényhozási szabályozása. 1893.
Stoff János: Javító-intézetek külföldön és hazánkban. 1894.
Mészáros Sándor: A javító nevelés és a társadalom. 1894.
Brocskó Lajos: Svajcz árvaházai. 1895.

Dr. Vargha Ferencz: Gyermekkorban lévő bűnösök. 1895.

Dr. Salgó Jákab: A gyermekkorban lévő bűnösök. 1895.

György Aladár: Emberbaráti tan- és nevelőintézeteink. 1896.

Dr. Moravcsik Ernő Emil: A gyermekkorban lévő bűntettesekről. 1896.

Krajcsik Soma: A javító intézetekben divó rendszerek kérdéséhez. 1896.

Vita a jogászegyletben javítóintézeteinkről s az ifjúkori bűnösökről. 1897.

Dr. Vámbéry Rusztem — Krajcsik Soma: Javító intézeteinkről. 1898.

Ezen felül több rendbeli becses értekezés található a tudományos és jogi szaklapokban, valamint folyóiratokban.





A kir. javító intézetekről általában.

Általános rész.

A nemzeti jólétnek és haladásnak alapja és előfeltétele a fiatal nemzedék erkölcsös és jogtisztelő nevelése, szellemi életének ily irányban való fejlesztése.

A nemzeti erő emelkedése vagy hanyatlása függ attól, hogy miként felelnek meg polgárai kötelmeiknek: a polgárok erkölcsi felfogása, szorgalma, akaratereje pedig legnagyobb részt azon tényezők eredménye, melyeknek hatása alatt az egyén felnevelkedett.

Ha tehát a jövő nemzedéknek jó sorsáról sikerrel kívánunk gondoskodni, zsenge korban kell megközelíteni a gyermeket, s gondosan távol kell tartani őt attól a légkörtől, melyben testi vagy erkölcsi jólétét veszély fenyegeti, és melytől csak fizikai vagy morális romlása várható.

A gyermeket az erkölcstelenség ellenében védelmezni, hatályos felügyelet alatt tartani, előtte tisztességes, utánzásra méltó példával járni, egyszóval neki az erkölcsös jellem kifejlesztésére és megszilárdítására megfelelő környezetet szolgáltatni, első sorban a szülők vannak hivatva, mint a kik természetes vonzalommal viseltetvén a vérükből való vér irányában, a gyámolító és nevelő tisztnek lelkiismeretes betöltésére a szeretet törvényei alapján is legalkalmasabbak.

De ha a természetes gondozók ezen feladatuk teljesítésére a kellő szellemi vagy anyagi erőkkkel nem bírnak, ha maguk is a bűnre való hajlam bizonyítékait szolgáltatják, nemkülönben akkor is, ha a szülők elhaltával a gyermekek elhagyatottan maradnak: a társadalomra száll a jog és kötelezettség, hogy a fiatakoruakról gondoskodják és hogy fogékony lelkükbe az erkölcsi fogalmakat, a jó, a tisztesség s a munkaszeretet iránti hajlamot beoltsa és istápolja. A társadalomnak ezen irányu munkássága nem csupán a humanitárius ténykedésnek jellegével bír, de megfelelő szervezetben keresztülvive sociál- és kriminálpolitikai jelentőséget nyer; mert midőn a tehetetlen vagy méltatlan szülő helyett támogatást nyújt, nem csupán életfentartási segedelemben részesíti a védtelenül álló kiskorúakat, hanem egyszersmind minden egyén megmentésével egy-egy produktív munkást állít ki az élet küzdőterére és elejét veszi a jogrendet és vagyonbiztonságot fenyegető támadásoknak.

Ennek a tudatában a nyugat művelt, előbbrehaladott s gazdagabb nemzetei már számos évtized óta nagy áldozatkészséggel, kitartással s ügybuzgalommal teljesítik a gyermekvédelem terén reájuk várt feladatokat, országosan szervezván a züllésnek indult s a züllés veszélyének kitett fiatakoru egyének megmentésének ügyét. Kényszernevelő intézeteikben sok ezerre megy a növénydekék száma és súlyosan büntetik azokat, kik a gyermekeknek köteles gondozását elmulasztják.

Hazánkban is, mihelyt a századokon át meg-megujult pusztító háborúk, valamint a politikai viharok szünete erre időt engedett, megjelentek az emberszeretet lelkes apostolai, s első sorban a jótékony főpapság és gyöngéd szívű női nem a lelkesedés hevével kezdték meg a szükölködők gyámolítását és az elhagyatott gyermekek védelmét.

Már a mohácsi vész előtt is (1526.) de különösen az erdélyi fejedelmek idejében számos alapítványi hely

volt árvák és lelenczek számára, de ezeket vagy zárdákban vagy iskolákkal kapcsolatban álló convictusokban nevelték.

Immár másfél évszázad választ el bennünket attól a kortól, melyben nemeslelkű emberbarátok az első árvaház felállításával példát szolgáltattak azon szerencsétlen gyermekek megmentésére, kik gondozás nélkül és nélkülözésektől elgyötörve a bűn fertőjébe jutnak. És társadalmunk, a nemes példán felbuzdulva a közhasznu alkotásoknak egész sorozatát létesítette; gyors egymásutánban alapított árva- és szeretetházakat, lelenczházakat és menedékhelyeket, böcsődéket és kisdédóvókat, valamint javítóintézeteket és ezzel fényes bizonyosságát adta emberbaráti érzetének és áldozatkészségének.

Szegényneveldek, konviktusok s más jótékony alapítványok szórványosan előbb is léteztek ugyan hazánkban, de tulajdonképen dicső királynénknak: Mária Teréziának érdeme, hogy közjótékonsági intézmények gyors egymásutánban és nagyobb számban létesítették.

Tekintettel az árva- és szeretetházaknak és egyéb hasonló intézményeknek a javítóintézetekkel való rokon természetére és részben azonos céljaira, nem lesz érdektelen a magyar társadalomnak a fiatakoruak érdekében létesített alkotásait e helyütt röviden, az intézmények alapításának sorrendjében ösmertetni, illetőleg felsorolni.

1749-ben alapította Kelcz Imre kanonok 134 ezer korona hagyományával a kőszegi u. n. Kelcz Adélffy árvaházat, melyre utóbb Adélffy Antal táblai elnök 162 ezer koronát hagyott. Ma 89 árvát nevel, mintegy 36 ezer korona évi költséggel.

1765-ben alapította s 1770-ben építtette Mária Terézia a róla elnevezett Teréz árvaházat Nagy-Szebenben, hol jelenleg 110 árvát nevelnek évi 60—70,000 korona költséggel.

1775-ben alapította ugyancsak Mária Terézia a debreczeni Terézianumot, mely 50 növendéket gondoz s évi kiadása 15,000 korona.

1783-ban alapítottatott a pozsonyi ágost. hitv. árvaintézet, az u. n. Alfinum, mely 8,000 korona költséggel 18 gyermeket lát el. Vagyona 115,000 korona.

1789. Vass-féle róm. kath. árvaház Sopronban. Alapította ehrenfelsi Vass Károlyné. Vagyona 280,000 korona. Évi budgetje 13,000 korona. Növendékeinek száma 50.

1810. Dávid árvaház Veszprémben. Alapította : Zsolnay Dávid. Jövedelme évi 26,000 korona. 56 gyermeket nevel.

1822. Bölcsőde egyesület Budapesten. Alapította : Mayer István. Vagyona 220,000 korona. Ápol 500 gyermeket. Évi kiadás 24,000 korona.

1823. Székesegyházi árvaintézet Pécsen. Alapította : a megyés püspök s a káptalan. Vagyona 110,000 korona. Évi kiadása 15,000 korona. Ellát 18 növendéket.

1832. Stefánia árvaház Pozsonyban. Alapította : Blaskovich János kezdeményezésére a kisdedovó egyesület. Vagyona 420,000 korona. Évi költsége 30,000 korona. Ellát 40 növendéket.

1833. Vurum-féle püspöki árvaház Zsolnán. 70 növendéket gondoz. Évi költsége 18,000 korona.

1841. Polgári jótékony nőegyesület árvaháza Aradon. Tőkéje 90,000 korona. 27 árvát nevel, 6,000 korona évi költséggel.

1842. Magyar izr. kézmű- és földmívelési egyesület, Budapesten. Alapították pesti zsidó polgárok az izr. hitközség kezdeményezésére. Célja : szegény árva és elhagyott gyermekeket ipari és mezőgazdasági munkásokká nevelni. Növendékeinek száma 400, vagyona 400,000 korona. Tanonczmenedékházában 30 fiu állandó hajlékot, a vidékről jövők ideiglenes menhelyet találnak.

1843. József-fiárvaház Budapesten. Alapította Pest városa. Ellát 100 növendéket. Költsége 40,000 korona.

1845. Javitóintézet Zeleméren. Létesítették: Karap Sándor, Diószeghy Sámuel és Gönczy Pál. Növendékeinek száma 12 volt. Megszűnt az 1849-iki események következtében.

1847. Javitóintézet Nyitravármegyében. Alapította Kardhordó József, azzal a törekvéssel, hogy abban árva-
gyermekes és börtönben szülő szülők gyermekei nevel-
tessenek. Az absolutismus korában betiltatott az intézet
munkássága

1847. Kothmár-féle fiárvaház Bazinban. Alapította
az evang. német egyházközség. Vagyona 80,000 korona.
Ellát 7 gyermeket. Kiadása évi 2,400 korona.

1848. Kósa-Schopper árvaház Rozsnyón. Alaptőkéje
55,000 korona. Ellát 12 árvát. Költségvetése évi 2,400
korona.

1850. Katonatisztek árvaleány intézete Sopronban.
Fenntartja a cs. és kir. közös hadügyministerium. Ellát
80 növendéket. Évi kiadása 80,000 korona.

1857. Erzsébet árvaház Kassán. Alapította a nőegy-
let. Alapvagyona 80,000 korona. Gondoz 30 növendéket.
Kiadása 8,000 korona.

1857. Nagyváradi Szent-József fiuintézet. Vagyona
1.300,000 korona, s 69 árvát gondoz.

1858. Rudolf-árvaház Pécsen. Létesítette a város
közönsége. Alapvagyona 80,000 korona. Ellát 70 gyer-
meket. Kiadása 12,000 korona.

1859. Protestáns országos árvaház Budapesten.
Fenntartja a protestáns árvaegyesület. Vagyona 650,000
korona. Ellát 100 növendéket. Évenként költ 50,000
koronát.

1860. Világosító Szent Gergelyről nevezett örmény
kath. árvaház Szamosújvárott. Alapította: Lukácsi Kris-
tóf plébános. Vagyona 260,000 korona. Ellát 21 növendé-
ket. Évi kiadása 9,000 korona.

1861. Erzsébet leányárvaház Budapesten. Alapította
a főváros. Ellát 100 növendéket. Évi kiadása 40,000 korona.

1862. Sárosmegyei jótékony nőegylet árvaháza Eperjesen. Törzsvagyona 40,000 korona. Ellát 20 árvát. Évi kiadása 4,000 korona.

1866. Erzsébet leányárvaház Nagyváradon. Alapította a nőegylet. Vagyona 120,000 korona. Ellát 26 árvát.

1866. Magyar gazdasszonyok országos egyesületének árvaháza Budapesten. Törzsvagyona több mint fél millió korona. Ellát 80 növendéket. Kiadása 85,000 korona.

1867. Pesti izr. leányárvaház és leányárvamenhely (ez utóbbi 1875-ben). Vagyona meghaladja az egy millót. Költségvetése 60,000 koronán felül. Ellát 110 leány-növendéket.

1868. Borsodmegyei nőegylet leányárvaháza Miskolczon. Alapította a nőegylet. Alapvagyon 100,000 korona. Ellát 12 növendéket

1868. Nyiregyházi jótékony nőegylet árvaháza. Ellát 16 árvát. Kiadása 4,000 korona.

1869. Izr. fiárvaház Budapesten. Alapítója: Fochs Antal. Vagyona túlhaladja a másfél millió koronát. 45,000 korona költségen 123 növendéket nevel.

1870. Stefánia árvaház Debreczenben. Alapította a nőegylet. Kiadása 5,000 korona. Ellát 23 árvát.

1870. Balatonfüredi szeretetház. Létesült alapítványokból. gyűjtés útján s állami segélylyel Ellát 60 növendéket. Évi kiadása 26,000 korona.

1871. Mária intézet Budapesten. Gyűjtésekből létesítették a Mária testvérekről nevezett apácák, s ugyancsak adományokból tartják fenn. Célja: árvaleányokat cselédekké kiképezni.

1872. Gyermekmennyhely Budapesten. Alapította és fenntartja a budapesti első gyermekmenhely egyesület. Gondoskodik 332 gyermekről, kik 6 éves koruk elérével az Istvántelekre helyeztetnek el, s itt kertészeti- vagy ipari kiképzést nyernek.

1872. Mária-Valéria árvaház Kolozsvárott. Gyűjtésekből, adakozásokból létesült, fenntartja a Mária-Valéria

nőegylet. Vagyona 130,000 korona. Nevel 44 leányt. Kiadása 13,000 korona.

1872. Winterl-féle árvaház Győrött. Alapította Winterl Antal plébanos. Vagyona 160,000 korona. Ellát 32 árvaleányt.

1873. Erzsébet árvaleánynevelő intézet Kézdivásárhelyen. Alapította Szentkereszty Stefánia, segíti a kormány is. Alapvagyona 110,000 korona. Ellát 40 leányt. Kiadása 14,000 korona.

1873. Városi árvaház Szegeden. Gerle Antal kezdeményezésére alakult. Vagyona 170,000 korona. 32 gyermeket tart el. Kiadása 24,000 korona.

1873. Érseki árvaház Kalocsán. Alapította Haynald Lajos bíboros érsek. Vagyona 450,000 korona. Ellát 50 gyermeket. Kiadása 14,000 korona.

1873. Gizella munkás árvaház Zólyomlipesén. Alapította és fenntartja a magyar államkincstár. Alapja több egy millió koronánál. 85 árvát lát el. Fenntartása 35,000 koronába kerül.

1873. Országos kisdedovó egylet árvaháza Budapesten. Létesítette P. Szathmáry Károly. Ellát 30 gyermeket.

1874. Ranolder intézet Budapesten. Alapította Ranolder János veszprémi püspök. Ellát 130 leányt.

1874. Klotild leányárvaház Marosvásárhelyt. Adakozásból létesült. Államsegélyben részesül. Alaptőke 15,000 korona. Eltart 17 növendéket. Kiadása 6,000 korona.

1874. Izr. árvaház Aradon. Alapította: hatvani Deutsch Ignác. Ellát 10 árvát 8.000 korona költséggel.

1874. Nőegyleti árvaház Szabadkán. Támogatta a főpapság is. Ellát 9 árvát.

1875. Békés-gyulai Wenckheim árvaház. Alapította és fenntartja Wenckheim Krisztina grófnő. Ellát 24 árvát.

1875. Görög kath. püspöki árvaház Ungváron. Közadakozásból alakult s 50 leányt gondoz.

1875. Leánynevelő intézet Toponáron (Somogy-vármegye). Alapította gróf Festetich Dénesné. Szegény és árva leányokat gondoz.

1876. Temesvár-józsefvárosi róm. kath. püspöki árvaház. Bonnáz Sándor püspök adományából létesült. Ellát 70 árvát. Évi kiadása 12.000 korona.

1876. Nőegyleti árvaház Nagy-Károlyban. Létesített adakozásokból. Törzsvagyona 50.000 korona.

1876 Jótékony nőegylet árvaháza Szatmár-Németiben. Keletkezett adakozásokból, s ugyanabból tartatik is fenn. 8 gyermeket lát el.

1876. Római kath. püspöki leányárvaház Szepes-Olasziban. Alapították Hradszky Antal és Császka György. Ellát 12 árvát.

1876. Városi árvaház Székesfehérvárott. Alapított József főherceg, Simor János hercegprímás és mások adományából. Törzsvagyona mintegy 380.000 korona. 17000 korona költséggel 40 gyermeket nevel.

1877. Ágost. ev. Tartler-árvaház Brassóban. Ellát 16 gyermeket. Kiadása 6.000 korona.

1877. Gizella árvaház Temesvárott. Alapította a város, támogatta az állam. Jelenlegi tőkéje 300.000 korona, évi kiadása 12.000 korona. Ellát 35 árvát.

1877. Klotildszeretetház Budapesten. Alkottatott a balatonfüredi szeretetház mintájára. Alapítványokból gyűjtött vagyona 250.000 korona. A kormány is támogatja. 25.000 korona fenntartási költség mellett 60 növendékről gondoskodik.

1878. Fiárvaház Kolozsvárott. Alapította s fenntartja a város. Ellát 10 gyermeket. Kiadása 3.000 korona.

1878. Vasvármegye árvaháza Szombathelyen. Létesült Ernuszt Kelemen kezdeményezésére, közadakozásból. Törzsvagyona: 560.000. korona. Ellát 55 növendéket. Évi kiadása 25.000 korona.

1880. Orfanotrofio-árvaház — Fiumében. Fenntartja a Mária-egylet. Államsegélyt is élvez. Alapja 60.000 korona. Ellát 50 leányt. Kiadása 25.000 korona.

1882. Wodianer árvaház Gyomán. Létesítette báró Wodianer Albert, 130.000 korona alapítvánnyal. Ellát 25 árvát. Kiadása 5.000. korona.

1882. Stefánia árvaház Léván. Fenntartja a lévai nőegylet. Alapvagyon 32.000 korona. Ellát 17 gyermeket. Évi kiadása 7.000 korona.

1883. Lutherház Nagyszebenben. Árvaház és gyermekmenhely, melyet az ottani ágost. hitv. egyházközség alkotott Luther születésének 400-ik évfordulója alkalmából. Vagyon 80.000 korona. Évi kiadása 40.000 korona. Növendékeinek száma 65.

1883. Tiszai ágost. hitv. evang. egyházkerület árva háza Rozsnyón. Czékusz István püspök kezdeményezésére gyűjtés útján létesítették. Alapvagyon 70.000 korona. Évi kiadása 8.000 korona. Ellát 27 árvát.

1883. Községi árvaház Nagy Kőrösön. Alapította Szalay Pálné. Fenntartja a város. Ellát 23 gyermeket.

1883. Mária Valéria árvaház Kaposvárott. Alapította a Mária Valéria egyesület, a megye támogatásával. Vagyon 55.000 korona. Intézete 24 növendékre van berendezve. Jelenleg évente 6.000 koronát költ.

1884. Fehérvár-árvaház Gyöngyösön. Alapította Fehérvár Józsefné. Az egri káptalán felügyelete alatt áll. Ellát 16 árvát.

1884. Róm. kath. Haynald-árvaház Bácsón. Alapította Haynald Lajos, apáca-zárdával kapcsolatosan. Ellát 15—20 árvaleányt.

1884. Zólyommegye árvaháza Zólyomradványban. Alapította a vármegye. Vagyon megközelíti a 100.000 koronát. Ellát 30 növendéket. Kiadása 8.000 korona.

1885. Munkácsi nőegylet árvaháza. Ellát 8 árvát. Kiadása 3.000 korona.

1885. Tanítók árvaháza Budapesten. Gyűjtés útján alakult. Államsegélyt élvez. Közel 25.000 korona a vagyon. Ellát 25 növendéket. Évi kiadása 15.000 korona.

1886. Ujpesti községi árvaház. Alapította a község. Alaptőkéje 16.000 korona. Ellát 26 növendéket.

1886. Simor János árvaház Nagy-Szombatban. Simor hercegprimás létesítette 400.000 korona tőkével, melyet az esztergomi káptalan kezel. 100 árvát nevel az intézet. Évi kiadása 26.000 korona.

1886. Mayer Ferencz-féle fiúarvaház Budapesten. Alapította Mayer Ferencz. Vagyona a 600.000 koronát meghaladta. Kiadása 40.000 korona. Ellát 80 árvát.

1887. Háromszékmegyei árva- és szeretetház Sepsiszent-Györgyön. Létesítette a vármegye közönsége 1 % -os pótdadó kivetése útján. A törzsvagyon mintegy 200.000 korona. Ellát 45 árvát. Kiadása 9.000 korona.

1888. Budapesti községi szeretetház. Eredetileg javítóintézet rendeltetésével tervezték fiatalok büntetések nevelésére, utóbb a züllésnek indult, kóborló és elhagyatott gyermekek befogadására rendezték be. Alapvagyona közel 80.000 korona. Ellát körülbelül 100 gyermeket. Évi kiadása 26.000 korona.

1889. Margit leánynevelő intézet Budapesten. Létesítették a Mária nővérek, közadakozás útján. Ellát 90 leányt.

1889. Országos gyermekvédő egyesület. Célja, züllésnek indult vagy a züllés veszélyének kitett gyermekeket tisztas munkára nevelni. Jelenleg gondozása alatt áll 45 gyermek. Vagyona 100.000 korona. Évi kiadása 10.000 korona.

1889. Nőegyleti árvaház Egerben. Kezdetleges viszonyok közt áll. Adakozásokból tartatik fenn.

1890. Nőegyleti árvaház Deésen. Leányok számára berendezve.

1890. Zombori árvaház. Városi intézmény.

1891. Jászberényi árvaház. Alapította az ottani nőegylet.

1892. Tanitói kisdédarvaház Hódmező-Vásárhelyen. Az állam szervezte a tanitói nyugdíjalap terhére. Költségvetése 5.000 korona. Gondoz 16 árvát.

1892. Lugosi árvaház. Létesítette a vármegye községe.

1893. Városi árvaház Hódmező-Vásárhelyen. Alapította Kúry Terézia, fiuk s leányok részére.

1893 Baranyavármegye árvaháza Pécsen. Fenntartatik az árvaalapból. Tőkéje 450 000 korona. Ellát 50 gyermeket. Kiadása 20.000 korona.

1894. Makói árvaház. Létesítette a vármegye községe.

1894. Országos tanítói leányárvaház Kolozsvárott. Felállított a tanítói nyugdíjalapból. Ellát 50 leányt.

1895. Országos tanítói árvaház Debreczenben. Fenntartatik a tanítók orsz. nyugdíjalapjából. Nevel 120 árvát.

1895. Izr. nőegyleti árvaház Szegeden. Fiuk s leányok ápolatnak.

1895. Soproni ev. gyülekezet árvaháza. Adakozásból létesült. Vagyona 150.000 korona. Ellát 21 növendéket. Évi kiadása 6.500 korona.

1896. Államvasutak árvaháza és nevelőintézete Szegeden. 200 gyermek részére berendezve.

Árva és elhagyatott gyermekek nevelésével foglalkoznak még:

- a szünidei gyermektelep,
- a fehérkereszt lelenczház-egyesület Budapesten,
- az iglói és palóczi szeretetházak,
- a szatmárnémeti Irsik-fele intézet,
- a pécsi Matessa-ház,
- a pozsonyi zsidó árvaintézet,
- az esztergomi Simor János-féle s
- a szécsényi Haynald Lajos-féle árvaházak,
- a győri városi árvamenhely,
- a nádasdi gyermekvédő-intézet,
- a rima-szombati árvaház,
- a nagyváradi Lajcsák-féle árvaalap,
- az újpesti községi árvaház,



a n.-szőlősi fehérkereszt egylet,
 az orsz. fehérkereszt egylet n.-tényi árvaháza,
 a n.-pénteki ref. társaság árvaháza (alakulóban Budapesten a kamara erdőben),
 a tanítók orsz. árvaháza (alakulóban),
 az iglói szeretetház (alakulóban),
 az ó-budai jó pásztorhoz címzett fiú árvaház.

A statisztika szerint Magyarországon a múlt 1898. évben 105 árva- és szeretetház létezett, 423 nevelővel és 4864 növendékkel. Az intézetek közül van 9 állami, 4 megyei, 18 községi, 45 felekezeti, 29 pedig egyesületi. Mind ezen intézetek évi kiadása átlag 1.850,000 korona, vagyona körülbelül 17—18 millió korona.

Ezen adatokkal azonban a társadalom által létesített gyermekvédő intézetek sorozata még távolról sincs kimerítve. Azon intézmények, melyek nem kizárólagos vagy közvetlen hivatásuknak vallják a gyermekvédelmet, vagy melyek nem nevezik magukat árva-, szeretet-, vagy javítóháznak, hiányzanak e felsorolásból. Nem öleli fel pl. a jótékony nőegyesületek azon munkásságát, mely szerint hathatós támogatásban részesítenek árva gyermekeket, a nélkül, hogy külön intézeteket állítanának számukra; nem foglalja magában az iskolás gyermekeket felruházó, szünidei gyermektelepekre küldő s élelemmel ellátó egyesületeket sem, melyek emberbaráti törekvésük mellett kulturális cél is szolgálnak; figyelmen kívül hagyja a hajléktalanok menhelyét, mely pedig évente több ezer gyermeknek ad éjjeli szállást, s nem veszi számításba az árvák egész tömegének erkölcsi és anyagi gyámolítását, kik a segélyt nem társulattól, hanem magánosoktól élvezik.

A társadalmi tevékenység természetesen csak addig terjedhet, a meddig a fiatalok a büntetőtörvény rendelkezéseivel összeütközésbe nem jönnek. Mihelyt a fiatalok büntetendő cselekményt követnek el, vagy erkölcsi romlottságuk közveszélyes jellegű, előáll a kényszernevelés szükségé.

Az ilyen egyéneknek czélszerű elhelyezése és fölnevelése már az állam feladatát és kötelességét képezi. Ugyancsak az államnak feladata a társadalom által fenntartott intézményekre is irányító, támogató és ellenőrző tevékenységet gyakorolni, azokat erkölcsileg és anyagilag támogatni és részükre nevelőket képezni.

Hazánkban is rég felismerték, hogy a fiatal koru büntetésekkal szemben különleges intézkedések teendők, hogy azokkal enyhébben kell eljárni, s hogy nevelésük kiegészítése és erkölcsük javítása igen fontos állami feladatot képez.

Ezt látszik igazolni a mult századbeli jogrendszer néhány jellemző adata is. Ilyen például, hogy:

Több vármegye zárt helyen hajtotta végre az ifju koru bünösökön a testi fenyítéket s meghagyta, hogy a pálcázás nem korbáccsal vagy bottal, hanem vesszővel hajtandó végre.

Városainkban gyakorlatban volt a feltételes elítélés intézménye, melyet a fiatal törvényszegőkre azon tapasztalásból folyólag alkalmaztak, hogy az esetleges hevesesség és meggondolatlanságból származó első kisebb bünselekménynek közbüntetéssel való sujtása kiölné becsületérzősüket.

Fennállott mint önálló büntetési nem a birói megdorgálás is, melyet az első csekélyebb súlyu bünselekmény fiatal koru elkövetőjével szemben alkalmaztak.

A helytartó tanács ismételten figyelmeztette és utasította a törvényhatóságokat, hogy a fiatal koruak súlyos bilincsesel ne büntetessenek, s hogy azok a többi foglyoktól elkülönítve, vallás erkölcsi oktatásban részesíttessenek.

A büntetés kiszabásánál a kor mindig tekintetbe vétetett. Nem volt ugyan meghatározva, hogy meddig terjed a privilegizált kor, de a gyakorlat általában a 20-ik évet tekintette annak a határnak, melynek betöltésével a büntetőjogi kiskorúság véget ér.



A fiatal koruak iránt való meleg érdeklődésről tesznek tanuságot régi büntető törvényjavaslataink is. — Így az 1792-iki büntetőtörvény tervezet kimondta, hogy a gyermekekkel szemben a 7-ik életév betöltéséig bűnvádi eljárásnak helye nincs, a 7—12 éves gyermekek házi fenytékben részesítendők, a 13—16 éves egyéneknel redukált közbüntetésnek van helye, a 21-ik életév betöltéséig pedig enyhítő körülmények fennforgása esetén alacsonyabb büntetési tétel alkalmazandó. E mellett elrendeli a „pro iunioribus, ceterisque quorum emendatio facilius sperari potest, domus correctoria.“ Az 1843-iki javaslat 80. §-a szerint, gyermekek, kik koruknak 12-ik életévét meg nem haladták, a büntetőtörvény megszegéseért közkereset alá vétetni s a törvényszabta büntetéssel büntettetni nem fognak, hanem azok szülők vagy felügyelőik által lesznek megfenyítendők, de az illető közhatóság fel fog ügyelni arra, hogy ily esetben a megérdemlett fenytés el ne maradjon, a 83. §. pedig enyhíti a beszámítást, ha az illető 18-ik életévét meg nem haladta, de a 12-iket már betöltötte. Ugyanazon törvényjavaslatnak bizottsági tárgyalása folyamán indítvány tétetett, hogy a felállítandó kerületi börtönök székhelyén „javító iskola“ létesíttessék, melyben a fiatal, talán legezélszerűbben 16. életévüket meg nem haladott egyének, az intézet nevének megfelelő bánásmód mellett taníttassanak.

Eme javaslatok azonban törvényerőre nem emelkedtek és így az abban foglalt üdvös és humánus eszmék csupán jogtörténeti értékkel bírnak.

Miután kodifikált büntető-törvénykönyv hiányában a büntető judikatura hazánkban az 1852. év előtt, vagyis az osztrák büntető-törvénykönyv alkalmazásba vételéig csak szórványos, összefüggéstelen törvényezikkek, valamint a joggyakorlat alapján kezeltetett, — miután továbbá az 1848-ik évig a rendi alkotmányból folyólag nem csak egyes törvényhatóságok, de egyes földesurak is gyakoroltak büntető igazságszolgáltatást, nevezetesen a cse-

kélyebb jelentőségű esetek az ugynevezett uri székeken intéztettek el, a büntető igazságszolgáltatás alsóbb fokú ágazata egészen patriarchális jellegű volt.

Akkor tehát, midőn ennyire decentralizált volt a büntető hatalom gyakorlata, nem támadhattak intézmények, melyek az egész ország területén egységes felfogásnak, azonos törekvésnek lehetnek csak gyümölcsei.

A hazánkban 1852. szeptember hó 1-én életbe léptetett és az 1861. év közepéig érvényben volt ausztriai birodalmi büntetőtörvény több tekintetben szintén figyelemmel volt a fiatal korukra. Így pl. elrendelte, hogy a megkezdett 11-ik évtől a betöltött 14-ik évig tartó korban lévő serdületlenek által elkövetett vétségek vagy kihágások közönséges házi fenytékkal büntetendők, ennek hiányában vagy eredménytelensége esetében biztonsági hatóság fenytésére, vagy intézkedésére bizandók (273. §.), ha pedig a serdületlenek oly büntetendő cselekményt követnek el, mely minősége szerint büntettet képez, — elkülönített őrizeti helyen, a körülményekhez képest 1 naptól 6 hónapig tartó elzárással büntetendők, mely idő alatt erejükhöz mért munkával foglalkozni és vallás erkölcsi oktatásban résztvenni tartoznak. (270—272. §.)

Elrendeltetett továbbá, hogy a fiatalokkal szemben a bilinesnek csak legenyhébb formája. az ugynevezett könnyűvas (17 lattól 1 font 12 latig) alkalmazható, hogy 18 éven alóli ifjakra nem bot, hanem csak vesszőütések mérhetők s végül, hogy ha a büntetett a büntetett elkövetésének idejekor a 20 éves kort még meg nem haladta, halál vagy életfogytig tartó börtönbüntetésre nem ítéltető.

Miután azonban az osztrák btkönyv sem tartalmazott kötelező utasítást arra nézve, hogy javítóintézetek létesíttessenek, a rég felismert szükség daczára így maradt ez el egészen azon időig, míg azt az 1878. évi V. t.-cz. az igazságügyi kormányzat kötelességévé tette.

A kir. javító intézetekről.

A büntettekről és vétségekről szóló büntető-törvény könyv — 1878. V. t. cz. 42. §-ának második bekezdése szerint a bíróság az ítéletben kimondhatja, hogy a fogházra ítélt, de éltük 20-adik évét túl nem haladott egyének magánelzárás helyett, — melyben az idézett §. első bekezdése szerint fogházbüntetésüket vagy annak egy részét tölteniök kellene, — javító-intézetbe szállíttassanak, sőt azt ha az ítéletben ki nem mondatott, de a javítás tekintetében czélszerűnek mutatkoznék, — a felügyelő bizottság ajánlatára az igazságügyi minster elrendelheti.

Ugyanezen büntető-törvénykönyv 84. §-a akképp rendelkezik, hogy az, aki akkor, mikor a büntetett vagy vétséget elkövette, életkorának 12-dik évét már túlhaladta, de 16-ik évét még be nem töltötte, ha cselekménye bűnösségének felismerésére szükséges belátással nem birt, és így büntetés alá nem vehető, mégis javító-intézetben való elhelyezésre ítéltethetik, de abban életkora 20-dik évén túl nem tartható.

Ha a most említett koru egyének a cselekmény elkövetésének idején képesek voltak annak bűnösségét felismerni, büntetés alá esnek ugyan, de a büntető-törvénykönyv 85. §-ában meghatározott enyhébb mértéket kell reájuk alkalmazni és a 86. §. szerint szabadságvesztés-büntetésük egész időtartalma alatt a többi foglyoktól elkülönítendők.

Az idézett törvény 85. §-ának 4. pontja szerint vétség miatt rendőri büntetéssel fenytett 12—16 éves egyének, a kihágásokról szóló 1879. évi XL. t.-cz. 32. §-a értelmében 6 hónapot meg nem haladhatólag javítóintézetbe zárathatnak el.

Az 1878. évi V. t.-cz. 85. §-ának 3. pontja értelmében 2 évig terjedhetőleg fogházra ítélt 12—16 éves egyének a 42. §. alapján javító-intézetbe helyezhetők el.

A kihágásokról szóló büntető-törvénykönyv 19. §-a megszabja, hogy olyan helyeken, a hol javító-intézet létezik, 3 napnál hosszabb elzárásra ítélt egyének, kik életkoruk 20-ik évét még nem haladták túl, büntetésüket javítóintézetben állják ki, s ez esetben a házszabályokban meghatározott munkára kényszeríthetők. Itteni neveltetésük a 16. és 20. § §-ban felállított korlátoknál fogva legfőlebb 3 óra terjedhet ki.

Ugyancsak a kihágásokról szóló büntető-törvénykönyv 65. és 66. § §-ai szerint azokon a helyeken, ahol javító-intézet létezik, az életkoruk 16-ik évét be nem töltött csavargó és kolduló gyermekek a hatóság által a javítóintézetbe szállíttatnak és abban egy évig terjedhetőleg neveltetnek.

Ha az eddigieken kívül még az 1878. évi V. t. cz. 27. §-ának azon rendelkezését felemlítjük, hogy a befolyó pénzbüntetések az elbocsájtott szegény foglyok segélyezésén kívül az ifju foglyok számára rendelt javító-intézetek felállítására és fenntartására fordítandók, s hogy a befolyt pénznek e célra való felhasználásáról az igazságügyminister intézkedik; úgy kimerítettük mindazt, a mi büntető-törvénykönyveinkben a javítóintézetekre vonatkozólag található.

Az első pillanatra látható, hogy eme törvényes intézkedésekben szerves összefüggés nincsen. Érezte a törvényhozás, hogy a züllésnek indult és törvénybe ütköző cselekményt elkövető ifjú egyének nevelésének pótlásáról és javításáról gondoskodni kell, mindazáltal csak a javító-intézetek felállításához megkívántató pénz-eszközök biztosítására s azon esetek megjelölésére szorított, melyekben nem büntetési ítélet végrehajtásának, hanem javító nevelésnek lehet, illetve kell bekövetkeznie. Sőt a törvény a 84. §. kivételével, a javítóintézetben töltendő időt is oly szűk korlátok közé szorította, hogy ennek folytán az erkölcsi javításnak lehetősége, a mihez nem hónapok, hanem évek kellenek, jóformán ki van zárva.

Törvényes rendelkezések hiányában az igazságügyi kormánynak tehát első sorban azt kellett elhatároznia, hogy; 1. minő rendszer szerint akarja javító-intézeteket létesíteni, 2. kiknek befogadására szánja azokat és 3. mi módon biztosítsa, hogy a növendékek ne előre meghatározott ideig, hanem addig maradhassanak az intézetben, míg az - erkölcsi nevelésük érdekében - szükséges.

1. Népünknek már az ifjú korban is sajátos hevülékeny természete folytán nem ígérkezett célszerűnek a különben kitűnő svájci rendszer elfogadása, a hol teljesen nyílt területen, csak igen laza felügyelet mellett is alig fordul elő szökés vagy nagyobb visszaélés; de másrészről Olasz- és Franciaország példája sem mutatkozott föltétlen követésre méltónak, mert itt inkább katonai fegyelemmel kormányzott hadapród-iskolák jellegével bírnak az intézetek. A német birodalomnak van ugyan néhány ily kiváló javítóintézete, ámde ezek szervezetének egyik főtenyezője nálunk hiányzik. Ezen intézeteknél ugyanis a nevelői és felügyelői tisztet egy szerzetes jellegű u. n. Bruderschaft tagjai teljesítik, kik nőtlenek maradván, kizárólag ezen hivatásnak szentelik életüket. — Legezészerűbbnek mutatkozott tehát, az intézeteket nem ugyan börtönszerűen körülfalazott, de mégis bekerített területtel ellátni, a mely területen belől a polgári életviszonyoknak megfelelő családias nevelés honosittatik meg. Ez ugyan a családi élet központja, az anya hiján csak fél sikerrel vihető keresztül, de ezen rendszer mégis szilárdítobban hathat a jellemfejlődésre, mint a rideg katonai szigor.

2. Második kérdés gyanánt az merült fel, hogy kizárólag biróilag elítelt fiatalok, vagy pedig olyanok is befogadtassanak-e a kir. javító intézetbe, a kik még nem állottak a büntetőbíró ítélőszéke előtt, de erkölcsi romlottságuknak már félreismerhetlen tanujeleit adták.

A külföldön több államban külön intézetek vannak berendezve az elítéltek és ismét más intézetek a rossz erkölcsű és elhanyagolt nevelésű gyermekek számára.

Ha az igazságügyi kormányzatnak kilátása lehetett volna arra, hogy javítóintézeteket nagyobb számban és gyors egymásutánban állíthat fel, úgy valószínűleg az erkölcsileg züllött ifjak fent említett két kategóriájának külön intézeteket szánt volna. Miután azonban hazánkban a magánosok nagyobb áldozatkészsége e téren még csak néhány nemes példában jelentkezett, az állam pedig ezen kétféle javítóintézet felállításához megkívántató anyagi eszközökkel nem rendelkezett, miután továbbá az elitelt fiataloknak külön intézetben való csoportosítása megbélyegző jellegénél fogva nem látszott czélszerűnek és másrészt mert a bűneselekményeknek praeventio útján való apasztása és a közerkölcs védelme és emelése is állami czélt és föladatot képez — ezeknél fogva az igazságügyi kormány minden előítélet távoltartása végett oly alapszabályokat bocsátott ki, melyek szerint nemesak elitelt, hanem kellő elővigyázattal más ifjak is felvétetnek a javítóintézetekbe

Az alapszabályok szerint a kir. javítóintézetekben oly fiuk vagy leányok is ingyenes felvételre és neveltetésre találnak, kik habár a törvényt nem szegték meg, de erkölcsi romlásnak indultak, vagyontalanok és 18 évnél fiatalabbak, kiknek szülei elhaltak, vagy hosszabb szabadságvesztés büntetést szenvednek, vagy a kik erkösetelen életmódot folytató szülők vagy rokonok gondozása alatt állván, ezek által erkölseikben elhanyagoltatnak; végül befogadtatnak a lehetőséghez képest, de ellátási díj fizetése mellett, életkoruk 18-ik évét még túl nem haladott egyének is, a kiknek rossz erkölcsökre való hajlandósága a javító irányu nevelést teszi kívánatossá.

Az adott viszonyok következtében felmerült azon kérdés, vajjon nem lehetne-e az elitelt gyermekeket az el nem ítéltektől egy intézet falain belül elkülöníteni.

Miután azonban ez a külföldön sem volt megvalósítható, sőt a fentirt különbség tudatát a gyermekek kedélyébe erőszakkal beültetni és e különbségeket folyton

táplálni nevelési szempontból téves rendszabály volna, az igazságügyi kormány ily kétes eredményü kísérletbe bocsátkozni nem akart.

3. A javító-intézeti nevelési időnek kellő biztosítása czéljából az alapszabályok 7-ik §-ába felvétellett, hogy a befogadás gyámhatósági ajánlatra vagy a szülők kérelmére csak az esetben engedélyeztetik, ha a befogadást kérő hatóság vagy személy határozottan kijelenti, hogy a felveendő ifjut legalább is 2 évig az intézetben hagyja és az elbocsátás időpontjának meghatározását általában és feltétlenül az intézeti igazgatóság belátására bizza, — a rövid időre elítéltekkel szemben pedig azon gyakorlat követtetett, hogy az illetékes kir ügyész utasított az ítéletileg megállapított időn túl való javítóintézeti neveléshez szükséges szülői vagy gyámhatósági beleegyező nyilatkozat kieszközlésére é bemutatására.

Miután azonban ezen szóban levő nyilatkozat sok esetben nem volt kieszközölhető, a végből, hogy a szabadságukban törvényesen korlátolt fiatal koruak erkölcsi megjavulása a jövőre biztositassék, — az igazságügyi kormány a Btk. egyes intézkedéseinek kiegészítéséről és módosításáról készült törvény tervezetébe felvette, hogy azon 16-ik évét még tul nem haladott egyén, kinek kényszernevelése a javítás czéljából szükséges, a Btk. 85. §-ában meghatározott büntetések helyett javítóintézetben való elhelyezésre ítéltessék. Az ily elítélt 20-ik életévének betöltéséig tartandó a javítóintézetben, az igazságügy-minister azonban az intézeti igazgatóságnak s az e célra alkotott felügyelő-hatóságnak meghallgatása után, ezen idő letelte előtt is szabadon bocsáthatja az illetőt, ha ez javulásának biztos jeleit adja.

Ezenkívül elrendelheti a felügyelő-bizottság ajánlatára az igazságügy-minister, hogy a börtönre vagy fogházra ítélt s életkoruk 20-ik évét tul nem haladott egyének, ha javításuk érdekében czélszerűnek mutatkozik: büntetésük hátra levő részének kitöltése végett javítóintézetbe szállittassanak.

A kir. javítóintézetek száma és szaporítása.

Az igazságügyi kormány, hogy a büntetőtörvénykönyveknek fentebb részletezett rendelkezései a gyakorlatban érvényre jussanak, eddig fokozatosan 4 javítóintézetet állított fel, és pedig Aszódon (1884.), Kolozsvárott (1886.), Székesfehérvárott (1895.) fiuk és Rákospalotán (1890.) leányok számára.

Ezen javítóintézetek felállításának érdeme Dr. László Zsigmond immár nyugalomba lépett ministeri tanácsost, mint a börtönügyi osztály akkori főnökét illeti meg, a ki nagy szakismerettel és körültekintéssel végezte az előkészítés és szervezés munkáját.

Nagy eredményekre még nem hivatkozhatunk. Ha a kezdet nehézségei, vala int a kedvezőtlen pénzügyi viszonyok mellett és az alapítás óta lefolyt aránylag rövid idő alatt nem is lehet nagy sikereket felmutatni, de megalkottatott az alap, melynek felhasználásával ezen intézményeket nagyobb arányban lehet fejleszteni és kiegészíteni.

Miután a meglévő intézetek a fiatalok büntetésére folyton emelkedő számát már befogadni nem képesek az igazságügyi kormány 1—1 nagyobb fiu javítóintézetnek Kassán és Verseczen leendő felállítását, továbbá a kolozsvári fiu és a rákospalotai kir. leányjavító-intézetnek megfelelő kibővítését vette tervbe, s ez irányban a tárgyalásokat is megindította.

A kir. javítóintézetek főhatósága.

A kir. javítóintézetek főfelügyeleti hatósága a m. kir. igazságügy-ministerium, illetve annak II-ik ügyosztálya.

Ennek hatáskörébe tartozik minden felmerülő fontosabb személyi, gazdasági és paedagogiai kérdés végleges eldöntése és az intézetek egységes igazgatásának ellenőrzése és irányítása.

Az intézetek igazgatása.

Az intézet élén az igazgató áll, ki az igazságügy-ministeriumtól nyert utasításokat foganatosítani s azok keretén belül az intézetnek úgy erkölcsi, mint anyagi érdekeit is a saját legjobb tudása szerint előmozdítani tartozik. Ő kormányozza az intézet összes ügyeit, képviseli hatóságokkal szemben az intézetet; kötelező utasítást adhat az egész személyzetnek, s fegyelmi hatalmat gyakorol felettük.

Különös teendői és jogai: a megüresedett állásokra az igazságügyministertől nyert meghatalmazás alapján pályázatot hirdetni, s a kinevezés megejtése végett hármas kijelölési javaslatot tenni; a segédszemélyzetet s a cselédséget kinevezni, illetve felfogadni; minden egyes alkalmazottnak munkakörét kiszabni, és annak lelkiismeretes betöltésére felügyelni; az intézet állapotáról az igazságügyministeriumnak naponta jelentést tenni; évi kimutatásokat szerkeszteni; az intézet költségvetését előkészíteni.

Az intézet tisztviselői és segédszemélyzete.

Az intézeti tisztviselői személyzet áll a tanítók, illetőleg a családfőkből, a lelkészek, orvos, gondnok és tisztviselők közül. Mindezen állások fiujavító intézeteknél csak férfiakkal, leány-javító intézetnél pedig a lelkész és orvosi állás kivételével nőkkel töltendők be.

A *családfők és családfő-segéddek* oly okleveles elemi és polgári iskolai tanítók közül szemeltetnek ki, a kiknek a nevelésben is kellő gyakorlatuk van. Mankásságukban az igazságügyministerium által részükre kiadatott „Utasítás”, az igazgató rendelkezései és saját legjobb tudásuk az irányadó.

A mily felelősség terheli a külső életben a jó és gondos családapát a gyermekeknek erkölcsi fejlődése, értelmi előhaladása és életpályára való kiképzése körül,

épp oly egyéni felelősséggel tartozik minden családfő e tekintetekben az intézet irányában. Ezen szempontból a családfő tartozik a hozzá beosztott személyzetet is a szükséges tudnivalókra kitanítani és a teendőkben kellően ellenőrizni.

Az, hogy a családfők, a lelkészek s az intézeti orvosok hivatalos teendőiket miképen tartoznak ellátni — „Az intézet működési rendszere“, „Az erkölcsi nevelés eszközei“ és „Egészségügy“ czimek alatt részletesen lesz ismertetve.

A *gondnok* beszerzi az intézet anyagi szükségleteit, gondoskodik azoknak kellő felhasználásáról s vezeti az összes pénz- és anyagszámadásokat.

A *tisztí őrök* az iroda vezetője, ki a személyzet s a növendékek törzskönyveit is ellátja.

A *munkavezetők* és *felügyelők* a családfők közvetlen rendelkezése alatt állanak; hivatásuk a növendékeket szakszerű munkára oktatni s a házirend fenntartásában közrehatni.

A házi tanács, annak feladata és ügyköre.

Azon felette nehéz erkölcsi feladatot — melyre a javítóintézet hivatva van — korántsem oldhatja meg sikeresen egyesek tevékenysége, hanem csakis az intézet összes tisztviselőinek jóakaró, erélyes és egyetértő közreműködése.

Ily egyetértő közreműködés csak a vélemények szabad nyilvánítása, a szerzett tapasztalatok kölcsönös közlése, a kételyek megvitatása és az intézet egész ügymenetének összefüggésben való áttekintése útján jöhetvén létre, ennek lehetővé tétele céljából létesítettett a házi tanács intézménye. (4100/88., 13636/92. IM.)

A házi tanács elnöke az intézeti igazgató, tagjai az összes családfők, családfő-segédek, a gondnok, lelkészek és az orvos. A jegyzői tiszte az őrök teljesíti.

A házi tanács üléseit minden hó első hetében tartja, mely alkalommal megbeszéli, megvitatja az intézetre, különösen annak növendékeire vonatkozó összes ügyeket. A házi tanács ülésein a fent említett tagok mindnyájan részt venni tartoznak. Az elmaradás indokolandó. Véleményét minden tag szabadon nyilváníthatja.

A tanácskozások tárgysorozata a következő:

1. Az igazságügyministeriumtól leérkezett rendeletek mikénti végrehajtása fölötti eszmecsere.

2. A családfők és családfő-segédék jelentéseinek tárgyalása a nevelésükre bízott növendékekről.

3. A lelkeszek előterjesztései, kifejtett működésükről és annak tapasztalt hatásáról.

4. Az orvos előadása az egészségügy állapotáról.

5. A gondnok jelentése a gazdasági ügyekről és iparról.

6. A növendékek munkajutalom díjának megállapítása.

7. A kihelyezésre kiszemelt növendékek jellemzése.

8. A kihelyezett növendékekről beérkezett jelentések.

9. Az igazgató észrevételei az intézet szellemi és anyagi ügyei felett

10. Vegyes előterjesztések és indítványok.

A házi tanács jegyzőkönyvei az ülést követő 8 napon belül további eljárás czéljából az igazságügyministeriumhoz terjesztetnek fel.

A javítóintézetbe való felvétel módozatai és kellékei.

A befogadás valamely kir. javítóintézetbe csakis az igazságügyminiszterium engedélye alapján következhetik be.

A felvétel vagy ingyenes vagy 240 korona évi ellátási díj fizetésének kötelezettsége mellett engedélyeztetik. Ezen összeg azonban különös figyelemre méltó körülmények között évi 120 koronára szállítható le.

A felvétel iránti engedélyt az illetékes kir. ügyészség, gyámhatóság vagy közigazgatási hatóság, esetleg a szülők tartoznak kérelmezni.

Az ingyenes felvétel csakis hatósági előterjesztésre következhetik be.

Hét éven alóli gyermekek a kir. javítóintézetekbe egyáltalán nem fogadtatnak be s ugyanott 20 évnél idősebbek vissza nem tartatnak.

Nem fogadtatnak be továbbá a siketek, némák vagy hülyék.

A befogadás kieszközlése végett teendő előterjesztés vagy kérelem a következő okmányokkal szerelendő fel:

1. A beszállítandó egyén keresztlevelével,
2. hatóságilag hitelesített pontos személyleírásával,
3. hatósági alkalmazásban álló orvos bizonyítványával, mely a beszállíttatni kívánt egyén testi és szellemi épségét és azt igazolja, hogy az illető ragályos, undorító vagy oly betegségben, mely a beszállítást reá nézve veszélyessé teszi, nem szenved. Nőszemélyeknél még különösen megemlítendő az is, hogy a fennforgó tünetekből, esetleg a beszállítandó nőszemély saját előadásából nem lehet-e a terhességre alapos következtetést vonni?

4. külön jegyzékbe foglalt rövid megismertetésével azon adatoknak, melyek a beszállítandó egyén előélete, családi és vagyoni viszonyai, erkölcsi, társadalmi helyzete és foglalkozására vonatkoznak,

5. az elítéltekre nézve a jogerős ítéletnek s előző felebbezés esetében az összes ítéleteknek, valamint az ítéleti indokoknak hiteles másolatával,

6. a nem elítéltekre nézve egy oly kötelező nyilatkozattal, melyben a befogadást kérő hatóság, társulat vagy egyén határozottan kijelenti, hogy a felvételre ajánlott ifju egyént legalább is 2 évig az intézetben hagyja, az elbocsátás időpontjának meghatározását pedig általában s feltétlenül az intézeti igazgatóság belátására bizza.

Ha az igazságügyministerium ezen közlemények alapján a befogadást engedélyezte, úgy az összes iratokat az illető kir. javítóintézet igazgatóságának előzetesen megküldi, az előterjesztést tett hatóságot vagy kérelmezőt pedig a beszállítás foganatosítására utasítja.

A beszállított egyént az intézet igazgatója vagy ennek helyettese veszi át s személyazonosságát az előzetesen közlött okmányok alapján megállapítván, nevét, valamint az előéletére vonatkozó összes adatokat az intézeti törzskönyvbe bejegyzi. Ennek megtörténtével a beszállított ifju általános tisztálkodásnak vettetik alá, intézeti ruhát kap s azonnal elkülönítésbe helyeztetik.

Az elkülönítés abból áll, hogy a növendék a javítóosztály egy külön szobájában nyer elhelyezést s ott marad mindaddig, a meddig azt az igazgató, az illetékes lelkész, a családfők és az orvos véleményének figyelembe vételével szükségesnek tartja. Három hónapnál hosszabb időtartamig azonban csakis a makacs természetű növendékek tarthatók elkülönítésben, megjegyeztetvén, hogy az elkülönítést, ha ezt az intézeti orvos a növendék egészségi állapotára veszélyesnek jelzi, azonnal meg kell szüntetni.

A javító osztálynak zárkái nappal nyitva vannak, s a növendékek felett egy, e helyre és célra külön kirendelt felügyelő őrökdi. A javító osztályon való elhelyezés „kísérletinek“ neveztetik, megkülönböztetésül attól, midőn a növendékek büntetésképpen, „fegyelmileg“ különittetnek el.

A kísérletileg elkülönített növendéket kellő időközben az igazgató, az illetékes lelkész, családfők és orvos látogatják.

Az igazgató, lelkész és családfők az intézetbe történt beszállításnak céljáról, a házi rendről és arról tanítják ki az ujonezot, hogy minden felebbvalójának föltétlen engedelmességgel tartozik. A felvételre vonatkozó iratokból a növendék előéletéről, egyéni és erkölcsi viszonyairól, előzetesen tájékozást nyervén, bizalmat gerjesztő

módon figyelmeztetik a növendéket rovott vagy kifogásolható multjára, helytelen erkölcsi irányára és felszólítják őt, hogy előbbi életmódjával saját jószántából szakítson s igyekezzék jó magaviseletet, a tanulásban és munkában pedig kellő szorgalmat tanusítani.

Az elkülönítés leteltével a növendék az intézeti igazgató által megállapítandó családba osztatik be.

Az intézet működési rendszere.

A javítóintézet erkölcsjavító feladatát az ugynevezett családrendszerű működéssel óhajtja elérni, mely célból növendékeit kisebb csoportokra osztja. Egy-egy elkülönített növendék-csoport *családnak*, a vezetésével megbízott egyén pedig *családfőnek* neveztetik. A családfő feladata a vezetésére bízott családban az összetartást, kölcsönös szeretetet meghonosítani, növendékeit nevelni, tanítani s a munkában ellenőrizni.

E végből az egész napot, sőt rendszerint az étkezés idejét és az éjjelt is növendékei körében tartozik tölteni. A családfők elemi, részben pedig polgári iskolai képesítésű tanítók, kik mellé a rend fenntartása és az iparoktatás céljából felügyelők vagy munkavezetők vannak beosztva.

Egy-egy növendék-család 20—30 ifjúból áll.

A egyes családok lakosztálya afként van építve, hogy a növendékekben az együvé tartozásnak érzete felébresztessék. Minden családnak rendszerint külön napali szobája és hálóterme, s azokhoz külön lépcsője és bejáró ajtaja van. A lakhelyiségekkel közvetlen összeköttetésben van a családfő szobája és a felügyelő fülkéje. — Az ily berendezés azt teszi szükségessé, hogy a családfő lehetőleg folytonosan a reá bízott növendékek körében lehessen, hogy családjában a romlatlan erkölcsű polgári házakban föllelhető mesterkéletlen otthonosságot, kölcsönös gyámolítást és békés együttélést létesitse és

fenntartsa. — Ezt a családfő komoly, atyailag jóindulatu és higgadt magatartásával éri el, mely tulajdonságaival, valamint erkölesképző s kedélyt nemesítő fesztelen társalgásával a növendékek bizalmát is megnyeri. Ennek révén aztán kikutatja a növendék erkölcsi világát, s ebbeli tapasztalataihoz mérten állapítja meg a követendő nevelői eljárást.

A családfő tehát nem tömegesen, hanem az előélet, családi körülmény, értelmi képzettség, kor és véralkat figyelembe vételével, egyéniségük szerint neveli a növendékeket; még pedig nem csak azért, mert minden növendéknek más-más hibái és rossz hajlamai vannak, hanem azért is, mert ugyanazon hibákból és erkölcsi fogvatkozásokból esetleg mindegyikök más-más módon és különböző paedagogiai eszközökkel gyógyítható ki.

A kölcsönös érintkezés minden mozzanatában a jóindulat nyilvánul. A katonai szigor és ridegség a javítóintézetek nevelési módszerében tiltva van, mert az erkölcsi hibák nyilvánulását erőszakos uton csak rövid időre lehet elfojtani; már pedig a cél az, hogy a növendékeket a bennük kifejlesztett jó erkölcsi érzés tartsa állandóan vissza a rossz cselekedeteknek elkövetésétől.

Egyébiránt az intézet családias életében a vallás-erkölcsi szellem és a személyzet, különösen pedig a családfő mesterkéetlen példaadása játszik a főszerepet. Ilyen elvek mellett kell a családfőnek s általában a nevelő személyzetnek működnie, és az ily együttélés, a hol minden egyes növendék saját és mások jogait és kötelességeit maga előtt látja, továbbá a jóindulatu bánásmód, az idő becsének és a tárgyak értékének megismerése kell, hogy a romlásnak indult gyermek szivéből a fulánkot előbb-utóbb kitépje.

A javító nevelés eszközei.

A javító nevelés eszközei a vallás-erkölcsi oktatás, az iskola, a munka, továbbá a rend és tisztasághoz való szoktatás, végül a szigorú fegyelem.

1. A valláserkölcsei oktatás.

Az intézet első és főtörekvése a növendékek valláserkölcsei érzését fejleszteni s bennük az Istenbe vetett erős bizalmat meghonosítani.

A vallásos szellem az, mely az emberbaráti szeretetet; az önmegtartóztatást felkölti s a növendéket a szerénység, a józan élet, az egyeneslelkűség és igazságszeretet utjára tereli.

A hit és erkölcstanra az egyes hitfelekezetek lelkészei vagy hitoktatói tanítják a növendékeket és ismertetik meg velök, az intézet hivatásának megfelelő alapon, a lényegesebb hit- és erkölcsigazságokat. Erre irányuló tantárgyak: a hit- és erkölcstan, a biblia, az egyházi történet s katolikusoknál az egyházi szertartástan.

Külön valláserkölcsei oktatásban részesítik a fegyelmileg büntetett és beteg növendékeket.

A lelkészek és hitoktatók nem kinevezett rendes tisztviselők, hanem megbízás alapján működő és tiszteletdíjat élvező alkalmazottak.

A jelzett hitoktatás és a minden vásár- és ünnepnapon megtartatni szokott istentisztelet és szent beszédek kivül, mint a kedélynemesítésre irányított törekvések fölötté fontos eszközei, az együttes házi ájtatosságok szerepelnek. Ezen házi ájtatosságot a növendékek rendszert az intézeti kápolnában egybegyűlve, a családfők felügyelete alatt teljesítik. Az ének, ima és Isten ígéjének hallgatása, továbbá a hely és együttlét ünnepélyes volta, mély benyomást szoktak gyakorolni a zsenge keblekre. A házi ájtatosságok rövidek és nélkülözik a felekezeti jelleget. Általában éber figyelem van fordítva arra, hogy a növendékek vallásuk miatt sem társaik, sem pedig a felügyelő személyzet részéről ne gunyoltassanak és bennük meggyőződéssé érleltessék, hogy Istent nem csak egy, de többféle módon is lehet dicsérni s imádni, csak tiszta szívből eredő legyen a hozzá intézett fohász.

2. Az iskolai tanítás.

Az ismeretfejlesztés és értelmi haladás megkedveltetése az elaljasodás egyik hatalmas óvszere lévén, az iskolai tanításra a javító-intézetekben kiváló gond fordítatik. Miután azonban a tanítás főleg mint az erkölcs-képzés egyik eszköze szerepel, az értelmi képzésnél csak arra törekszik az intézet, hogy a növendékek helyesen írni, olvasni és számolni tudjanak s ezen felül olyan ismeretkörrel sajátítsanak el, a milyenre egy értelmes munkásnak, iparosnak vagy gazdának szüksége van.

A javítóintézet minden növendéke tanköteles. Kivételesen csak azok irányában tehető, a kikről bebizonyult, hogy a tanrendben előírt ismeretek teljes birtokában vannak. Ezek az iskolai tanítás idejét is munkával töltik s velük hetenként 2 vagy 3 órán át ismétlő-iskola tartatik.

A szorgalmi idő évenként 10 hónapot, a tanítás naponként 4 órát vesz igénybe.

Azelőtt a kir. javító intézeti növendékek kivétel nélkül az elemi népiskolák számára az 1868. évi XXXVIII. t.-cz. által megállapított tananyagban nyertek oktatást. Ujabban azonban a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úrnak 1890. évi 51912. szám alatt kelt rendeletével a kizárólag fiúk számára berendezett kir. javító-intézetek iskolái a nyilvános elemi iskolákkal egyenlőknek ismereteket el, majd pedig, figyelemmel arra, hogy a fiu-javítóintézetek iskoláiban tantervszerűleg elvégzett tananyag jóval felülmulja a nyilvános elemi népiskolákban megszabott anyagot, az 1891. évi 49746. szám alatt kelt rendeletével nevezett minster ur olyképen intézkedett, hogy a kir. fiu-javítóintézetek iskolái felső tanfolyamának második osztályában nyert bizonyítványok, az ipari vagy gazdasági szaktanítással egybekapcsolva felső népiskolák harmadik osztályának elvégzéséről szóló bizonyítványokkal tekintessenek egyenlőértékűnek.

Az ehhez képest megállapított tanterv és iskolai rendtartási szabályok szerint, a kir. fiu-javítóintézetek

iskolái most három tanfolyamra, ugymint alsó, közép és felső tanfolyamra. s mindegyik tanfolyam 2—2 osztályra oszlik. Ezen beosztás csakis az ének, zene, a tornászat és a katonai fegyvergyakorlatok tanítására nem vonatkozik. A zene és énektanítás, úgyszintén a tornászat és katonai fegyvergyakorlatoknál a növendékek zenei hallásuk, avagy hangjuk és testi fejlettségük és ügyességükhöz képest két, és pedig alsó vagy felső tanfolyamba soroztatnak.

Az iskolai tanítás tárgyai 1. a hit és erkölcstan; 2. olvasás, írás, magyar nyelv és írálytan, valamint beszéd-, értelem és fogalmazási gyakorlatok; 3. földrajz, hazai és világtörténelem; továbbá alkotmánytan; 4. mennyiségtan, mértan, egyszerű könyvviteltan; 5. természetrajz, természettan, vegytan; 6. test és egészségtan, mezeti gazdaság és kertészettan.

Ezenkívül gyakoroltatik a szépirás, rajz, ének, zene és tornászat.

A tornatanítás katonai gyakorlatokkal és fegyverforgatással van egybekötve, úgy hogy az intézetből kikérült növendékek már meglehetősen jártasságot visznek magukkal a katonasághoz is. A katonai fegyverfogások elsajátítására fapuskák és szuronyok használtatnak. A tornakészülék az intézetek udvarán van felállítva, mely különösen nyáron vétetik rendszeres használatba.

Mindezekon kívül tűzoltási gyakorlatok is tartatnak.

Az erkölcsképzés szempontjából az énekekre, zenére, rajzra és történelemre különös gond fordítatik, mert az ének és zene nemesíti a kedélyt, a rajz az izlést, a történelem tanítása pedig a kiváló erények és jellemzőségeik példáival maradandó hatást gyakorolhat a növendékekre.

A családfők nem osztályonként, hanem csoportrendszer szerint, a vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministeriummal egyetértőleg megállapított különleges tanterv és az intézeti igazgatóság által kiadott tanórarend szerint

tanítanak, s ebbeli működésükről óráról-órára az általuk vezetett iskolai naplóban számolnak be.

Az iskolai rendes előadásoknak kiegészítésül a családfők vásár- és ünnepnapokon kedélyt nemesítő, hasznosan mulattató és ismeretterjesztő felolvasásokat kötelesek tartani.

A növendékeket tankönyvvel és tanszerekkel az intézet látja el. Minden intézetben van egy ifjusági könyvtár is, a melyből egy családfő osztja ki vasárnaponként legjobb belátása szerint az olvasmányokat.

A családfő minden egyes növendékről jellemrajzot tartozik vezetni, ezenkívül a családjában előforduló eredményeket az általános családi naplóba bejegyzi s azt hetenként egyszer, szükség esetében pedig többször bemutatja az igazgatónak. Fontosabb nevelői kérdésekben a családfő az igazgató tanácsát kikérni s ehhez alkalmazkodni tartozik. A jó viselet, iskolai tanulás és munkaszorgalomra való serkentés céljából minden növendéknek van egy „szorgalmi könyvecskéje“, amelybe a családfő és tanítók bejegyzik a növendék érdemsorozatát. Ezen könyvecskéket az intézeti igazgató bármikor elkérheti a növendéktől s az abban talált bejegyzések szerint őt buzdítja, dicséri vagy korholja.

Azon célból, hogy az intézet igazgatósága az iskolai tanításnak eredményét megítélhesse, minden tanévben karácsonykor és husvétkor szigorlatoknak, míg a tanévnek végén vizsgának veti alá a növendékeket.

3. *A munkaoktatás.*

Az intézet egyik kiváló javító eszközét a munkára nevelés képezi. Minthogy az intézeti növendékek nagybárá a henyélés, a semmittevés sikamlós lejtőjén jutottak a bűn örvényébe s nagyrészt mint csavargók és munkakerülők léptek a javítóba, az intézet tulajdonképeni feladata az, hogy a befogadott növendéket a sem-

mittevésből, rendetlen életmódjukból kiragadja, őket a restségtől, a test és lélek e mérgétől megóvjva, velük a munkát megkedveltesse és őket képessé tegye arra, hogy a társadalomban becsületes munkával szerezzék meg és elégítsék ki életszükségleteiket.

Az állandó foglalkozáshoz való beosztásnál a növendék kora, tehetsége, hajlama, előbbi foglalkozása és jövő élet- és családi viszonyai kellő figyelemben részesíttetnek.

A munkanem meghatározásánál egészségi szempontból az intézeti orvos is mindenkor meghallgattatik.

A növendék első foglalkozását a házi munka képezi. Az ablakokat tisztítani, szobákat, udvart, kertet söpörni, a konyhában burgonyát, zöldséget tisztítani, vizet, fát, szenet hordani, asztalt teríteni, csizmát s ruhát tisztogatni és mosogatni — az ő kötelességük. Mindezen, bár csekélynek látszó foglalkozások paedagogiai tekintetben nagy hatással vannak a növendékekre, mert soraikban találkoznak olyanok, kiknek az intézetbe való belépésük előtt fogalmuk sem volt a háztartásban előforduló munkákról.

Az élethivatásul szolgáló munkanemek részint földmivelésiek és kertész-gazdászatiak, részint pedig iparszerűek.

Azt, hogy a növendék miféle munkanemmel foglalkozzék, az igazgatóság határozza meg.

Főleg a kerti munka gyakorol felette kedvező befolyást a növendékek jellemképzésére. — A viruló természettel való gyakori érintkezés meglágyítja a szívet: a növényzet pompás disze s a kevéssé fárasztó munka látható sikere rendkívül jól hat a kedélyre s a testileg és szellemileg fejlődő gyermeket fokról-fokra szelidebbé, nemesebbé és istenfélőbbé teszi.

Ez okból és mert Magyarországon még a vidéki kisiparos legtöbbször, főleg nyáron, földmiveléssel, szőlőszettel és kertésszel is szokott foglalkozni, a javítóin-

tézet nagy súlyt fektet a mezőgazdaság, szőlőszet és kertészetre.

Ott, ahol mezőgazdaság üzésére avagy szőlő-telepítésre megfelelő földterület áll rendelkezésre, az alapismereteknek gyakorlati elsajátításán felül a gazdasági számvitelre, a termények nemesítésének megismertetésére, valamint a gazdasági ipar azon ágainak művelésére is gond fordítatik, amelyek költséges gépek nélkül és kisebb területen is eredményesen üzhetők, úgy, hogy a növénydek az intézetnek elhagyása után nemcsak mint közönséges földmunkások, hanem mint értelmes szőlészek és szakértő gazdászok foglalkozhatnak.

A kertész-növénydek a virág és konyha-kertészetre, kertészeti számvitelre, parkrajzolásra és gyümölcsfa tenyészítésre taníttatnak. Az oktatás egy elméletileg és gyakorlatilag képzett kertész-munkavezetőre van bízva — s melléje tanoncokul oly növénydek osztatnak be, akik kertészekké fognak kiképeztetni. A többi növénydek csak mint segédmunkások vesznek részt a kerti munkában.

Minden kir. fiu javító-intézet üvegházzal s megfelelő üvegházi növény-állománnyal van ellátva; a méhészet gyakorlati elsajátítására pedig kisebbszerű méhekek szolgálnak.

Azon növénydek, kikről föltehető, hogy a szabad életben kiváltképpen az iparra lesznek utalva, vagy kikben megvan a hajlam és tehetség az iparszerű munkák folytatásához, a javító-intézetekben ezen munkanemeket sajátíthatják el.

Az iparoktatást a javító-intézetekben mellőzni nem lehet, mert noha paedagogiai hatásuk nem oly sok oldalú, mint a kerti munkáké, de képező hatásuk bizonyos irányban sokkal intenzívebb. Az iparszerű munka ébreszti és fejleszti a mű- és szép-érzéket, sőt a körülményekhez képest nagyobb keresetforrást is szolgáltat, mint a kerti munka.

Vannak igen sokan a növénydek közül, akik már az intézetbe szállításuk előtt is iparos tanoncok voltak,

ezeket tehát az iparospályától elvonni bizonyára nem tanácsos, hanem szükséges, hogy az általuk már előbb választott iparágban, feltéve, hogy az a javítóintézetben meg van honosítva, magukat tovább gyakorolhassák. Természetes, hogy e mellett kivált befogadásuk első évében a kertészettel is foglalkoznak, nem azért ugyan, hogy a foglalkozás később kenyérkeresetükül szolgáljon, hanem csupán azért, mert ezen foglalkozás az erkölcsi betegségek ellen igen jó gyógyszernek bizonyult.

Az iparos munkák tanításánál irányelvül szolgál, hogy a javító-intézetekben csak a kézműipar fejleszthető, s hogy a növendékek a gyáriparszerű foglalkozásnak egyoldaluságától lehetőleg megóvándók. Ez okból a gyár-
ipar egyik javítóintézetben sincs meghonosítva.

A kir. fiu javítóintézetekben az iparágak közül az asztalos, esztergályos, fafaragó, bognár, kerekas, szabó, cipész, kosárfonó, kőműves, könyvkötő, könyvnyomdász és pék-
ipar, továbbá a gyermekjáték-készítés van meghonosítva. — Az iparágak száma és neve az intézetek helyi viszonyai és a környék szükségletéhez képest állapittatik meg.

A meghonosított iparágak első sorban a javítóintézetek szükségleteit elégítik ki, amennyiben például az intézeti butorokat, a növendékek alsó s felső ruházatát, lábbelit stb. maguk a növendékek készítik el.

Az egyes iparágak tanítására megfelelő szakképzettséggel bíró munkavezetők és felügyelők alkalmaztatnak, kik mint iparüzési engedélylyel bíró ipartestületi tagok fel vannak jogosítva arra, hogy tanoncz-növendékeiknek ipartanulói levelet adhassanak. A növendékek ennek folytán mint tanonczok jelentetnek és iratnak be az illetékes ipartestülethez és miután mesterségükben elegendő gyakorlottságot szereztek, az intézetből való kihelyeztetésük alkalmával tanonczlevelet és munkakönyvet is nyernek, úgy, hogy a külső életben mint tanonczok, iparossegédek, később pedig mint önálló iparosok tarthatják fenn magukat.

A leány-növendékek foglalkoztatásának módja a rákos-palotai kir. javító-intézet ismertetésében van részletesen előadva.

Mint az előadottakból is kitűnik, a javító intézetekben a munka a növendékektől nem azért kívántatik, hogy ez által sorsuk súlyosbítottassék, hanem hogy az élet és társadalmi rend komoly követelményeinek felismerése után munkaszeretővé váljanak: — mert csak így tehetők hajlandókká s képesekké arra, hogy elbocsátásuk után életszükségleteiket becsületes munkával megszerezzék.

A munkaszeretet felébresztése és fenntartása céljából a növendékek testi erejükhez képest folytonosan foglalkoztatnak. a nélkül azonban, hogy elcsigáztatnának, mert ez a tanulásban, az értelmi képzésben is visszavetné őket. A növendékek tehát nem annyit dolgoznak. a mennyit elbirnak, hanem csak annyit, a mennyi a munkaszeretet felébresztésére, fenntartására s a kijelölt munkanem lehető elsajátítása céljából kívánatos. Különösen a fiatalabb növendékek játszi természetét kell lassan és óvatosan a komoly munkálkodás felé terelni, ellenkező esetben nem kitartó, hanem hanyag és lustálkodó munkások képeztetnek, kik lesik a perczet, hogy henyélhessenek. Az elv tehát az, hogy ha a növendék dolgozik, dolgozzék szorgalmasan, kitartóan és szeretettel. Fecsegésnek, csintalanságnak ilyenkor nincs helye. De hogy ez elérhető legyen, szem előtt tartva a növendék gyermeki természetét, kellő idő van engedve a pihenésre, szórakozásra és játékra is.

Különösen a játéknak van nagy szerepe a javító nevelés terén, mert a növendékek egyéni vonásait alig lehet másutt oly leplezetlenül észlelni, mint épen játék közben. A játék közben mutatkozó egyéni tulajdonokat megfigyelni és azt a nevelés sikerének biztosítása végett kizsákmányolni, a családfő feladata, miért is a növendékek játékát figyelemmel kísérni és abban részt venni tartozik.

A munkaszeretet felébresztésének s egyuttal a takarékosagra való ösztönzésnek egyik hathatós eszköze, ha a növendékek a teljesített munka után megfelelő jutalomdíjban részesíttetnek. Ez okból 1885. évi július hó 13-án 34508. IM. szám alatt elrendeltetett, hogy a növendékek munka-jutalomdíjban részesüljenek. A házi tanács által a növendékek részére havonként megszavazható munkajutalomdíjak legmagasabb összege 4 koronában, legkisebb összege pedig egy koronában állapított meg. Később, miután ezen díjazás mellett, az egyéb kiadások által is nagyon igénybe vett büntetéspénzek orsz. alapjára felette nagy teher háramlott, a fenthivatkozott rendelet az 1889. évi február hó 22-én 7549/89. IM. szám alatt kelt rendelettel olyképpen változtatott meg, hogy munkajutalomdíjakban egy növendék részére havonként 3 koronánál magasabb összeg meg nem állapítható és ezen maximalis összeg is csak kiváló szorgalmu és példás magaviseletű növendékek részére engedélyezhető, kimondatott továbbá, hogy egy koronánál kisebb munkajutalomdíj is megszavazható, az olyan növendékek pedig, kik kellő munkaszorgalmat és megfelelő magaviseletet nem tanusítanak, munkajutalomdíjban azon idő alatt egyáltalában nem részesülnek.

A leánynövendékek eleintén munkajutalomdíjban nem részesültek, miután azonban ezen kedvezmény rendkívül üdvös hatásnak bizonyult, a fent hivatkozott szabályrendelet 1895. évi deczember hó 22-én 47779/95 IM. szám alatt ezen intézetre is kiterjesztetett.

A munkajutalomdíj megállapításánál — a növendék munkaszorgalmán kívül — az erkölcsi magaviselet is figyelembe szokott vétetni.

A munkajutalomdíjat a növendék nem kapja kézbe, hanem az intézeti igazgatóság által posta-takarékpénztárban helyeztetik el és pedig akként, hogy minden növendéknek saját nevére kiállított betéti könyvecskéjét az igazgatóság veszi őrizetbe, az illető ifjunak pedig egy

keresményi könyvet ad, melybe a részére megszavazott munkajutalomdíj bejegyeztetik.

Míg a munkajutalomdíjak célja egyrészt a növendékekkel e munkaszorgalom gyümölcsét megismertetni s a munkakedvet fokozni, addig másrészt arra is szolgálnak, hogy az intézetből eltávozó növendékek magukat ruházattal kellőképpen elláthassák s fedezhessék esetleges utiköltségeiket. Kisebb szükségleteiket, mint például levélpapírost s bélyeget, festéket, zeneszereket, munka eszközöket vagy hasznos és ismeretterjesztő könyveket szintén a munkajutalomdíjból szerezhetik be, ha erre az intézeti igazgatótól engedélyt nyernek, sőt kivételesen az is megengedtetik, hogy a növendék munkakeresményéből nyomorban levő szüleit és közeli rokonait segélyezhesse.

Ha a növendék az intézet kötelékében való megtartás mellett vagyis „kísérletképpen“ helyeztetik ki valamely munkaadóhoz, akkor munkajutalomdíja továbbra is a posta-takarékpénztárban marad s abból csak a felmerülő szükséghez képest segélyeztetik, a végleges elbocsátás alkalmával azonban az egész munkajutalomdíj kiadatik.

4. A rend és tisztaság.

A rend és tisztaság nem csak a test fejlődésének és az egészség fenntartásának egyik feltétele, hanem az erkölesszavattásnak is hathatós tényezője. Az intézet a rendet, tisztaságot és fegyelmet annyival is inkább megköveteli a bentlakóktól, mert a nép ama rétege, a honnan a növendékek zöme kikerül, vajmi kevés gondot fordít a rend és tisztaság szeretetének ápolására.

Tapasztalati tény, hogy a rendetlen életmódot és tisztátlanságot nem a szegénység, hanem rendszerint a műveletlenség és tunyaság szüli. A családfő ennél fogva köteles növendékeit szoktatni, hogy holmijukban, ruházatukban, környezetükben szigorú rendet és kifogástalan

tisztaságot tartsanak. Piszkot vagy rendetlenséget a családban sehol sem szabad türniök. Lehet a növendék ruhája foltozott és kopott, de nem szabad rongyos- vagy piszkosnak lennie.

A javító intézetek egész organizmusa a pontosságon sarkallik. A házi szabályzatok e tekintetben kizárják a legesekélyebb önkényt is. A tanulásnak, a munkának, pihenésnek és alvásnak, az evésnek és játéknak, szóval mindennek meg van itt az előre meghatározott pontos ideje.

Az intézeti napirend az alapszabályok 34., 35., 36. §-aiban van tüzetesen körülírva.

Minden teendő és foglalkozás megkezdését és befejezését az intézeti csengetyű jelzi. Erre a jelre sorakoznak a növendékek, hogy családonként vagy csoportonként vonuljanak családfőjük vagy a felügyelők vezetése mellett az iskolába, munkára vagy egyéb foglalkozásra.

A napi teendőket az igazgató állapítja meg és adja ki az intézeti személyzet részére.

Reggel a növendékek fejtől egész derékig tartoznak megmosakodni s rendesen felöltözni. Ezután egyenkint jelentkeznek a családfőnél vagy felügyelőnél, aki meggyőződést tartozik szerezni a növendékek tisztaságáról és ruházatának rendességéről.

Minden egyes növendéknek meg van a maga evőeszköze, ivópohara, ruha- és eszimatekéje, fésűje és törülközője.

A növendékek számára megállapított *házi rend* így szól :

Feljebbvalói iránt minden növendék tisztelettel, föltétlen engedelmességgel és illedelmes magaviselettel tartozik.

A növendékek egymás iránt jóindulatu, barátságos, előzékeny és türelmes magatartást kötelesek tanusítani és mindazt kerülniök kell, a mi köztük a békés együttélést megzavarhatná.

Bármiféle panaszt elintézés végett a családfőnél kell bejelenteni. Önbíráskodni és önkényüleg elégtételt venni szigoruan tiltatik.

A növendékek egymásnak nem parancsolgathatnak és egymást nem szolgálhatják ki. Tilos továbbá a hős-ködés és mindenféle legénykedés.

Lármázni, füttyölni, czivakodni, gunyolódni, káromkodni, erköcstelen beszédeket folytatni és bármi módon illetlenkedni szigoruan tilos.

Előéletének bűnös részleteit elbeszélni, ilyeneket másoktól kérdezni, avagy rossz cselekedetekkel dicsekedni egy növendéknek sem szabad.

Az intézetnek minden helyisége és összes tárgyai a legnagyobb rendben és tisztaságban tartandók. A szándékos beszenyezés vagy rongálás szigoruan fenyítettik s az okozott kárt a munkajutalomdíjból kell megtéríteni.

A növendék úgy önmagát, mint összes holmiját is tisztán és rendben köteles tartani, s a munkaeszközöket a munka végeztével megtakarítva kell a kijelölt helyre visszatennie.

Mikor a növendék ágyban fekszik, karjait (kezeit) a takarón kívül tartja. Hogy egyik növendék a másikat ágyában fölkeresse s melléje lefeküdjék szigoruan tiltatik.

Ágyát minden növendék a meghatározott módon veti fel és veti meg. Az ágyban az ágyneműn kívül más tárgyat tartani nem szabad.

Ágyban csak ingben és lábravalóban szabad feküdni. Lefekvés előtt a ruházatot előzetes tisztítás után gondosan összehajtogatva a kijelölt helyre kell tenni.

Árnyékszékre a növendékek csak egyenként mehetnek.

Engedély (jelentkezés) nélkül sehová sem szabad menni. Az intézetből megszökni, vagy ilyesmire valakit felszólítani és fölbiztatni szigoruan tilos.

Ha a növendékek többen vonulnak valahová, úgy csak párosával, katonás lépésben és csendben mehetnek.

Tilos a dohányzás és bármiféle szerencsejáték üzése.

A növendékek előleges engedély nélkül semmiféle ajándékot sem adhatnak egymásnak és egymás között semmit sem cserélhetnek ki.

Minden növendék köteles a napi-rendet pontosan megtartani.

Sorakozáskor az adott jelre mindenki a kijelölt helyre tartozik sietni.

Istentiszteletkor, továbbá az iskolában s a családban a leczketanuláshoz idejében, ugyszintén az étteremben s a hálóteremben tilos a beszélgetés. Munkaközben is csak annyit szabad beszélni, a mennyi a munka sikeres végzésének érdekében szükséges.

Az intézet részéről nyújtott jótéteményeket (mint pl. ételt, ruhát, stb.) kifogásolni, keveselni vagy ócsárolni és azokkal elégedetlenkedni nem szabad.

A növendékek jó viselete, a tanulásra és munkára való készségük, kitartó szorgalmuk s mindezek mellett engedelmes és illedelmes maguktartása után lévén megítélhető: ezen kellékek egyesítésére a növendékek folytonosan törekedjenek.

A netalán előforduló büntetést — mint megérdemelt fenytéket — a növendékek megadással és magukba szállva kötelesek tűrni.

5.) *Fegyelem.*

A mely növendék az intézeti házirend, az engedelmesség vagy az illem szabályai ellen vét, fegyelmi büntetés alá esik, ellenben a megbízható és állandóan jó viseletű növendék jutalomban és kedvezményben részesül.

Jutalmak lehetnek: megdicsérés négy szem közt, vagy a többi növendék jelenlétében, a levélírásnak és a szülők vagy rokonok látogatásának engedélyezése, megbízás a családfők kiszolgáltatásával, továbbá a katonai és tornagyakorlatoknál az altisztséggel és az istentiszteleteknél a

segédkezéssel, szórakoztató és valláserkölcsei tartalommal bíró könyvek ajándékozása, a jutalomdíjnak felemelése és ezzel kapcsolatban erkölcsi kitüntetések adományozása, végül az intézetből való „kisérleti“ kihelyezés.

Az intézetben alkalmazott büntetések az alapszabályok 50-ik §-a értelmében a következők: a) megintés, b) rosszalás, c) a társaktól elkülönített helyen való étkezés s a társasjátékokból való kizárás, d) a nyert kitüntetések elvesztése és a különös kedvezmények elvonása, e) egyes eledeleknek megvonása, de csak a felváltott napokon, f) a családból való kiküszöbölés, g) a teljes elkülönítésbe helyezés, h) az intézetből való kitiltás és fogházba való visszaszállítás, ha az illető növendék az 1878. évi V. t.-cz. 42. §-ának végbekezdése alapján lett befogadva. Ezenkívül a 30131/1889. IM. szám alatti rendelet alapján alkalmazható fegyelmi büntetésképen még a testi fenyték is. Csekélyebb rendetlenségekért maga az illetékes családfő bünteti meg a növendéket mindjárt a tett elkövetése után, fegyelmi esetekben, vagyis súlyosabb erkölcsi beszámítás alá eső kihágásoknál azonban csak az igazgató járhat el.

A testi fenyték alkalmazása nincs ugyan az alapszabályokban felvéve, de a gyakorlati tapasztalat megmutatta, hogy a fiu javító-intézetekben a testi fenytéknek bizonyos esetekben való alkalmazása nemcsak, hogy kivánatos, de tapintattal, kellő időben s mérséklettel alkalmazva, jóformán elkerülhetlen és sok esetben nagyon is hathatós nevelési eszköz. A testi fenyték azonban csak ritkán és oly esetekben alkalmazható, midőn már minden egyéb mód és fegyelmi eszköz eredménytelen maradt. A növendéket soha sem szabad nyilvánosan és az orvosi vélemény előleges kikérése nélkül testileg fenytetni, — a vessző-ütések száma pedig legföljebb 12 lehet.

Bárha az egyes büntetési nemek meg vannak állapítva, ennek daczára a tapintatos nevelő nem kénytelen ezen fegyelmi meghatározáshoz szigoruan ragaszkodni,

hanem azoknak keretén belül annyiféle nemét és módját találja ki a kisebb büntetéseknek, a hány és a milyen külön egyéniség és fegyelmi eset magát előadja.

Élelmezés és ruházat a kir. javító-intézetben.

A növendékek a kir. javító-intézetekben oly élelmezést kapnak, a mely egyrészt az ifjak testi fejlődését elősegíti, másrészt nem jobb és nem drágább, mint a a minőt egy szegény, de munkás ember magának megkeresni képes.

Ezen elvek szem előtt tartásával az 1888. évi május 24-én 8020. IM. szám alatt kelt rendelettel megállapított étlap szerint minden növendék napoként kap:

Egy darab 900 gramm sulyu és pedig egy, legfőlebb két napos barna kenyeret 4 egyenlő részletben:

reggelire 35 czentiliter, nyers minőségben számított, forralt tejet;

ebédre hetenként négyszer — fejenként számított — 52 centiliter rántás-levest és minden nap ugyanannyi főzeléket. Hetenként 3-szor marha-huslevest, és a főzelékre csont és inak nélkül számított 87·5 gramm marha-hust. A főzeléket hetenként egyszer tészta-étel is felválthatja.

Minden keresztény nagyünnepen, jelesen husvét, pünkösd, Szt. István király és karácsony napján, valamint Ő Felségének, a magyar királynak névünnepén, s ezeken kívül a tanévek megnyitása és bezárásakor, tehát évenként 7-szer a rendes élelmezésen felül fejenként 250 gramm nyers állapotban számított sertés- vagy borjú-sültet is kapnak.

Uzsonnára 30 centiliter forralt tejet, vagy 1 adag, körülbelül 25 gramm sulyu vaját, esetleg gyümölcsöt;

Estebédre hetenként ötször 52 centiliter rántott levest, kétszer pedig megfelelő főzeléket.

Szeszes italok élvezete, valamint a dohányzás szigorúan tiltva van.

A növendékek maguknak élelmet nem vásárolhatnak, de jobbviséletűeknek meg van engedve, hogy ünnepek alkalmával otthonról némi élelmet elfogadhassanak.

Egy növendék fölszerelése és ruházata a következőkből áll:

a) Egy imakönyv, osztályának megfelelő összes tankönyvek, író-, rajz-eszközök, füzetek és irkák.

b) Ipari vagy egyéb foglalkozásának megfelelő összes szerszámok.

c) Egy drb. czinezett tányér, egy kanál, villa, kés, ivópohár és tejes bögre.

d) Egy mosdótál, fogkefe, szappan, 1 ritka és egy sűrű fésű, ruha- és cipőkefék, 1—1 doboz fénymáz és bőrszir.

e) Két téli posztókabát, nadrág, mellény, ernyős posztósapka; továbbá 2 drb kék-fehér csikos nyári zubbony és nadrág, egy szalmakalap füzös cipő és nadrágszij.

f) Egy flanell alsó-ing, 2 drb színes oxford-ing, 2 lábravaló, 2 nyakkendő, 2 zsebkendő, 2 pár vászon- és két pár barchet-kapcsa, 2—2 drb törülköző, por- és tányértörő és egy kék kötény, a melyet a növendék munka közben mindig viselni tartozik.

g) Egy vaságy szalmazsákkal, egy szalma-vánkos 2 drb párna-haj, 2 drb lepedő; végül egy nyári és 1 téli pokrőcz.

A leányok sajátkezüleg varrt ruházata: Télen hétköznapon sötétkék alapu fehér pettyes honi barchet, ünnepen szürke koczkás kazán, kék-, illetve fekete lusterköténnyel és szürke nemezkalappal.

Nyáron: fehér pettyes kretonruha és barna szalmakalap.

Egészségügy.

Kiindulva abból, hogy csak ép testben lakhatik ép lélek, az intézet a növendékek egészségére nagy súlyt helyez. A növendékek egészségi állapota a befogadáskor rendszerint nagyon kedvezőtlen, sokan különféle betegségek csiráit hozzák magukkal s még többen vannak, a kik testi fejlődésben elmaradottak.

Az intézeti életmódnak és nevelésnek azonban csakhamar mutatkoznak üdvös következményei. A gondos tisztálkodásnak, melylyel a felvétel össze van kötve, az orvosi ápolásnak, melynek némely növendéket a befogadáskor alá kell vetni, a gyakori fürdésnek és mindennapi játéknak, tornázásnak s egyéb szórakozásnak, a tágas és folytonosan szellőztetett lakó-, háló- és munkatermeknek, az intézetben uralkodó rend és tisztaságnak, az egyszerű és szabályos életmódnak és a test igényeihez mért táplálkozásnak befolyása alatt a beteges tünetek gyorsan elenyésznek s a növendékeknél, igen kevés kivétellel, csakhamar tapasztalható jó kinézés, vidámság és üdeség azok testi épsége mellett bizonyít.

Az egészségügy felett az intézeti orvos örködik, kinek kötelessége a növendékeket, a munkavezetőket és a cselédséget minden külön díjazás nélkül gyógykezelni, az évenkénti himlő-oltásokat végezni, az élelmi czikkeket egészségi szempontból ellenőrizni, az iskolában az egészségtant tanítani, s az intézetet rendes körülmények között naponként egyszer, szükség esetében azonban többször is meglátogatni.

Minden javító-intézet külön kórházépülettel rendelkezik, a hol a fekvő vagy ragályos betegek gondos ápolásban és elkülönítésben részesülnek. A betegek ételmezése rendes körülmények között ugyanolyan, mint az egészségeseké, de ha az orvos szükségesnek tartja, a betegség minőségéhez mérten külön ételmezést, sőt bort is rendelhet. A kórházban elhelyezett beteg növendékek az e célra külön alkalmazott felügyelő által ápoltnak.

A növendékek kihelyezése.

Rég elismert és könnyen felfogható tény, hogy az erkölcsileg beteg növendékeknek hosszabb időre van szükségük, míg gonosz vágyaik, rossz hajlamaik kiirtatnak. Kigyógyítani a lelkiileg beteg növendékeket azokból az erkölcsi betegségekből, melyek rossz társaságban vagy elhagyatottságukban rájuk ragadtak, nem lehet hetek és hónapok alatt, hanem ehhez évek nehéz és fárasztó munkája szükséges.

Hogy a növendékek mily időtartamon át maradjanak az intézetben, azt, ahol a törvény másként nem rendelkezik, a növendékeknek az intézetben tanusított magaviselete határozza meg. A kilépés tehát, az említett esetet kivéve, nincsen bizonyos meghatározott időtartamhoz kötve, hanem mihelyt az igazgató, egyetértve a házi tanácsossal, látja, hogy valamely növendéknél már beállott az erkölcsi javulás s van biztos kilátás arra is, hogy a növendék előbbi állapotába visszasülyedni nem fog, a növendék kihelyezése vagy elbocsátása iránt előterjesztést tesz az igazságügyministeriumhoz. A kihelyezés véglegesen vagy kísérletileg történik. Véglegesen helyeztetnek ki, kik a 20 éves kort betöltötték és kiknél az ítéletileg megszabott büntetés vagy a szülők és gyámok által a nevelésre engedélyezett idő lejárt. Az ily növendékekkel szemben a javítóintézet működése és ellenőrzése az elbocsátás napjával megszűnik.

Kísérletileg vagyis visszavonhatólag helyeztetnek ki azon 20-ik évüket még be nem töltött növendékek, kik állandó jó magaviselet, iskolai és munkaszorgalom mellett választott foglalkozásukat annyira elsajátították, hogy ez által önálló kenyérkeresetre képesnek mutatkoznak.

Valamint a szülők nem biztosíthatják mindig, saját otthonukban sem, gyermekeik nevelésének sikerét, hanem

őket az élet küzdelmeihez való szoktatás végett gyakran még a teljes felnőtt kor beállta előtt magukra utalni kénytelenek ; ugy a javító intézet sem eszközölheti a nevelést és erkölcsök átalakítását kizárólag az intézet falain belől, hanem ki kell helyeznie növendékeit, hogy végleges életpályájukon működjenek s hogy a társadalom életrendjéhez hozzászokjanak.

A javítóintézet iparkodik tehát növendékeit, mihelyt megjavultnak látszanak, jóra való munkaadókhoz, további kiképzetés és erkölcsfejlesztés végett kísérletképen kihelyezni.

Kísérletinek neveztetik az ilyen kihelyezés azért, mert egyelőre nem oldódik fel azon kötelék, mely a növendéket az intézethez fűzi, s ha a növendék a szigorú intézeti fegyelem meglazulásával újból rossz viseletet tanusítana vagy régi erkölcsi hibái felélednének, jogában áll az intézeti igazgatónak őt 20-ik életévén belől az intézetbe visszavitetni s a szükségesnek bizonyult pótnvelésben részesíteni.

Az intézet közeli környékén nem mindig találkozik elegendő számú alkalmas munkaadó a kihelyezendők számára, de mert nagyobb számú kísérletileg kihelyezett intézeti növendékeknek ugyanazon város vagy községben való gyülekezése nem is tanácsos, azért sok esetben kénytelen az intézet növendékeit távolabbi falvakon vagy városokban elhelyezni.

Nehogy az ily kísérletileg kihelyezett növendék erkölcsi tovafejlődése kizárólag önmagára, vagy a nem minden esetben kellő nevelői érzékkel bíró szülőre vagy munkaadóra legyen hagyatva, hogy a növendék közelben egy oly valakit tudjon, kihez minden időben atyai jó tanácsért és erkölcsi támogatásáért folyamodhatik, végül, hogy a növendék magaviseletéről és a munkaadó alkalmas és lelkiismeretes voltáról az intézeti igazgatóság is kellő és részrehajlatlan tudósítást nyerhessen és a netalán szükséges intézkedéseket megtehesse ; az intézeti igazgatóság

az 1887. évi november hó 6-án 37247. IM. szám alatt kelt szabályrendelet értelmében minden egyes intézettől távolabb fekvő vidékre kihelyezett növendék részére egy, az ezen nemes feladat iránt kellő érzéket és érdeklődést tanusító emberbarátot kér fel a növendék védnökéül.

A védnök, ki gyámoltjának egész élettörténetét a részére megküldött jellemrajzból ismeri meg, az intézet részéről az erkölcsi gyámkodás mindazon jogositványaival fel van ruházva, melyeket az intézeti igazgatóság az illető növendék irányában gyakorolhat. Csupán büntetést nem alkalmazhat.

A védnök hivatása abban áll, hogy védenczét tanácsosal, figyelmeztetéssel, vagy komoly intelemmel az erkölcsös és munkás élet útján gyámolítsa, őt türelemre, önmegtagadásra ösztönözze, viszont, ha netalán szükségesnek mutatkoznék, őt a munkaadóval vagy bárkivel szemben az igazság követelményeihez képest védelmezze.

A védnökök gyámoltjuk véseletéről időnként az intézet igazgatóságának jelentést tenni tartoznak.

A védnöki tisztségre fiuk részére rendszerint papok vagy tanítók, leányok részére pedig lehetőleg nők kéretnek fel, mint akik irányában a női növendékek már nemük azonosságánál fogva is több bizalmat és nyíltságot fejthetnek ki. Ily feladatra különösen jótékony nőegyletek kiválóbb tagjai alkalmasak.

A védnökökön kívül magának a munkaadónak is küld az intézet nyomtatott kérdő-ívet, a mely a szabályszerű kitöltés után visszaküldendő.

Ily jelentések útján szerzi meg az intézet a volt növendékek későbbi fejlődésére vonatkozó adatokat.

Az itt előadottakból látható, hogy a növendékek el látása, életmódja, foglalkoztatása, szellemi és erkölcsi képzése, szóval a kir. javítóintézetek működése az erkölcsi

önállóságra képesítő nevelés kellékeinek teljesen megfelelő, bizonyítja ezt különben azon öröndetes tapasztalás is, hogy a társadalom teljes mértékben kezdi méltányolni a kir. javítóintézetek nagy horderejű működését, a meny-nyiben kiválóbb iparosok, kereskedők és gazdák részéről oly sok megkeresés érkezik a kihelyezendő növendékek befogadása iránt, hogy a javítóintézetek ily kéréseknek immár fele részét sem tudják teljesíteni.

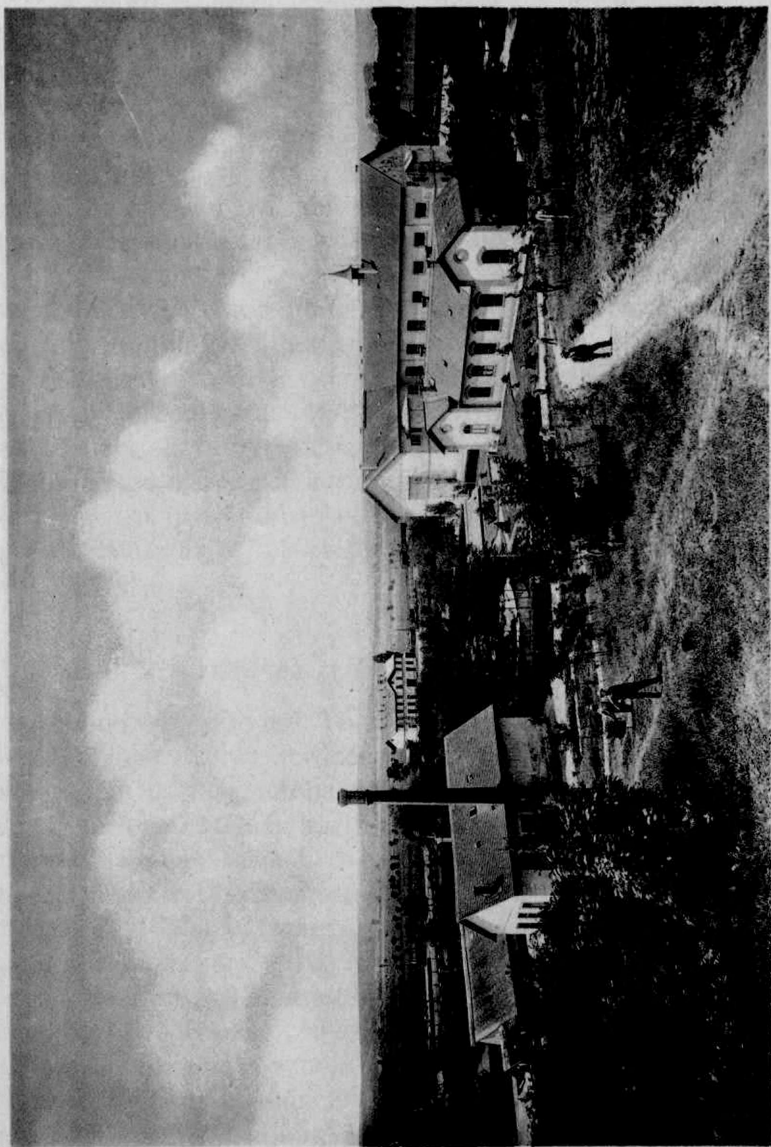


Az aszódi kir. javítóintézet fiuk számára.

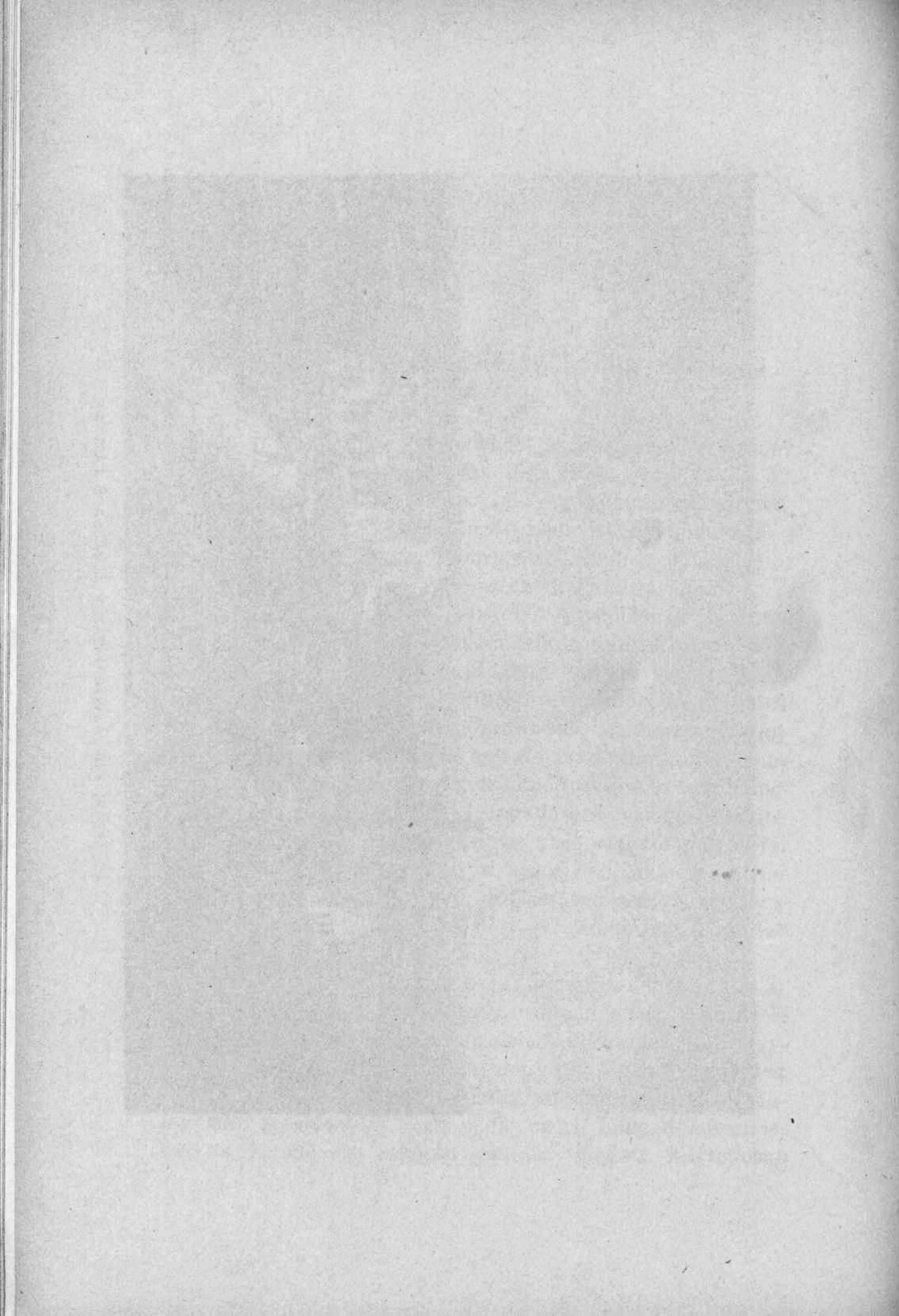
A büntettek és vétségekről szóló, s az 1880-ik év szeptember hó 1-én életbeléptetett, 1878. évi V. t.-cz. 52. §-a kötelességévé tette az igazságügyminiszteriumnak, hogy az ország akkori szorult pénzvisszonyai daczára is halasztás nélkül fogjon a börtön-reform megvalósításához és ennek keretében a javítóintézetek felállításához.

A pénzbüntetésekbe befolyó jövedelem s az ebből létesített alap a törvényhozás rendelkezéséhez képest. (1878: V. t.-cz. 27. §.) elbocsátott szegény foglyok segélyezésére és ifju foglyok számára rendelt javítóintézetek felállítására és fenntartására lévén fordítandó, az igazságügyminiszterium már az 1881-ik év elején tervbe vette, hogy az azon időben megszüntetett budapesti kényszerdologházat fiatal nőszemélyek befogadására szolgáló javítóintézet céljaira a székes-főváros közönségétől megszerzi, fiuk számára pedig szintén a székes-főváros közelében keresett megfelelő helyet. A választás a zsámboki kincstári tulajdont képező kastély és az aszódi megszüntetett czukorgyár épületei között volt.

Az igazságügyi kormányzat ugyanis abból indult ki, hogy a javítóintézetek legezlszerűbben élénk iparral és forgalommal bíró városok közelében állítandók fel; egyrészt, mert nagy városokban nagyobb lévén az erkölcsi romlottság, javítóintézetek felállítására is nagyobb szükség van, másrészt és főleg pedig azért, hogy a növendékek az iskolai és erkölcsi oktatás mellett folytonosan



AZ ASZÓDI KIR. JAVÍTÓ INTÉZET ÁLTALÁNOS LÁTKÉPE.



hasznot hajtó és állandó kereseti forrást biztosító munkával láttassanak el, s hogy szunnyadó munkahajlamuk az ily módon felköltött szerzési ösztön segélyével is felébrésztessék.

A székes-főváros azonban a megszüntetett kényszerdologházat a tervezett állami leányjavítóintézet céljaira nem engedte át, mert azt az üllői-uti közkórház elkészültéig ideiglenes kórházzá kellett berendeznie, később pedig abból egy oly községi javítóintézetet akart létesíteni, a melybe büntetendő cselekményt még el nem követett ifjak fogadtattak volna be.

Ez által a leányjavítóintézet felállítása iránti tárgyalások egyelőre megszakadtak és a kényszernevelést igénylő finemű fiatalok tulnyomó számában rejlő fontosabb társadalmi érdeknél fogva is minden törekvés arra irányult, hogy az első javítóintézet ezek részére létesíttessék.

A választás a két kiszemelt telek közül Aszód javára dőlt el.

Az intézet telke és kiépítése.

Néhai dr. Pauler Tivadar igazságügyminister az 1882-ik évben 62,000 koronáért megvette az Aszód város mellett volt és már romba dőlt czukorgyárnak mintegy 35 hektár térfogatu telkét, mely a vasuti indóház közvetlen szomszédságában fekszik és Aszód városa felől a vasuti állomáshoz vezető országuttal, északon a hatvani országuttal, déli oldalon a magyar állam-vaspályával, keletről pedig a héviz-györki uttal van szegélyezve. A telek déli része északi irányban mintegy negyedrészen sík földű, további negyedrészen 30—60 méter magasságig lankásan emelkedő domb, azontul pedig fennsík. A telek keskenyebb nyugoti oldalán állott a volt czukorgyár s itt, ennek helyén és romjain, épült az uj intézet.

Még mielőtt az építkezés kezdetét vette volna, de annak folyama alatt és befejezése után is, sok oly munka

volt e telepen végzendő, mely pénzért fogadott napszám-munkaerő igénybevételével csak szerfelett lassan és drágán lett volna végrehajtható. Így a telep nagy részén föld-egyengetéseket, egy külön vasuti összekötő-vonal előállítását, utak megforgatását kellett eszközölni.

Az igazságügyministerium ezen összes munkák teljesítésére a váczai kir. orsz. fegyintézetből 50 jóviseletű fegyenczet 3 felügyelő őr kíséretében rendelt ki.

1884. évi márczius hó 3-án érkeztek a fegyenczek Aszódra és a munka több mint harmadfélévig szakadatlanul folyt.

A fegyenczek által ekként teljesített munkálatok összes pénzértéke — s vállalat vagy napszám útján való árszámítás szerint — 32.562 koronára rugott volna, a fegyenczek és felügyeletük pedig összesen 23,756 koronába kerültek, minél fogva mintegy 8806 korona megtakarítás lett elérve.

Az építkezést magát Wagner János budapesti építőmester vállalta el és hajtotta is végre, összesen 154,000 koronaért.

Az 1884. év július havában elkészülvén az intézeti főépület, ebbe augusztus hó 14-én beköltözött az első növendék-csoport.

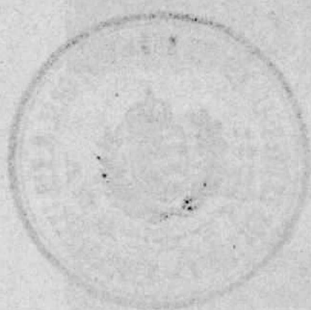
Az 1884. évben az intézeti szántóföldeket kellő készület és munkaerő nélkül házilag művelni lehetetlenség volt s azért az intézeti földek egy része azon évre haszonbérbe adatott, az 1885. évben azonban már intézeti erővel házilag műveltettek s az intézeti kertészetnek is megvettették az alapja. A kertészet részére üvegházat és melegágyakat kellett építeni s a belterületből gazdasági külön udvart keríteni. Ezen építkezéseket az 1885. évben már maguk az intézeti növendékek teljesítették, az ács-, lakatos- és bádogos-munkát kivéve. A következő 1886. évben az eddigi közös ebédlőül használt ideiglenes helyiség kiesinynek bizonyulván, hasonlóképen a növendékek építettek a tiszti lak végén egy, 200 növendék befogadá-



ASZÓD — PAVILLON.



ASZÓD — FŐÉPÜLET



sára képes új ebédlőt s átalakították a régi ebédlőt két raktári helyiséggé.

Ezen új ebédlő azonban 1897-ben, — a mióta a növendékek a családi nevelésnek megfelelően külön-külön saját családi helyiségekben étkeznek — faipari műhelyül rendeztetett be. — Ezen házilag teljesített építkezések mindössze 35,512 koronába kerültek.

Az 1886. év végén a növendékek száma 149-re emelkedvén, miután még több beutalásra is volt kilátás, az intézet befogadási képességének újabb építkezéssel való emelését kellett tervbe venni, hogy az ekkor már fejlődésnek indult kertészet, mezőgazdaság, szőlészeti, többféle rendes és házi iparoktatás és e mellett egyéb házi munkák is nagyobb erővel s nagyobb sikerrel legyenek végezhetők. Ennek következtében egy külön álló, pavillon-szerű oly épületnek felállítása lett tervezve, mely újabb két növendék-csoport befogadására képes, úgy, hogy ezzel s a már meglevő, a főépületben elhelyezett négy csoporttal a növendék-létszám 180-ra emelkedhessék. Miután a kir. építészeti hivatal ezen pavillonépítés költségvetését 64,690 koronában megállapította s az igazságügy-ministerium az építkezésre az engedélyt megadta: 1887. évi július hóban megkezdődött a pavillon házilag kezelt építkezése. Itt is 7 növendék mint kőmives volt az építkezésnél alkalmazva s az asztalos-munkát is részben az intézeti növendékek végezték. Így az épület 56,586 koronába került, noha a költségvetésen kívül még 1,000 koronán felüli munkatöbblet is eszközöltetett. Az új pavillon 1888. év tavaszán elkészülvén, beköltözött ide az ötödik s az év végén a hatodik növendék-csoport.

Ez idő alatt az intézet bel- és külterületének rendezése is serényen folyt. Az utak s a szegélyek gyümölcsfákkal, egyes táblák díszcserjékkel, s konyhakertészetre alkalmatlan helyek pedig díófákkal és cserjékkel lettek beültetve. Hogy az esővíz levezethető legyen, a belterület lejt mérés szerint lemélyítették és csatornáztak.

tott. Ezenkívül pedig a kert öntözése céljából a kultur-mérnökség tervezete szerint öntöző-készülék rendeztetett be, a melybe a vizet a cukorgyár idejéből fennmaradt furott kutból lóerőre alkalmazott járgány emeli.

Az 1891-ik évben a főépületben elhelyezett négy növendék-családnak hálótermei mellé az éjjeli felügyelet gyakorlása végett a kirendelt családi személynét részére 1320 korona költséggel hálófülkék állítottak fel.

1893-ban az intézeti épületek folyosóinak és más mellékhelyiségeinek időközben erősen megkopott téglaburkolata részben betonlapra fektetett ezement-lapokkal, részben pedig terazzo-burkolattal cseréltetett fel, a főépületi növendék-családok hálótermei, folyosói pedig mosdóhelyiségekkül rendeztettek be. Mindezeknek kivitele 8677 korona és 32 fillér kiadással járt.

Miután az intézetnek sem kórháza, sem téli fürdője nem volt, 1894-ben az intézeti épületek száma egy új kórházzal és egy új mosóházzal szaporodott, míg a régi mosóház téli fürdővé alakíttatott át. Ezen építkezés kerek számban 44,000 koronát emésztett fel, mely pénzüsszezből 20,000 korona a kórházra, 20,000 korona az új mosóházra és 4000 korona a téli fürdőre esik.

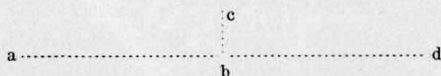
Az 1896-ik és folytatólag az 1797-ik évben az intézet udvara és a kerti utak rostált kavicssal feltöltettek továbbá faragott trachit-kőből mintegy 720 méter hosszú járda készíttetett, az intézet földalatti csatorna-hálózata pedig 309 méter hosszú beton-csatornával egészíttetett ki. A most felsorolt munkálatokra az állam 57,210 koronát áldozott.

Végül 1898-ban az intézet telepén szétszórt épületek, a gyorsabb központi vezetés és könnyebb érintkezés céljából, telefon-hálózattal köttettek össze, mely ujtás 3174 koronába került.

Az intézeti telekbe és épületekbe az igazságügyi kormány az 1898. év végéig kerek számban 420,000 koronát fektetett be, nem számítva ide a több mint 60,000 koronát kitevő épületfenntartási és tatarozási költségeket.

Az emeletes főépület szemben a kapuval, az intézeti belterület középtáján áll. Balszárnyában, a mely egy közfallal van a többi résztől elkülönítve, az épületszárny közepén huzódó folyosó mentén, jobbról az igazgatói, a gondnoki iroda és tanácsterem, balra az irodaszolga szobája, irattár s egy kézi raktár van. A folyosó zárt végén lépcső visz fel az emeletre, a hol az előbbi helyiségek felett van az ugynevezett „javító-osztály“ két sorban 6—6 magánzárkával.

A közfalon túl az ilyen



alaku főépületnek a—d részében a 3-ik és a 4-ik, b—c részében pedig az 1-ső és a 2-ik növendék-családok vannak elhelyezve. A 3-ik és 4-ik családokat egymástól úgy a földszinten, mint az emeleten is, a tantermek választják el, az 1-ső és 2-ik családokat pedig válaszfal zárja el egymástól.

Az egyemeletes pavillon az intézet belső területének észak-nyugati sarkán áll. — Ezen épület, közepén megfelelő válaszfallal, 2 egyenlő részre van osztva s mindegyik rész 1—1 családnak helyiségeit foglalja magában. — A földszinten van a munkaterem s e mellett a családfő szobája, az emeleten pedig a növendékek hálóterme s ezzel közvetlen összeköttetésben a felügyelők hálófülkéje. Az emeletre mindkét családhoz külön lépcső vezet fel. Ugy a munkatermek, mint a hálótermek előtt folyosó, s kívül a család bejáró ajtaja előtt tornác húzódik el.

A hálótermek úgy a fő-, mint a pavillon-épületben, egész éjjelen át gyenge lámpafénnyel vannak megvilágítva, főleg a végből, hogy az éjjeli felügyeletet teljesítők a növendékeket éjjel is szemmel tarthassák.

A folyosókat és lépcsőházakat, valamint az intézeti udvart is petroleum-lámpák világítják.

Minden növendék-csoportnak az udvar területén külön játszótér van kijelölve.

Az intézet főbejáratától balra, a pavillon felé, a tiszt lak huzódik, mely össze van építve az intézeti konyhával és az ehhez tartozó mellékhelyiségekkel.

A pavillon keleti végén az intézeti méhes áll, a főépület kisebb szárnyával szemben 2 raktár és egy szín foglal helyet.

A főépülettől ugyancsak keletre van a kórház is, mely az orvos rendelő- és a betegápoló lakószobájában, valamint a betegek téli fűthető folyosóján kívül 3 kórtermet foglal magában. A kórtermekben rendszerint 14 beteg helyezhető el, szükség esetében azonban 20—25 beteg is elfér, a nélkül, hogy a kórház tulzsufoltatnék, miután a szellőztetés ott igen jó. Általában a kórház építkezése szilárd s a higienikus szabályoknak megfelel.

A kórházhoz közel fekszik a rózsza- és virágház, továbbá a jégpince, mosóház és fürdők.

Az új mosóházban a mosónőnek egy szobából, konyhából és kamrából álló lakásán kívül, van a tágas mosókonyha s e mellett külön szárító és külön mángorló-helyiség, továbbá egy vizztartókamra s ez előtt egy kisebb, rézüsttel felszerelt mosókonyha, melyben a ragályos betegek ruhaneműjét főzik és mossák ki.

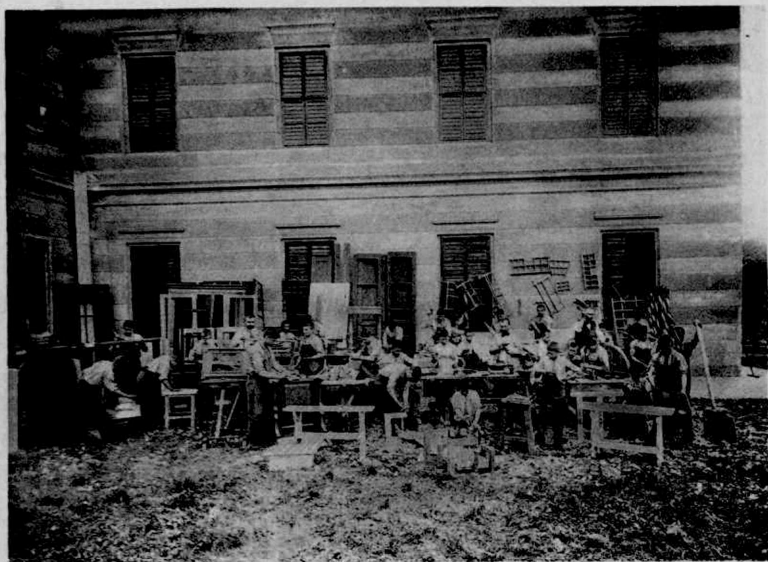
A szárító-helyiség alatt van 26·66 négyzetméter területű és 75·71 köbméter légürtartalmu fűtőpince, hova a 10 hektóliteres vízmelegítő-kazán és a légfűtő-készülék van beépítve.

A vizztartó-kamrában a 20 hektóliter ürtartalmu vassvizztartány áll, melybe a mosóház melletti kútból szivattyúzzák a hideg vizet. A fűtőpinczében levő vízmelegítő-vaskazánt, valamint a mosókonyhában felállított két luгоzó rézüstöt az elébb említett vizztartány látja el hideg vizzel.

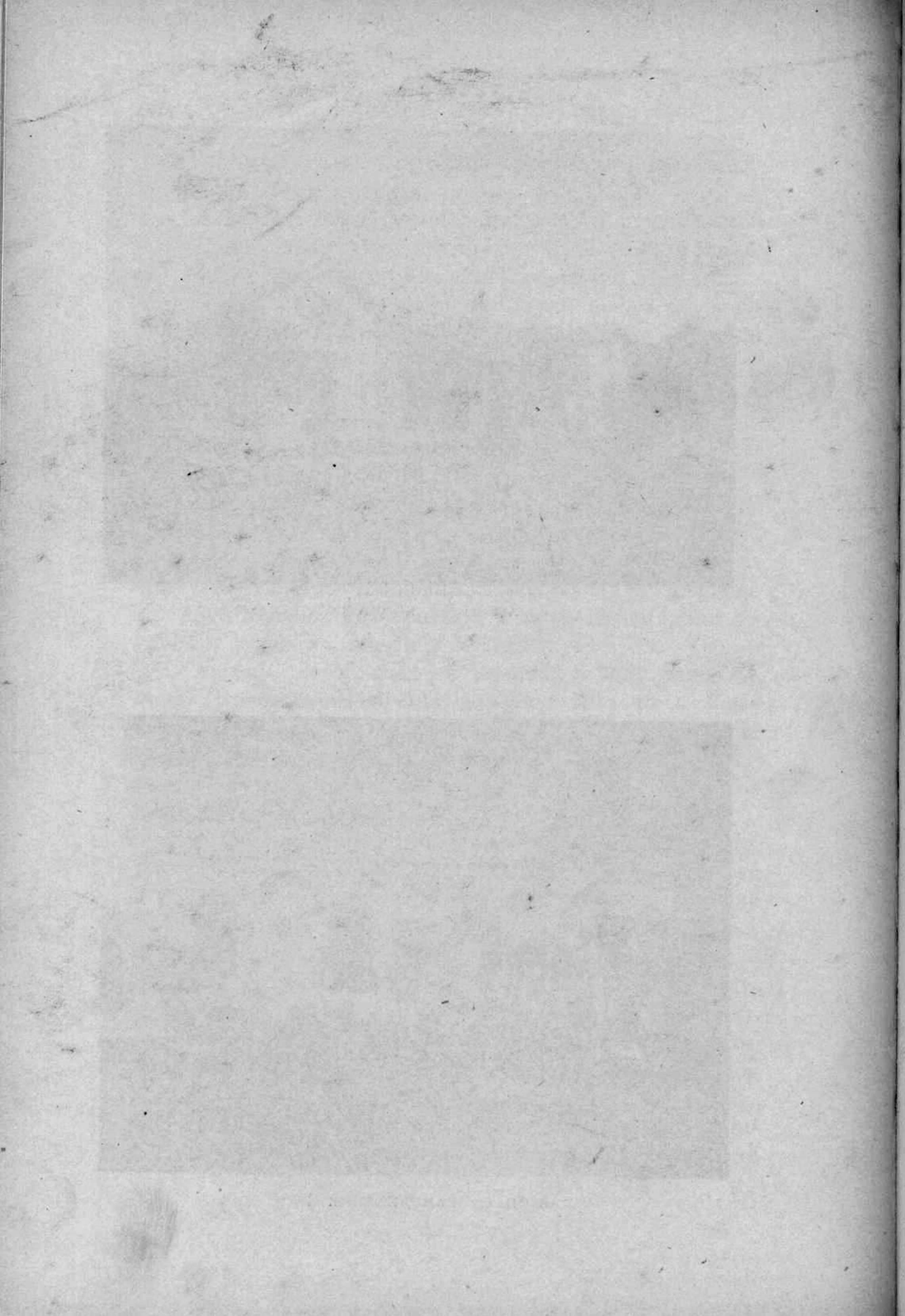
A mosókonyhában rézesapokkal ellátott kettős (hideg és meleg) vaseső-vezeték szolgáltatja a forró és a



ASZÓD — KÓRHÁZ.



ASZÓD — FAMUNKAKÉSZÍTÉS



hideg vizet a mosóteknőkhöz, míg a szennyes viznek a mosóház szomszédságában elhúzódó földalatti csatornába van közvetlen lefolyása.

A nedves ruhát a szárító-helyiségben a fűtőpinceből, illetve a légfűtő-készülékből felhatoló forró levegővel szárítják az e célra beállított ki- és betolható fake-reteken. A vízforralásnál és a ruhaszáritásnál fejlődő vizpárát külön szellőztető kémény juttatja a szabadba.

A nagy és a kis mosókonyhának, ugyyszintén a viz-tartó-kamrának padlója aszfalttal van burkolva.

A téli fürdő, mely a régi mosóházból alakítottatott át, összesen 6 helyiséget tartalmaz. A legnagyobbikban van a betonból épített közös fürdőmedence, amelyben egyszerre egy növendék-család megfürödhetik. Ezen helyiség előtt van a vetkőző- és öltöző-szoba. Ott van még továbbá a kádfürdő, öt darab pléh-fürdőkáddal, a tisztí fürdő, egy fürdőkáddal, a fűtő-(vizmelegítő) helyiség és a többi helyiségtől szorosan elszigetelve, az új kórházhoz tartozó halottas kamara.

A vizeztartány és a viznek felforralására beállított vaskazán ugyanolyanok, mint a milyenek az új mosóházé.

A hideg és a meleg viznek be- és széjjelvezetésére megfelelő vascső-hálózat áll rendelkezésre, a szennyes vizet pedig itt is közvetlenül a földalatti csatornába csapolhatják le.

Az intézeti beltelek emelkedett helyén egy emeletes villaserü épület az igazgató lakásául szolgál, ettől keletre a gazdasági udvar fekszik, melynek területén néhány istálló és szén áll.

A külső területen, a szántóföldek és a szőlőtelep között elhúzódó út szélén, egy sorban 3 régi ház áll, a melyekben a felügyelő-személyzet lakik.

Az intézet ez idő szerint 17 kisebb-nagyobb épületből áll, amelyek közül 4 egyemeletes, a többi pedig földszintes ház. Hat épületben az intézeti alkalmazottak laknak, 11 pedig hivatalos célokra használtatik.

Torna- és játszótér

száma	1
terület négyszögméterekben	3900·00
egy növendékre esik, átlag 180 növendéket szá- mitva, négyszögméter terület	21·66

Fürdők

száma	1
területe négyszögméterekben	27·86
egy növendékre esik, átlag 35 növendéket szá- mitva, négyszögméter terület	0·79
légür tartalma köbméterekben	114·22
egy növendékre esik légürtartalom köbm.-ben	3·26

Hivatalos helyiségek száma :

igazgatói iroda	1
gondnoki iroda	1
irattár	1
tanácsterem	1
családfői iroda	6
felügyelői hálófülke	6
orvosi rendelő-szoba	1

Raktárak és folyosók száma :

kézi raktár	1
élelmi raktár	1
ruha-raktár	1
petroleum-raktár	1
tűzoltói szertár	1
kerti szerszám-raktár	1
folyosó	1

Egyéb helyiségek száma :

sekrestye	1
hivatalszolga szobája	1
virágház	2

betegápoló szobája	1
konyhacselédek szobája	2
főző-konyha	1
mosó-konyha	1
mángorló helyiség	1
szárító helyiség	1
mosónő szobája, konyhája s kamrája .	3
halottas kamra	1
kazánház	1
viztartánkamra	1
istálló	2

Az intézet helyiségeinek fölszerelése.

Az intézet helyiségeinek fölszerelése a lehető leg-egyszerűbb és csakis oly tárgyakra szorítkozik, a melyek valóban nélkülözhetetlenek.

A fölszerelések a következők:

Az igazgató irodájában: Ő felségének a királynak és bold. Pauler Tivadar, volt igazságügyministernek, mint az intézet megalapítójának arczképei, továbbá két rendes és egy álló íróasztal, egy Wertheim-féle pénzszekrény, egy bőrpamlag, 3 szék, egy mosdószekrény, egy ruhafogas, egy könyvtartó-szekrény, egy fali óra, egy légsúlymérő és több apróbb tárgy.

A gondnok irodájában: egy rendes és egy álló íróasztal, 2 szék, egy mosdószekrény, egy könyv- és egy irattartó-állvány, egy óra, egy pénzszekrény és egy ruhafogas.

Az irattárban: egy íróasztal, 2 szék, egy mosdó- és 3 irattartó-szekrény.

A tanácsteremben: Dr. László Zsigmond, nyug. ministeri tanácsosnak, mint az intézet szervezőjének arczképe, továbbá egy nagyobb és két kisebb asztal, 14 szék, egy szekrény és egy ruhafogas.

A hivatalsszolga szobájában : egy asztal, két szék, egy szekrény, egy ruhafogas, egy lámpatartó-állvány és egy fali óra.

A zárkában : egy asztalka, egy szék, egy fali szekrény, egy vaságy, egy fali lámpa, egy mosdótál és egy vztartó-kupa.

A családi munkateremben : az azon iparághoz tartozó összes eszközök, mely iparág az illető családban nyert elhelyezést, továbbá munkaszekrények és munkaállványok, a növendékek számához mérten két vagy több fiókos asztal ülőpadokkal, néhány szék, ruhafogasok, lámpák, fali óra, stb.

Miután két év óta a növendékek a saját munkatermeikben étkeznek, azokba ebédlő-asztalok és evőeszközök tartására szolgáló szekrények is beállítottak.

A családi hálóteremben : a növendékeknek egymástól 0.50 méternyi távolságban álló vaságypai.

A mosdótálak a főépületben a hálótermi folyosón, a pavillonban pedig magába a hálóterem falába erősített könyökvason le és felmozditható vaskeretbe vannak foglalva.

A családfő irodájában : egy íróasztal, 2 szék, egy ruhafogas, egy könyv- és irattartó szekrény s egy vaságy.

A felügyelők hálófülkéjében : 2 vaságy, egy asztal, 2 szék, egy mosdószekrény és egy ruhafogas.

A tantermekben : egy és két üléses padok a növendékek létszámának megfelelő mennyiségben, továbbá egy dobogón a tanító asztala (kathedra), 2—3 szék, szekrények a tanszerek és könyvek elhelyezésére, iskolai álló és fali táblák, harmónium az énektanításhoz, végül fuvóhangszerek 24 tagu zenekar számára.

A ruhafogasok a tantermek melletti folyosókon vannak elhelyezve.

A tanszerek darabszáma 976, a tan- és vezérkönyveké 2,380, az ifjusági iratoké 330, míg a tisztii könyvtár 100 művet foglal magában.

A kápolnában: egy teljesen fölszerelt oltár, egy oltárlámpa, egy szószék, több ülőpad s a kóruson egy orgonaharmónium.

A sekrestyében: egy nagyobb szekrény az istentiszteletekhez szükséges egyházi ruhával és egyéb szerelvényekkel.

A kórházban: 16 teljesen fölszerelt ágy s ezek mellett fiókos állványok (etagerek), továbbá mosdó- és ruhatartó-szekrények, mindegyik teremben egy-egy asztal, néhány szék, ruhafogasok s az orvos szobájában különféle orvosi műszerek.

A mosóházban: vízforraló üstök, két ruhamosó gép kézi erőre, mosó teknők, szapuló kádak, mángorlók és más kisebb eszközök.

A főző-konyhában: ételfőzésre berendezett 3 darab katlan, egy nagyobb takaréktűzhely, vas- és pléhfazekak, lábasok és egyéb konyhaszerek.

A raktárakban: állványok és poleczok az anyagok és tárgyak elhelyezésére, tizedes- és kalmár-mérlegek, hosszúság-, súly és űrmértékek.

Lámpák és köpöladák az eddig felsorolt összes helyiségekben elegendő számban láthatók.

A virágházakban: a növények téli elhelyezésére szükséges állványok és függő virágtartók, kézi vízfecskendők, öntöző kannák és hőmérők.

A kertészetnél s a mezei gazdaságnál: kapák, ásók, fünyíró és fanyeső ollók, kaszák, sarlók, gereblyék, oltókések, kerti létrák és fűrészek, továbbá két ígás-szekér, vasekék, vasboronák, rögtörő henger, kézi és géprosták, szőlő-ültető furók, permetező stb.

A kertészeti és különösen a mezőgazdasági felszereléshez még 4 ígás ló és 2 számár is tartozik.

A tűzoltói fölszerelést képezik: egy darab nagyobb vízfecskendő kétkerekű taligán, kendertömlők, vászon-

vedrek, vízszállító-hordó, dugó- és kampós létrák, nyeles tűzhorgok, mászókötelek, balták bőrtokban, faltörő esákyák, viharlámpák, mentőszegek, mászó- és bőrvégek, bőrsisakok, stb.

A torna- s a játszótéren állanak a különféle tornaszerek, a amelyek közé a katonai gyakorlatokhoz beszerzett fapuskák, faszuronyok és honvédesákok is számítandók.

A felszerelési tárgyak használati céljáról, leltári darabszámáról és beszerzési értékéről az alábbi kimutatás nyújt áttekintést:

Folyó szám	A tárgy leltári czime és használati céljának megnevezése	Mennyiség drb	Érték	
			korona	fillér
1.	Iskolai szerelvények és tanszerek .	1357	7.386	74
2.	Irodai szerelvények	85	2.216	70
3.	Családfői szoba-, hálótermi-, ebédlői- és zárka-szerelvények	2065	10.978	64
4.	Élelemtári-, konyhai- és mosóházi szerelvények	295	1.233	82
5.	Kórházi szerelvények	163	677	78
6.	Templomi szerelvények	95	3.435	56
7.	Különféle házi szerelvények	420	4.605	60
8.	Asztalosági fölszerelés	577	1.631	06
9.	Czipészeti, szabósági, kosárfonói, kefekötési és könyvkötészeti fölszerelés	475	3.474	10
10.	Bognársági fölszerelés	109	505	50
11.	Könyvnyomdászati fölszerelés	180	5.657	72
12.	Kertészeti és mezőgazdasági fölszerelés	283	4.132	24
13.	Tűzoltói fölszerelés	104	1.893	52
14.	Lábas jószág (ló és számár)	7	1.614	80
	Összesen	6215	49.443	78

4. Az intézet személyzete:

Az intézetnek hivatalos személyzete jelenleg a következő tagokból áll:

Igazgató	1
Gondnok	1
Irnok	1
Családfő	6
Családfősegéd	1
Lelkész (hitoktató)	4
Orvos	1
Munkavezető	2
Felügyelő	12
Hivatalszolga	1
Betegápoló	1
Éjjeli őr	1
Kocsis	1
Főzőnő	1
Mosónő	1
Konyhacseléd	2

Összesen 38

A fenti személyzet közül a lelkészek (hitoktatók) és az orvos nem rendes, hanem „bejáró“ alkalmazottak.

Az igazgató, a családfők s a családfősegéd képzett paedagogusok, kik már megelőzőleg több éven át a nevelés terén működtek. A családfők okleveles elemi és polgári iskolai tanítók, kik az igazságügyi ministerium által számukra kiadott külön „Utasítás“ és azonfelül legjobb tudomásuk szerint rendszeresen nevelik, tanítják és oktatják a reájuk bízott növendékeket.

A gondnoktól az államszámviteltani vizsgán kívül a pénz- és anyagszámadások kezelésében kimutatott tökéletes jártasság, ugyszintén az intézet ipari, háztartási és gazdasági ügykörének megfelelő gyakorlati ismeretek kívántatnak.

Az irnoktól a törvényszerű elméleti képesitettségen és jól olvasható és szép íráson kívül a fogalmazási képesség követeltetik.

A munkavezetők és felügyelők értelmesebb iparosok, kiket maga az intézet képez ki saját czéljaira.

Az intézet személyzetének járandósága.

Az igazgató fizetése . . .	2600	korona és szabad lakás
6 családfő „ egyenként	1600	„
1 családfősegéd fizetése . .	1000	„ és 200 k. lakbér
1 gondnok „ . .	1600	„ és szabad lakás
1 irnok „ . .	1000	„ „ „ „
1 orvos tiszteletdíja . . .	600	„
1 kath. lelkész tiszteletdíja	600	„
1 ref. „ „ . .	360	„
1 luth. „ „ . .	360	„
1 rabbi „ „ . .	240	„
1 munkavezető fizetése . .	1000	„ és szabad lakás
1 „ „ . .	1000	„ és 100 k. lakbér
2 felügyelő „ . .	800	„ és szabad lakás
1 „ „ . .	600	„ és 320 k. fiz. pótl.
5 „ „ . .	600	„ és 100 k. lakbér
4 „ „ . .	600	„ és szabad lakás
A hivatalszolga fizetése . .	600	„ „ „ „
A betegápoló „ . .	500	„ és 1 szoba lakásul
A kapus „ . .	500	„ és szabad lakás
Az éjjeli őr „ . .	500	„ és 1 szoba lakásul
A főzőnő évi bére . . .	360	„ „ „ „
Egy-egy konyhacseléd évi bére	192	„ és 1 közös szoba
A mosónő évi bére . . .	1200	„ és szabad lakás
A kocsis „ „ . .	528	„ szabad lakás és

egy rend. téli s egy rend. nyári ruha.

A 12 felügyelő, a hivatalszolga, a betegápoló, a kapus és az éjjeli őr a fent kitüntetett fizetésen kívül még 80—80 korona ruhailletményben is részesül.

A családfők és felügyelők közül azok, kik az étkezési idő alatt a növendékekre felügyeletet gyakorolnak, ingyen étellemezésben részesülnek.

Ugy az aszódi, mint a többi kir. javító-intézetnél alkalmazott személyzet fizetésének arányos emelése tervbe van véve.

5. Az intézet növendékei.

Az aszódi kir. javító-intézetbe megnyitása, vagyis 1884. évi február hó 18-ika óta az 1898-ik év végéig összesen 757 növendék fogadtatott be.

Ezen 757 növendékre vonatkozó adatokat az alábbi kimutatások ismertetik:

A növendékek befogadására szolgált ok.

	Összesen	%
Élet- vagy testi épség elleni bűncselekmény	19 =	2·51
Nyereségvágyból elkövetett	484 =	63·94
Gyújtogatás	13 =	1·72
Szemérem elleni bűncselekmény	5 =	0·66
Közhatóság-, közcsend-, vagy közbiztonság elleni bűncselekmény	3 =	0·39
Csavargás, koldulás	103 =	13·61
Erkölesi romlottság	130 =	17·17
Összesen	757 =	100·00

A növendékek befogadása eszközöltetett:

	Összesen	%
A szülő vagy gyám kérelmére	196 =	25·89
A rendőri vagy más közigazgatási hatóság kérelmére, ide értve az 1879. évi XL. t.-cz. alapján történt befogadásokat is	175 =	23·11
Az 1878. évi V. t.-cz. 42. §-a alapján	307 =	40·55
Az 1878. évi V. t.-cz. 84. §-a	49 =	6·49
A felügyelő bizottság kérelmére	30 =	3·96
Összesen	757 =	100·00

A növendékek előélete.

	Összesen	%
Büntetlen előéletű	461 =	60·90
Előbb már büntetve	296 =	39·10
Összesen	757 =	100·00

A növendékek szüleinek foglalkozása.

	Összesen	%
Földmives vagy napszámos	252 =	33·20
Szolga vagy cseléd	199 =	26·29
Iparos vagy kereskedő	214 =	28·27
Értelmiségi (Honoratior)	92 =	12·15
Összesen	757 =	100·00

A növendékek, illetve szüleiknek anyagi helyzete.

	Összesen	%
Vagyonos	85 =	11·23
Vagyontalan	672 =	88·77
Összesen	757 =	100·00
Ellátási díjat fizetett	78 =	10·30
Ingyenes nevelésben részesült	679 =	89·70
Összesen	757 =	100·00

A növendékek életkora.

	Összesen	%
12 éven alóli	73 =	9·63
12—16 éves	489 =	64·60
16—20 „	195 =	25·76
Összesen	757 =	100·00

Ez utóbbi adatok igazolják, hogy a 12—16 életév közt lévő kor az, mely a jellem rohamosabb fejlődésénél és meggondolatlanságánál fogva az erkölcsi bukásra leginkább hajlandó.

A növendékeknek a befogadást megelőző lakóhelye.

	Összesen	%
Budapest székes-fővárosi	204 =	26.95
Városi	264 =	34.87
Falusi	289 =	38.18
Összesen	757 =	100.00

A növendékek származása és családi viszonyai.

	Összesen	%
Törvényes házasságból származott	635 =	83.88
„ házaságon kívül „	122 =	16.12
Összesen	757 =	100.00
A szülők életben vannak	304 =	40.16
Csak az apa él	90 =	11.89
„ „ anya él	228 =	30.12
A szülők elhaltak	135 =	17.83
Összesen	757 =	100.00

A növendékek felvétele előtti oktatása.

	Összesen	%
Iskolába járt	636 =	84.01
„ nem járt	121 =	15.99
Összesen	757 =	100.00

A növendékek vallása.

	Összesen	%
Római katolikus	502 =	66.32
Görög „	22 =	2.91
Ev. református	17 =	2.25
Ág. evangélikus	39 =	5.15
Unitárius	1 =	0.13
Izraelita	92 =	12.15
Baptista	1 =	0.13
Összesen	757 =	100.00

A növendékek nemzetisége.

	Összesen	%
Magyar	559 =	73·84
Német	98 =	12·95
Román	10 =	1·32
Tót	65 =	8·58
Ruthén	9 =	1·19
Szerb	12 =	1·59
Másféle	4 =	0·53
Összesen	757 =	100·00

A növendékeknek a befogadást megelőző foglalkozása.

	Összesen	%
Iparos-tanoncz	300 =	39·63
Kereskedő-tanoncz	37 =	4·89
Tanuló	66 =	8·72
Földmives	22 =	2·90
Szolga vagy cseléd	124 =	16·38
Csavgó (foglalkozás nélküli)	208 =	27·48
Összesen	757 =	100·00

6. A családok összeállításának módja.

A növendékek erkölcsi javítása a „családban“, értelmi képzésük pedig az iskolában történik.

Egy-egy növendék-családnak rendszerint legfőlebb csak 20 tagból szabadna állani, de az aszódi kir. javító-intézet fennállásának 3-ik évétől kezdve a befogadást kérők nagy sokasága miatt nem tarthatta be az alapszabályok fenti rendelkezését.

A család-alakításnál az alapszabályok 32-ik §-ának rendelkezése értelmében főleg a korra és az erkölcsi állapotról kell tekintettel lenni. Az idősebbek tehát a fiatalabbaktól s ezen keretben gondos megfigyelés után a

rosszak a kevésbé romlottaktól s ezek ismét a jóktól szorosan elkülönítendők.

A növendék-családoknak ilyen megalakítása azonban 1884-től 1886-ig nem volt keresztülvihető, mert az intézet azon időben még nem helyezhetett el annyi növendék-családot, hogy a kor és erkölcsi állapot szerint megkívánt osztályozást életbe léptethette volna.

Az intézet benépesítésének első éveiben a növendékeket minden osztályozás nélkül helyezték az akkorában fennállott két-három családba.

1886-ban az intézetnek már négy családja volt, melyek közül egy „kísérletinek“, a többi pedig számjelzéssel 1-sőnek, 2-iknak és 3-iknak neveztetett.

A „kísérleti“ családba került minden ujonez-növendék, a melyben mindaddig maradt, míg az intézeti rendhez és szabályokhoz hozzászoktatták.

A 1-ső számú családban laktak a *rossz*, a 2-ikban a *középszerű* és a 3-ikban a *jó* magaviseletűeknek minősített növendékek. A kor szerinti osztályozás még 1886-tól 1888. év őszéig (az új pavillon fölépítéséig) sem volt végrehajtható, mert az intézet még az időben sem rendelkezett annyi családdal, hogy az erkölcsi csoportosítás mellett a kor szerintit is fogatosíthatta volna.

Midőn az 1888. év vége felé az új pavillon rendeltetésének átadatott, akkor a *rossz* és a *középszerű* magaviseletű növendékek két-két alcsoportba osztattak s a családok a következőleg szerveztettek:

A „kísérleti“ család az ujonez és az erkölcsileg visszaesett növendékeket fogadta be. A *rosszak* közül a *fiatalabbak* az 1-ső a), s a *korosabbak* az 1-ső b) családban, a *középszerű* magaviseletűek közül a *fiatalabbak* a 2-ik a), s a *idősebbek* a 2-ik b) családban, végül a *jók* kor szerinti megkülönböztetés nélkül a 3-ik családban nyertek helyet.

Ez a rendszer, mely az erkölcsi csoportosítás mellett a *rossz* és a *középszerű* magaviseletű növendékeknél a kor szerinti osztályozását is követte, az 1891. tavaszáig állott fenn.

Ekkor az intézeti igazgatóság a svájci szegénynevelők egyesületének mintájára az ugynevezett vegyes családi rendszert honosította meg.

A növendékek életkorukat és erkölcsi állapotukat illetőleg vegyesen s a mennyiben csak lehetséges volt, arányos számban osztattak be a 6 családba. — A növendék-családok számszerinti sorrendben 1-sőnek, 2-iknak, 3-iknak, 4-iknek, 5-iknek és 6-iknak neveztettek.

Az újoncz növendékek azon családban osztattak be, a melyben éppen üres hely volt.

A jó erkölcsi magaviselet, a szorgalom és a rend- és tisztaságszeretet jelzésére illetőleg megkülönböztetésére minden családban három fokozatu „erkölcsi kitüntetés” szolgált, mely erkölcsi kitüntetések fokozatos kedvezményeket vontak maguk után, hogy a növendékek iparkodásuk jó következményeit már az intézetben is élvezhessék.

Az elsőfoku erkölcsi kitüntetés piros, a 2-ik piros-fehér és a 3-ik piros-fehér-zöld posztócsikkal jelöltetett s ezen jelvényeket a kitüntetett növendékek kabátjuk gallérján viselték.

Az 1893-ik évnek tavaszán azonban az intézet igazgatósága az igazságügyminiszterium utasítására visszatért a növendékeknek alapszabályszerű kor- és erkölcsi állapot szerint való csoportosításhoz, és

az 1-ső családba a fiatalabb rosszakat,

a 2-ik „ az idősebb rosszakat,

a 3-ik „ a fiatalabb közepszerűeket,

a 4-ik „ az idősebb közepszerűeket,

az 5-ik „ a fiatalabb jókat és

a 6-ik „ az idősebb jókat osztotta be. Addig,

a míg ezt a csoportosítást a növendékek létszáma megengedte, a 16 éven felüli ifjakat még külön épületbe is (a pavillonba) helyezte el.

Ezen beosztás egészen az 1898-ik év közepéig állott fenn.

Ám a tapasztalás megmutatta, hogy ezen családi szervezetnek nevelési szempontból az intézet erkölcsjavító törekvését hátráltató hiányai vannak.

A növendékek ugyanis a szerint, a mint a korban előhaladtak és a mint erkölcsi állapotuk javult vagy rosszabodott, folyvást egyik családból a másikba költöztek s minduntalan más-más családfőnek a keze alá kerültek. Így a növendékeknek kor és erkölcsi állapot szerint való „elszigetelése“ is illuzóriussá vált, mert az által, hogy a különböző családok növendékei az intézetben meghonosított 14-féle munkánál és az iskola 6 osztályában és a hitfelekezetek szerint megtartott hitoktatásokat nem is számítva — napról-napra összekeveredtek s a családfő nevelői ténykedésének eredményét ugyszólván teljesen megsemmisítették.

Az évek során át szerzett gyakorlati tapasztalatok így érlelték meggyőződését azt a nézetet, hogy a növendékcsaládoknak kor és erkölcsi állapot szerint való megalkítása a javító nevelésnek sikerét az intézeti személyzet buzgó működése mellett sem biztosítja.

Módot kellett keresni tehát arra, hogy a növendékcsaládok szervezete ne bénítsa meg, sőt ne tegye sikertelenné a családfők nevelői működését. E célból az 1898-ik év nyarán kísérletképpen az ugynevezett elszigetelt családi rendszer honosított meg.

Minthogy a növendék-családokat első sorban a sokféle munka-oktatás miatt kellett nappalra szétszórni, és családfőjüknek felügyelete alól elvonni, a kísérletileg ez idő szerint is érvényben lévő elszigetelt családi rendszer-nél főleg a foglalkozás vétetett a család-beosztás alapjául.

Minden újoncz-növendék egyelőre az ugynevezett „kísérleti“ családba osztatik be. Itt kitanulmányozzák az újoncz egyéni sajátosságait s erkölcsi hibáit, kipuhatolják s tovább bővítik iskolai ismereteit, s a családfő azt is különös figyelemmel kíséri, hogy minden egyes növendéke az intézetben meghonosított munkanemek melyike

iránt érez komoly előszeretetet s melyiknek a kitanulására mutatkozik tehetségeinél és egyéni viszonyainál fogva a legalkalmasabbnak. Feladata továbbá a kísérleti családnak az, hogy az ujonez-növendékeket a házi rendbe alaposan bevezesse s begyakorolja és őket rendszeres kézi munkára szoktassa. E szerint a kísérleti család átmenetet képez a külső élet és az intézeti neveltetés között, a mennyiben az egészen új viszonyok közé került ifjakat az intézeti neveltetésre előkészíti.

A kísérleti családból az ujonez-növendéket alkalmas időpontban azon családba helyezik, melyben az általa élethivatásul választott munkanem van meghonosítva s mely családban intézeti neveltetésének egész ideje alatt állandóan egy és ugyanazon családfőnek keze alatt marad.

A kísérleti család tehát a többi családnak előkészítő és egyben ujonez-kiképző iskolájául tekinthető.

Ezen család élén az intézet egyik legképzettebb családfője áll.

Az intézet többi (öt) növendék-családja akként van szervezve, hogy ugyanazon munkanemmel foglalkozó növendékek egy és ugyanazon családba helyeztetnek. Igaz ugyan, hogy a családoknak ilyen megalakítása mellett háttérbe szorul a növendékek életkor és erkölcsi állapot szerint való elkülönítésének kérdése, ámde a természetes családban sem egyenlő koruak a gyermekek, másrészt pedig a javító-intézetben lévő ifjaknak erkölcsi állapotában az eddigi tapasztalatok szerint amugy is kevés a válogatni való.

Minthogy pedig az is tervbe vétetett, hogy az iskolai tanítás se legyen közös, hanem minden családfő csak a saját családjabeli növendékeket tanítsa, mire nézve az aszódi igazgatóság az egyik növendék-családdal már kísérletet is tett: a családoknak ilyen elszigetelésével megadatott a mód arra, hogy minden családfő állandóan csak a saját növendékeivel foglalkozzék, s hogy minden olyan befolyást, a mely rájuk nézve káros hatású lehetne, eltávolítson tőlük.

Azok a kedvező jelenségek, melyek az elszigetelt családi rendszer mellett máris mutatkoznak, azt sejtetik, hogy az intézeti nevelők, tanítók és oktatók tényleg a most vázolt keretben fejthetik ki a legsikeresebb tevékenységet.

7. Iskolai oktatás.

Az iskolai oktatás módja az általános részben terjedelmesen lévén ismertetve, e helyütt csupán az aszódi kir. javító intézetre vonatkozó különleges adatok felsorolására szorítkozunk.

Az egyházi és világi éneket a növendékek egy kezdő és egy haladó csoportra osztva kettős és négyes szólamban tanulják. A haladók csoportja valóban kielégítő szabatossággal énekel.

A zene-tanítás előbb csak fuvó hangszerek kezelésére szorítkozott. 1889. év óta azonban a növendékek vonós hangszerek kezelésében is nyernek oktatást. A zenekar mintegy 24 tagból áll.

A torna-tanítás katonai gyakorlatokkal és fegyverfogással van egybekötve. A torna-gyakorlatok az intézet udvarán tartatnak. Az eddig élénken nélkülözött torna-csarnok építése most van foganatban.

Ezen kívül a növendékek tűzoltásban is gyakoroltatnak s a 24 ifjúból megalakított tűzoltósága szomszédos községekben támadt tüzeseteknél már többször derekasan működött.

A családfők a kir. javító intézetek számára a válás- és közoktatásügyi m. kir. minister ural egyetértőleg megállapított különleges tanterv és az igazgatóság által kiadott órarend szerint tanítanak s ebbeli működésükről óráról-órára az általuk vezetett iskolai naplóban számolnak be. Az iskolai naplónak a következő rovatai vannak: 1. kelte (hó és nap), 2. óra, 3. osztály, 4. az előadott tantárgy és 5. a végzett tananyag megnevezése, továbbá a tanításról, 6. betegség, 7. munkanem, 8. elkülönítés miatt elmaradt, végül 9. észrevételek.

Az egyes tantárgyak és tanfolyamok, nemkülönben ezek osztályai heti óraszámának beosztását a következő táblázat mutatja :

A tantárgy megnevezése	Tanfolyam						A	B	C	D	E	F
	alsó		közép		felső		tanító					
	1	2	3	4	5	6						
	osztály											
Hit- és erkölcs tan.	3						a hitoktatók					
Beszéd- és értelemgyakorlat	3	2	3	2
Olvasás és írás	4	3	2	2	1	.	4	4	2	2	.	.
Nyelv- és írálytan	1	1	2	2	2	.	5	1	2	.	.
Földrajz	2	2	2	2	1	.	2	5	2	.	.
Történelem	2	1	2	.	.	3	2	.	.
Alkotmánytan	2	2	1	.	.	3	2	.	.
Szám tan.	3	2	2	2	1	2	3	2	2	2	3	.
Méréstan	1	1	1	.	.	.	1	2	.
Könyvviteltan	1	1	.	.
Természetráajz	1	2	.	.	.	3	.	.
Természettan	2	2	.	.
Vegytan.	1	1	.	.
Test- és egészségtan	1	1	.	.	.	2	.	.
Mezei gazdaság és kertészettan	1	1	.	.
Rajzolás.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	.
Ének	4						4	.	.	4	.	4
Tornászát	2	2	2	2	.	.	2	2	2	2	.	.
Katonai gyakorlat.	1	2	.
Zene	4	.
Tűzoltási gyakorlat	2	.
A tanfolyamok az osztályok s a	35	35	40
tanítók heti óráinak összege.	21	21	18	24	23	23	18	19	20	21	17	12

Jegyzet: Az 1-ső, 2-ik, 3-ik és 4-ik osztályokban a tanulók nagy száma miatt osztályrendszer szerint folyt a tanítás.

Zene és a tűzoltási gyakorlat a tanórarenden kívül taníttatott.

A rendes iskolai időn kívül ünnep- és vasárnapokon, különösen pedig a nyári szünidő alatt a családfelek felolvasásokkal szórakoztatják a növendékeket. Közben pedig a növendékek tartanak felolvasást, saját szellemi termékeket mutatják be, szavalnak, sőt az állandó színpadon néha színi előadást is tartanak. A legnagyobb ünnepély a tanév bezárása alkalmával van, a mely alkalommal a szorgalmasabb növendékek könyv-jutalmakat kapnak. A záró-ünnepélyre a szülők, rokonok, sőt Aszód községéből és a vidékről nagyszámu közönség szokott megjelenni.

Az intézet könyvtár felett is rendelkezik. E könyvtár azonban csak igen kevés könyvvel van ellátva, mert a növendékeknek csak ritkán van megengedve, hogy elvonulva magános olvasással tölthessék idejüket.

Az intézet tiszti könyvtára 118 drb műből, a növendékönyvtár 275 drb tudományos és hasznosan mulattató könyvből, az iskolai könyvtár pedig 1165 drb tankönyvből áll.

A könyvtár egész értéke 433 korona 76 fillér. A tantermek felszerelési értéke 7008 korona 34 fillér.

8. Munka-oktatás.

A munka az intézetben az iskolával egyenértékű nevelési eszköznek tekintetik. Az intézet területén előforduló mindennemű munkát lehetőleg a növendékek maguk végeznek, kivéve a főzést, a ruhamosást és kenyérsütést, mint olyan foglalkozást, mely a férfi-növendékeknek kereseti és életfenntartási forrásul majdan kevésbé szolgálhat. Az intézetnek főttörékvése, hogy növendékeit úgy bocsássa el, hogy saját becsületes munkájuk után megélhessenek. A munka alól a betegek kivételével egy növendék sincs felmentve.

Az intézetben jelenleg a következő munkanemek gyakoroltatnak: földmivelés, szőlőmivelés, kertészet, asztaloság, esztergályozás, bognárság, szabóság, cipészesség,

kosárfonás, kőmivesség, könyvkötés, könyvnyomdászat és házi munka. Megjegyzendő azonban, hogy nyári időben az iparosok nagy része is föld- és szőlőmiveléssel foglalkozik és hogy a csak 1894-ben meghonosított könyvnyomdászattal az intézet felhagyni szándékozik.

Miután ezen intézet Magyarországon az egyetlen, a mely nagyobb földterület felett rendelkezik, a növendékek már eddig is állandóan nagy számban foglalkoztattak gazdasági, szőlő és kertészeti teendőkkel. A folyó évben pedig egy minta-gazdaság létesítése van tervbe véve.

Jellemző és egyszersmind örvendetes jelenség, hogy a növendékek a munkába hamar beleszoknak és nagy igyekezettel dolgoznak. Bizonyítja ezt azon körülmény is, hogy az intézet iparüzlete csaknem állandóan el van látva megrendelésekkel és hogy az intézet kertészete nemcsak jövedelmező, de az 1888. évi budapesti virágkiállításon elismerésben is részesült.

9. Napirend.

Rend és fegyelem nélkül semmiféle emberi intézmény nem fejlődhetik, annál kevésbé nélkülözhető tehát ez a javító-intézetekben, a hol tudvalevőleg a rakoncátlan, csavargó és dologkerülő ifjuságnak oly választékos gyűjteménye van összehozva.

Az intézet napirendje akként van megállapítva, hogy a növendékek folytonos éjjeli és nappali felügyelet mellett váltakozva, hol tanulással, hol pedig munkával egész nap el legyenek foglalva, de e mellett a pihenéstől és szórakozástól se legyenek megfosztva.

Az intézet napirendje a következő :

a téli időszakra : október 16-tól — ápril 15-ig.

Hétköznapiakon :

6 órától 6 $\frac{1}{2}$ -ig: fölkelés, ágyvetés, mosakodás és öltözködés. Ima.

6 $\frac{1}{2}$ órától 7-ig : reggelizés.

7 órától 8-ig : az összes helyiségek takarítása, kézmosás és kefélezés, a növendékek és holmijoknak megvizsgálása.

8 órától 12-ig : iskolai tanítás és munka a tanórarend szerint.

12 órától 1-ig : ebéd és edénymosogatás. A petroleum és a fűtőanyag kiosztása.

1 órától 7-ig : munka. 4 órákor uzsona a munkálkodás helyén.

7 órától 7 $\frac{1}{2}$ -ig : vacsora.

7 $\frac{1}{2}$ órától 9-ig : edénymosogatás, szabad idő ; 8 $\frac{1}{2}$ órákor ima, azután a ruházat takarítása.

9 órákor lefekvés.

Vasár- és ünnepnapokon :

6 órától 6 $\frac{1}{2}$ -ig : fölkelés, ágyvetés, mosakodás és öltözködés. Ima.

6 $\frac{1}{2}$ órától 7-ig : reggelizés.

7 órától 8 $\frac{1}{2}$ -ig : az összes helyiségek takarítása ; kézmosás és kefélezés, a növendékek és holmijoknak megvizsgálása (vasárnaponként a szennyes ruha beszállítása a mosódába).

8 $\frac{1}{2}$ órától 9 $\frac{1}{2}$ -ig : Istentisztelet.

9 $\frac{1}{2}$ órától 11-ig : szabad idő a családfők intézkedése szerint.

11 órától 12-ig : felolvasás tanfolyamok szerint a tantermekben.

12 órától 1-ig : ebéd és edénymosogatás.

1 órától 3-ig : szabad idő a családfők intézkedése szerint.

3 órától 4-ig : egyházi énektanítás.

4 órától 5-ig : vízfordás, a petroleum és a fűtőanyag kiosztása ; 4 $\frac{1}{2}$ órákor uzsonna.

5 órától 7-ig: csendes foglalkozás (iskolai leczkék tanulása) a munkatermekben.

7 órától 7 $\frac{1}{2}$ -ig: vacsora

7 $\frac{1}{2}$ órától 9-ig: edénymosogatás, szabad idő; 8 $\frac{1}{2}$ órakor ima, azután a ruházat takarítása.

9 órakor lefekvés.

A nyári időszakra: ápril 16-tól — október 15-ig.

Hétköznapiakon:

5 órától 5 $\frac{1}{2}$ -ig: fölkelés, ágyvetés, mosakodás és öltözködés. Ima.

5 $\frac{1}{2}$ órától 6 $\frac{1}{2}$ -ig: az összes helyiségek takarítása, kézmosás és kefélezés, a növendékek és holmijoknak megvizsgálása.

6 $\frac{1}{2}$ órától 7-ig: reggelizés.

7 órától 12-ig: munkaoktatás.

12 órától 1-ig: ebéd és edénymosogatás. Szabad idő.

1 órától 2-ig: csendes foglalkozás (iskolai leczkék tanulása s a feladványok készítése).

2 órától 4-ig: iskolai tanítás.

4 órától 5-ig: uzsona, vízfordás s a petroleum kiosztása. Szabad idő.

5 órától 7-ig: munka és iskolai oktatás.

7 órától 7 $\frac{1}{2}$ -ig: vacsora.

7 $\frac{1}{2}$ órától 9-ig: edénymosogatás, a ruházat javítása, szabad idő; 8 $\frac{1}{2}$ órakor ima; ezután a ruházat takarítása.

9 órakor lefekvés.

Vasár- és ünnepnapokon.

5 $\frac{1}{2}$ órától 6-ig: fölkelés, ágyvetés, mosakodás és öltözködés. Ima.

6 órától 7-ig: az összes helyiségek takarítása, kézmosás és keféltetés, a növendékek és holmijoknak megvizsgálása.

7 órától 7 $\frac{1}{2}$ -ig: reggelizés.

7 $\frac{1}{2}$ órától 8 $\frac{1}{2}$ -ig: egyházi énektanítás.

8 $\frac{1}{2}$ órától 9 $\frac{1}{2}$ óráig: Istentisztelet.

9 $\frac{1}{2}$ órától 11-ig: szabad idő a családfők intézkedése szerint.

11 órától 12-ig: felolvasás tanfolyamok szerint a tantermekben.

12 órától 1-ig: ebéd és edénymosogatás.

1 órától 4-ig: séta, kirándulás, vagy játék a családfők intézkedése szerint.

4 órától 5-ig: vízfordítás és a petroleum kiosztása. 4 $\frac{1}{2}$ órákor uzsonna.

5 órától 7-ig: csendes foglalkozás (iskolai leckekezelése) a munkatermekben.

7 órától 7 $\frac{1}{2}$ -ig: vacsora.

7 $\frac{1}{2}$ órától 9-ig: edénymosogatás, a ruházat javítása, szabad idő. 8 $\frac{1}{2}$ órákor ima, ezután a ruházat takarítása.

9 órákor lefekvés.

10. Fegyelem.

A mely növendék az intézeti házi rend, az engedelmesség vagy illem szabályai ellen vét, az az alapszabályok 50-ik §-ában megállapított fegyelmi büntetéssel fenytetetik.

A fegyelmi hatalom ugyan egyedül az igazgatót illeti meg, mindazonáltal meg van engedve, hogy kisebb vétségekért az illetékes családfő is megbüntethesse a növendéket. A munkavezetők- és felügyelőknek megintésen kívül büntetni nem szabad.

A családfő által kiszabott büntetések az ugynevezett családi naplóba, míg az igazgatónak ily határozatai

a fegyelmi könyvbe jegyeztetnek fel. Ezen fegyelmi könyvnek a következő rovatai vannak: folyó szám, a növendék törzskönyvi száma, a növendék neve, a fegyelem elleni vétség, a bizonyítékok és védelem, fegyelmi határozat, a végrehajtás ideje, változás és észrevétel

Az 1884-ik évtől az 1898. év végéig az összes fegyelmi esetek száma 3,541 volt. Ebből egy növendékre egész intézeti nevelése alatt átlag 4 fegyelmi büntetés esik.

A legnagyobb számban előfordult fegyelmi esetek:

lopás	557 esetben	= 15·53%
illetlen magaviselet, engedetlenség	369 „	= 10·42%
lustaság, hanyagság	357 „	= 10·08%
dohányzás	291 „	= 8·21%
szökés, annak kísérlete vagy ter- vezése	139 „	= 3·92%

11. Élelmezés.

Az intézet igazgatósága a megállapított és az általános részben előadott élelem-mennyiség figyelembe vételével állítja össze hónapról-hónapra az étlapot.

A választható ételek a következők:

Levesek: marhahus-leves rizsszel, árpa vagy dara kásával, tésztával, tarhonyával vagy burgonyával.

Rántás-levesek: köménymagos leves kenyérszeletekkel, savanyu vagy fokhagymás leves kenyérrel, bab, borsó és lencse-leves tésztával, paradicsom-leves kenyérszeletekkel, tésztával vagy burgonyával.

Főzelékek: savanyított káposzta, burgonya édesen, savanyuan vagy paradicsommal, burgonya, kása, köles, rizs vagy dara-kása, bab, borsó és lencse édesen vagy savanyuan, kalarábé magában vagy burgonyával, sárgarépa, zöld bab, tök, édes káposzta burgonyával, kelkáposzta magában vagy burgonyával és labdasaláta.

Tésztafélék; tarhonya, gombóc, tészta turóval, darával vagy káposztával.

Az ételmezés házilag kezeltetik s egy növendékre naponként 26 krnyi költség van előirányozva.

12. Egészségügy.

Az intézetnek ama kedvező helyi viszonyánál fogva, hogy két lankás dombnak kelet, nyugat és északkelet felől nyitott völgyében fekszik, a levegő mindig tiszta és üde.

Nagy gond fordítottatik a helyiségeknek rendes szellőztetésére, s a test tisztántartásáról akként gondoskodik az igazgatóság, hogy a növendékeket nyáron hideg, télen meg langyos vízben füröszteti meg havonként legalább egyszer az intézetnek fürdőházában.

A különféle betegségek közül leginkább a lélegzési s az emésztési szervek bántalmái és a szembajok támadják meg a növendékeket, de a sebészeti esetek sem ritkák.

A légzőszerveknek bajai azért lépnek fel nagyobb számban, mert az intézetnek területén tavasszal és ősszel igen erősek a légáramlatok; míg az emésztési zavarok hihetőleg onnan erednek, hogy a növendékeknek zöme sohasem volt szokva és szoktatva olyan rendes ételmezéshez, mint a milyen az intézetben adatik. Az e fajta betegségeket tehát az ételmezésben bekövetkezett hirtelen átmenet és változás okozza.

Az előfordult szembajoknak az a magyarázatuk, hogy az intézetbe szemcsés köthártya-lob (trachoma) hurezoltatott volt be, mely azonban a beteg növendékeknek szoros elkülönítése és gondos gyógykezeltetése folytán csakhamar megszűnt.

A sebészeti esetek legnagyobb részt a növendékeknek munka közben tanusított vigyázatlanságából s a

munkaeszközökkel való óvatos bánásmód hiányából származnak.

Az intézet betegforgalmáról és gyógyszerzsükségletéről az alábbi adatok nyújtanak kellő tájékozást:

Betegedési kimutatás 1884-től 1898. végeig.

Betegségi esetek összes száma	1·968	
Ebből: fekvő beteg	1·142	= 58·03%
járó beteg	826	= 41·97%
ápolási nap	30·031	
fekvőkre jut ápolási nap	12·316	= 41·01%
járókra jut ápolási nap	17·715	= 58·99%

Az előfordult betegségnemek 1884-től 1898. végeig.

Légzési szervek bántalmai	189	= 9·60%
Emésztési szervek bántalmai	411	= 20·88%
Vérkeringési bántalmak	8	= 0·41%
Idegrendszer bántalmak	41	= 2·08%
Ivarszervek bántalmai	10	= 0·97%
Máj, epe, lép-bajok	6	= 0·31%
Bőrbajok	103	= 5·23%
Sebészeti esetek	653	= 33·18%
Szembajok	257	= 13·06%
Alkati bajok	188	= 9·55%
Fertőző betegségek	6	= 0·31%
Egyebek	87	= 4·42%

Osszes betegségnemek 1,968 = 100·00%

A betegség lefolyása.

A betegek közül gyógyult	1939 =	98·53%
Betegén elbocsáttatott	12 =	0·61%
Meghalt	17 =	0·86%
Összesen 1,968 =		100·00%

A gyógyszerek kerültek.

Az 1884-ik évtől az 1898-ik év végeig 6551 kor. 26 fillér.

A fenti 14 év alatt gyógyszerekre kiadott fenti összegből esik átlag egy évre 467·korona 94 fillér, ebből pedig átlag 180 növendéket véve alapul, minden egyes növendékre évenként 2 korona 60 fillér.

23. A kir. javító intézeti nevelés erkölcsi eredményeiről.

A javító intézet működésének sikerét leginkább a kebeléből kikerült növendékeknek erkölcsi szilárdsága és a társadalmi életben tanúsított magaviselete mutatja.

Ezen sikernek mértékét sok mindenféle tényező és körülmény befolyásolhatja, mert a szerint, amint a növendék fiatalabb vagy korosabb, a mint erkölseiben csak ingadozó avagy elfajult s a mint javító intézeti nevelésének időtartama előre meg van szabva vagy a megjavulástól függ, a javító nevelésnek sikere is korlátoltabb vagy eredményesebb.

Az elért erkölcsi eredményeket az alábbi adatok tüntetik fel:

Az intézetből kihelyezettett 1884-től 1898. végéig.

Kísérletileg	210 =	37·27%
Véglegesen	352 =	62·63%
Összesen 562 =		100·00%

A kísérletileg kihelyezett növendékek közül.

Jó viseletű volt . . .	148 =	70·48 ^o / _o
Ingadozó viseletű volt .	16 =	7·62 ^o / _o
Rossz viseletű volt . .	18 =	8·57 ^o / _o
Ismeretlen viseletű volt	22 =	10·48 ^o / _o
Meghalt	6 =	2·85 ^o / _o
Összesen	210 =	100·00 ^o / _o

A véglegesen kihelyezett növendékek közül:

Jó viseletű volt . . .	181 =	51·42 ^o / _o
Ingadozó viseletű volt .	24 =	6·81 ^o / _o
Rossz viseletű volt . .	82 =	23·29 ^o / _o
Ismeretlen viseletű volt	44 =	12·50 ^o / _o
Meghalt	21 =	5·98 ^o / _o
Összesen	352 =	100·00 ^o / _o

*A kísérletileg és véglegesen kihelyezettek közül együttesen
1884—1898.*

Jó viseletű volt . . .	329 =	58·54 ^o / _o
Ingadozó viseletű volt .	40 =	7·12 ^o / _o
Rossz viseletű volt . .	100 =	17·78 ^o / _o
Ismeretlen viseletű volt	66 =	11·75 ^o / _o
Meghalt	27 =	4·81 ^o / _o
Összesen	562 =	100·00 ^o / _o

*Az intézetből elbocsátott növendékeknek
nevelési időtartama.*

1884-től 1898. év végéig.

A kísérletileg kihelyezettek közül:

6 hónapnál kevesebb ideig neveltetett . .	0 =	—.— ⁰ / ₀
6 hónaptól 1 évig „ . .	3 =	1·43 ⁰ / ₀
1—1 ¹ / ₂ évig „ . .	9 =	4·29 ⁰ / ₀
1 ¹ / ₂ —2 „ „ . .	21 =	10·— ⁰ / ₀
2—2 ¹ / ₂ „ „ . .	28 =	13·33 ⁰ / ₀
2 ¹ / ₂ —3 „ „ . .	29 =	13·80 ⁰ / ₀
3—3 ¹ / ₂ „ „ . .	28 =	13·33 ⁰ / ₀
3 ¹ / ₂ —4 „ „ . .	20 =	9·52 ⁰ / ₀
4—4 ¹ / ₂ „ „ . .	24 =	11·44 ⁰ / ₀
4 ¹ / ₂ —5 „ „ . .	15 =	7·15 ⁰ / ₀
5—5 ¹ / ₂ „ „ . .	6 =	2·86 ⁰ / ₀
5 ¹ / ₂ —6 „ „ . .	8 =	3·81 ⁰ / ₀
6—6 ¹ / ₂ „ „ . .	8 =	3·81 ⁰ / ₀
6 ¹ / ₂ —7 „ „ . .	7 =	3·33 ⁰ / ₀
7—7 ¹ / ₂ „ „ . .	2 =	0·94 ⁰ / ₀
7 ¹ / ₂ —8 „ „ . .	1 =	0·48 ⁰ / ₀
8—8 ¹ / ₂ „ „ . .	0 =	—·— ⁰ / ₀
8 ¹ / ₂ —9 „ „ . .	0 =	—·— ⁰ / ₀
9—9 ¹ / ₂ „ „ . .	1 =	0·48 ⁰ / ₀
9 ¹ / ₂ —10 „ „ . .	0 =	—·— ⁰ / ₀
Összesen	210 =	100·— ⁰ / ₀

10 éven túl az intézetben növendék nem tartatott.
A kísérletileg kihelyezett növendékek átlag 3·8 évig neveltettek az intézetben.

A véglegesen elbocsátottak közül :

6 hónapnál kevesebb ideig neveltetett . .	15 =	4.26%
6 hónaptól 1 évig	32 =	9.09%
1—1½ évig	24 =	6.82%
1½—2 „	71 =	20.17%
2—2½ „	40 =	11.36%
2½—3 „	33 =	9.37%
3—3½ „	19 =	5.40%
3½—4 „	19 =	5.40%
4—4½ „	23 =	6.53%
4½—5 „	19 =	5.40%
5—5½ „	19 =	5.40%
5½—6 „	14 =	3.98%
6—6½ „	8 =	2.28%
6½—7 „	4 =	1.14%
7—7½ „	6 =	1.70%
7½—8 „	3 =	0.86%
8—8½ „	0 =	—%
8½—9 „	1 =	0.28%
9—9½ „	1 =	0.28%
9½—10 „	1 =	0.28%
Összesen	352 =	100.00%

A véglegesen elbocsátott növendékek átlag 3.2 évig neveltettek az intézetben.

*A kísérletileg kihelyezettek és véglegesen elbocsátottak közül
együttesen :*

6 hónapnál kevesebb ideig neveltetett . .	15 =	2·67 ⁰ / ₀
6 hónaptól 1 évig „ . .	35 =	6 23 ⁰ / ₀
1—1 ¹ / ₂ évig „ . .	33 =	5·87 ⁰ / ₀
1 ¹ / ₂ —2 „ . .	92 =	16·37 ⁰ / ₀
2—2 ¹ / ₂ „ . .	68 =	12·10 ⁰ / ₀
2 ¹ / ₂ —3 „ . .	62 =	11·03 ⁰ / ₀
3—3 ¹ / ₂ „ . .	47 =	8·36 ⁰ / ₀
3 ¹ / ₂ —4 „ . .	39 =	6·94 ⁰ / ₀
4—4 ¹ / ₂ „ . .	47 =	8·36 ⁰ / ₀
4 ¹ / ₂ —5 „ . .	34 =	6·05 ⁰ / ₀
5—5 ¹ / ₂ „ . .	25 =	4·45 ⁰ / ₀
5 ¹ / ₂ —6 „ . .	22 =	3·91 ⁰ / ₀
6 6 ¹ / ₂ „ . .	16 =	2·85 ⁰ / ₀
6 ¹ / ₂ —7 „ . .	11 =	1·96 ⁰ / ₀
7—7 ¹ / ₂ „ . .	8 =	1·42 ⁰ / ₀
7 ¹ / ₂ —8 „ . .	4 =	0·71 ⁰ / ₀
8—8 ¹ / ₂ „ . .	— =	— ⁰ / ₀
8 ¹ / ₂ 9 „ . .	1 =	0·18 ⁰ / ₀
9—9 ¹ / ₂ „ . .	2 =	0·36 ⁰ / ₀
9 ¹ / ₂ —10 „ . .	1 =	0·18 ⁰ / ₀
Összesen	562 =	100·00 ⁰ / ₀

A kísérletileg kihelyezett és véglegesen elbocsátott növendékek együtt átlag 3·4 évig neveltettek az intézetben.

Az intézetből az 1898. év végéig kihelyezett növendékek jelenlegi foglalkozása.

Állami vagy magánhivatalnok	11 =	1 96 ⁰ / ₀
Tanító (elemi népiskolai)	2 =	0 36 ⁰ / ₀
Állami altiszt	2 =	0 36 ⁰ / ₀
Pénzügyőr	4 =	0 71 ⁰ / ₀
Színész	1 =	0 18 ⁰ / ₀
Önálló iparos, iparossegéd, vagy iparos-tanoncz	151 =	26 87 ⁰ / ₀
Önálló kereskedő, kereskedő-segéd, vagy kereskedő-tanoncz	12 =	2 13 ⁰ / ₀
Gazdatiszt	1 =	0 18 ⁰ / ₀
Kertész, vagy kertészsegéd	37 =	6 58 ⁰ / ₀
Földmivelő, vagy vinczellér	42 =	7 47 ⁰ / ₀
Napszámos, szolga vagy cseléd	66 =	11 74 ⁰ / ₀
Kereskedelmi utazó-ügynök	1 =	0 18 ⁰ / ₀
Pinczér	4 =	0 71 ⁰ / ₀
Gyári munkás	14 =	2 49 ⁰ / ₀
Bánya munkás	2 =	0 36 ⁰ / ₀
Matróz	1 =	0 18 ⁰ / ₀
Katona	20 =	3 56 ⁰ / ₀
Tanuló (iskolába jár)	3 =	0 53 ⁰ / ₀
Drótos tót	1 =	0 18 ⁰ / ₀
Amerikába kivándorolt	4 =	0 71 ⁰ / ₀
Csavargó (rendes foglalkozás nélküli)	25 =	4 45 ⁰ / ₀
Letartóztatási intézetekben van	55 =	9 79 ⁰ / ₀
Körözés alatt van	8 =	1 42 ⁰ / ₀
Tébolydában van	2 =	0 36 ⁰ / ₀
Meghalt	27 =	4 80 ⁰ / ₀
Ismeretlen	66 =	11 74 ⁰ / ₀
Összesen	562 =	100 00 ⁰ / ₀

Ezen kimutatás szerint tehát az elbocsátott, illetve kihelyezett növendékekből, levonva az Amerikába kivándorolt 4, — a letartóztatási intézetekben levő 55, — a kö-

rözés alatt álló 8, — a tébolydában levő 2 — és a meghalt 24, vagyis összesen 93 egyént, — a kihelyezett növendékek 82·56%-ának van rendes foglalkozása, — 11·74%-ról azonban azt, hogy az életben mivel tartja fenn magát, nem sikerült megtudni, mivel erről az intézet felállításának első éveiben pontos nyilvántartások nem vezettettek.

Az intézetből az 1898. év végéig kihelyezett növendékek jelenlegi családi állapota.

Megadöszült	59 =	10·50%
Nőtlen	369 =	65·66%
Családi állapotára nézve ismeretlen . .	39 =	6·94%
Ismeretlen tartózkodásu	66 =	11·74%
Tébolydában van	2 =	0·36%
Meghalt	27 =	4·80%
Összesen	562 =	100·00%

Az intézetből az 1898. év végéig kihelyezett növendékek vagyoni helyzete :

1000 koronán felüli vagyonnal bir . .	12 =	2·14%
400 k.-tól 1000 k.-ig terjedő vagyonnal bir	17 =	3·03%
200 k.-tól 400 k.-ig terjedő vagyonnal bir	19 =	3·38%
Vagyontalan	374 =	66·54%
Vagyoni helyzetre nézve ismeretlen .	45 =	8·01%
Ismeretlen tartózkodásu	66 =	11·74%
Tébolydában van	2 =	0·36%
Meghalt	27 =	4·80%
Összesen	562 =	100·00%

14. A kir. javító-intézet kiadásai és bevételeiről.

Az 1884-ik évtől az 1898-ik évig.

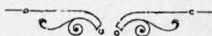
Kiadás.

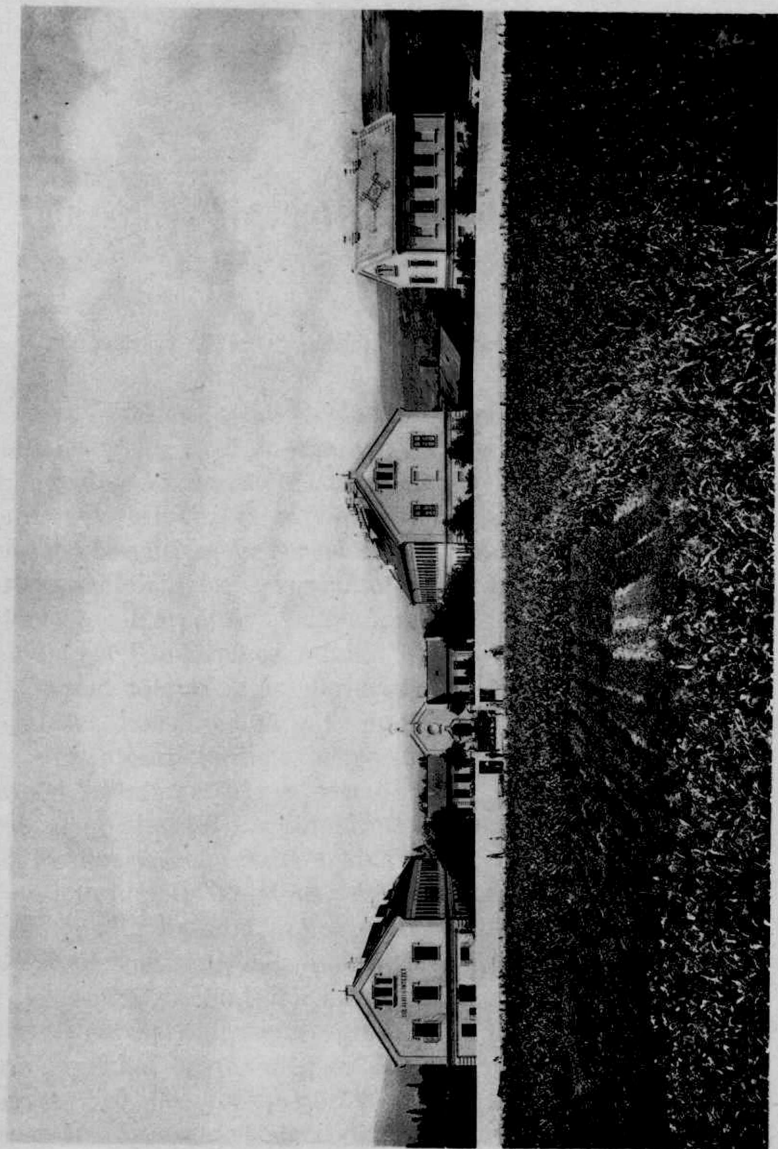
	korona — fillér	
Épületek fentartása	61,022	48
Személyi járandóságok	342,971	02
A hivatal kiadásai	9,751	42
A műhelyek kiadásai	55,880	62
A ruházat és ágynemű	169,340	52
Élelmezés	442,669	26
Fűtés és világítás	77,839	58
Iskola és istentisztelet (kápolna)	8,993	48
Gyógyszerek	6,551	26
A kihelyezett növendékek segélyezése	488	30
A kertészet kiadásai	36,066	50
Más különféle kiadások	122,216	32
Összesen	1.333.790	76

Bevétel 1884-től 1898-ig.

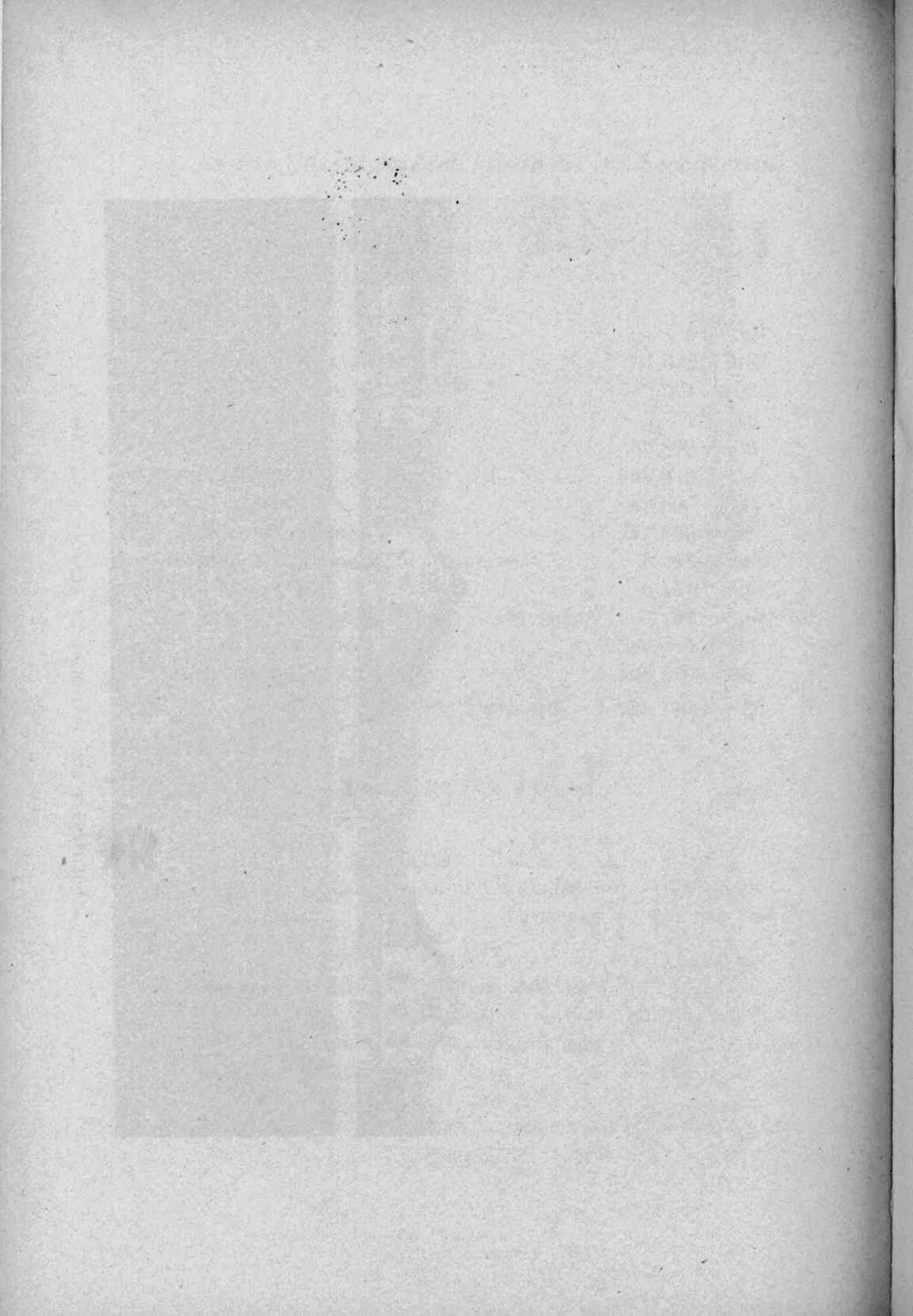
	kor. — fill.	
A szülőktől vagy gyámoktól (ellátási díjak)	34,099	78
Az iparczikkék és kerti termények eladásából	105,766	20
Összesen	139,865	98

	korona — fillér	
Levonva a kiadásból a bevételt, esik egy évre kiadás	85,280	34
Átlag 180 növendéket véve alapul, egy növendék kerül évenként	473	78





A KOLOZSVÁRI KIR. JAVÍTÓINTÉZET ÁLTALÁNOS LÁTKÉPE.





A kolozsvári kir. javító-intézet fiuk számára.

A Kolozsvári kir. javítóintézet telke és épületei.

Az intézet telke Kolozsvár határában, a várostól keleti irányban nyílt mezőn terül el; a város középpontjától gyalog 45, közuti vasuton pedig 15 percnyi távolságra. Az érinkezést a várossal az állami távbeszélő-hálózat könnyíti meg. Természeti fekvése szép. Üde rétek, kertek, szőlőhegyek és szántóföldek környezik. A láthatárt a Kárpátok hegykoszorúja szegélyezi, keleti irányban a Kis-Szamos folyik.

Ezen földrajzi és természeti fekvésnek köszönheti az intézet, hogy kitűnő egészségügyi viszonyoknak örvend.

Az intézet területe négy hektár s talaja elegendő humust tartalmaz bár a termő réteg csekély mélysége miatt nem annyira a gyümölcsfatenyésztés, mint inkább a konyhakertészet céljaira alkalmas.

E területen a 40-es években czukorgyár állott, később pedig katonai célokra használtatott.

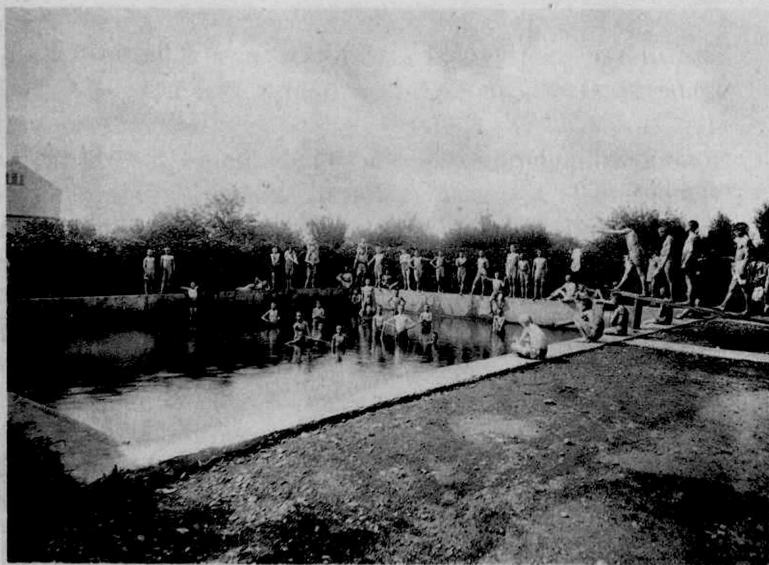
Eme pusztulásnak indult telket szemelte ki a m. kir. igazságügyi miniszterium az ország második javító-intézetének helyéül, mely célból azt a rajta levő összes építményekkel együtt még az 1883. évi november hó 21-én megvette 10,000 korona örök áron Kolozsvár szab. kir. városától oly szerződési kikötéssel, hogy ez köteles a főutczából az intézetig vezető utat jó karba hozni és

azt állandóan kifogástalan állapotban fenntartani. Továbbá kötelezte magát a város arra is, hogy a tervezett javító-intézet összes építkezéséhez szükségrendő téglát saját gyárából fogja az előállítási áron — 1000 darabját 30 korona 24 fillérért — kiszolgáltatni.

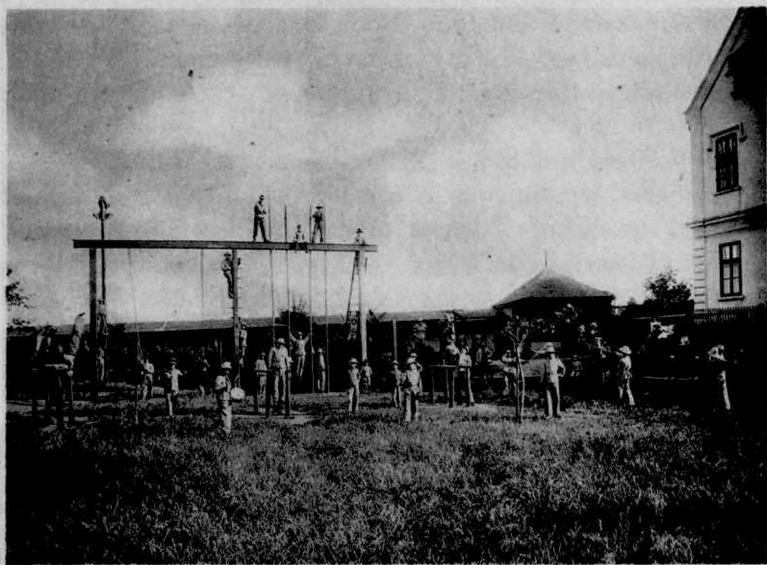
A négy hektárterület a felállítandó új intézet czéljaira úgy osztatott be, hogy 7000 négyszögméter az épületek elhelyezésére és udvarnak, 3500 négyszögméter játszó- és 1500 négyszögméter tornatérnek, a fenmaradó 28000 négyszögméter pedig kertnek maradjon. Miután az állami szakközegek az összes terveket és egyéb műszaki iratokat felülvizsgálták, az építkezés költségvetését -- tekintettel arra, hogy a vett cukorgyár főépülete tulajdonképpen csak átalakított s a telken lévő ócska anyag is értékesített, 165,941 korona 16 fillérben állapították meg.

Ezen összeg keretébe fölvetett munkálatokra vonatkozó nyilvános árlejtés 1885. évi május hó 4-én tartott meg, mely alkalommal az építést Czako Lajos és Hirschfeld Lajos, kolozsvári építő-mesterek kapták meg, 16% árleengedéssel. Az építkezés 1885. június hó 23-án vette kezdetét és 1886. évi augusztus havában fejeztett be. A tényleg kifizetett összeg — az építés közben felmerült többletmunkálatok költségeivel együtt — 145,097 korona 42 fillérre ment fel, melyből 122,991 korona 98 fillér a társvállalkozóknak, 22,105 korona 44 fillér pedig a városnak jutott, az általa kiszolgáltatott téglák ára fejében.

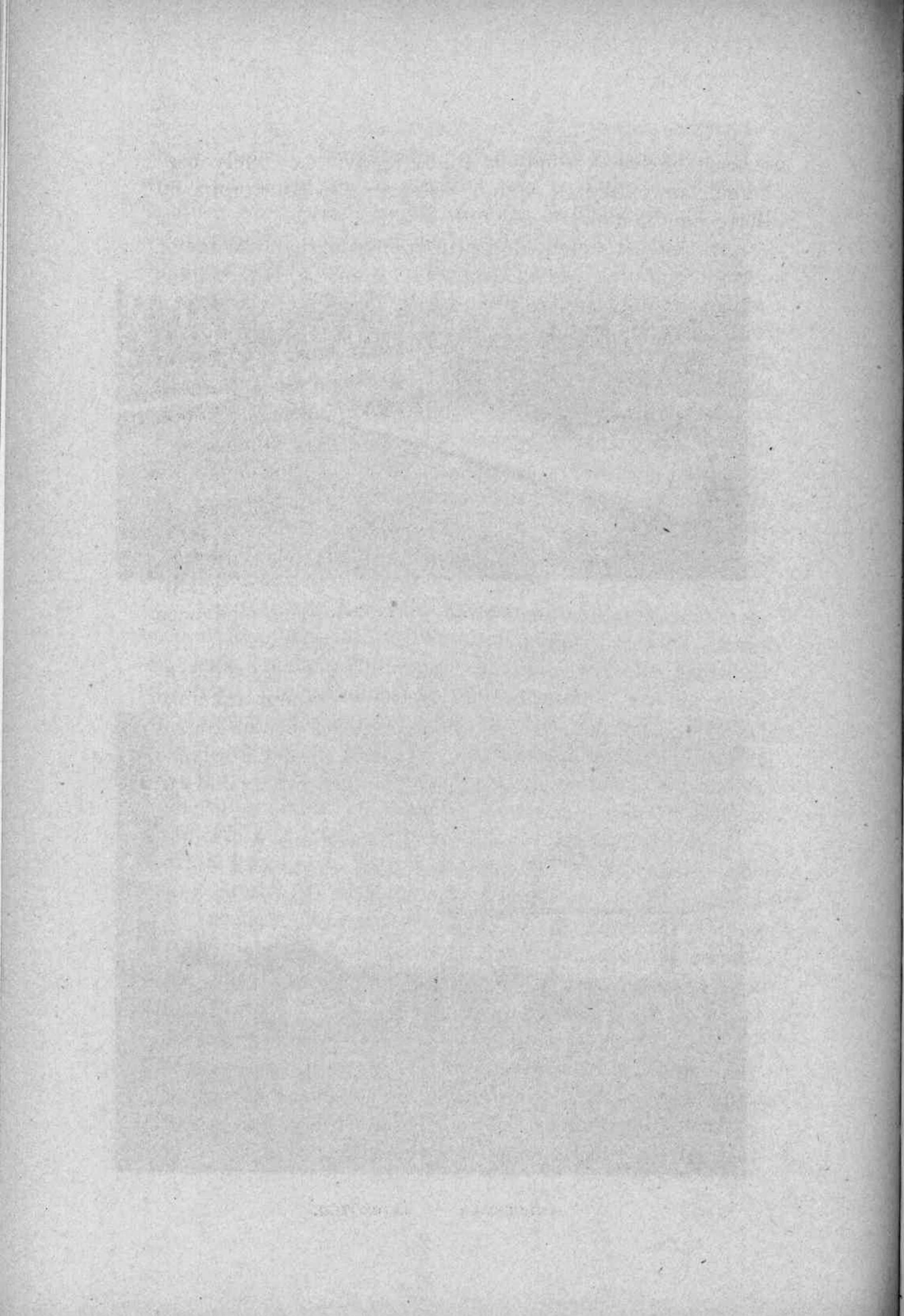
Természetes azonban, hogy ezen építkezés csak a főszükségleteket ölelte fel, s az ezeket kiegészítő lényegtelenebb építkezések akkorára halasztattak, amikor azok nélkülözhetlen voltát a gyakorlatban megszerzett tapasztalások már igazolták. Ezek alapján lettek azután az intézet épületei az 1887. és folytatólag az 1888. és 1890. évek folyamán kiegészítve. Az 1894. és 1895. években épített egy, a kor igényeinek teljesen megfelelő kórház, 1897-ben pedig egy üvegház. Ezen további munkálatok



KOLOZSVÁR — FÜRDŐ.



KOLOZSVÁR — JÁTSZÓTÉR.



összesen 83,243 korona 38 fillért igényeltek, mely összeggel az építkezés eddigi költségei 228.340 korona 80 fillérre emelkedtek.

Az intézet keleti, déli és nyugati irányban 2·5 méter magas téglafallal, északi irányban pedig a Kis-Szamos csatorna mellett ugyanilyen magas deszkakerítéssel van körülfárva. Bejáratul a déli oldalon egy nagyobb és ettől jobbra és balra két kisebb kapu szolgál. A kapun belépve, balkézre esik a családház, jobbra a kezelési épület és kórház, szemben pedig a kápolna s az iskolák. A kezelési épület mögött, ezzel párhuzamosan állanak egy fedél alatt; a fás-szin, istálló, disznó- és tyuk-ólak; az istálló és ólak mögött: a trágya és szemét-gödör. A kertben van a jégpince, a nyári fürdő-medence, e mellett az öltöző, a szerszámkamra, a méhes és virágház. A kert deszkakerítésén kívül a Szamos-árokban felállított vizemelő kerék szolgáltatja a nyári fürdő-medence és kertöntözés részére szükséges vízmennyiséget.

Az intézet megfelelő csatorna-hálózattal van ellátva.

A fásszinek, ólak, továbbá az öltöző, szerszámkamra és méhes deszkából, a többi fő és mellék-épület pedig téglá, kő és csementből készült. Az intézetet környező téglafal cseréppel, s az épület kátrányozott zsindelyel vannak fedve.

A családház, a kezelési-épület, a kápolna és iskolák épülete által határolt tér képezi a diszudvart, a kezelési és gazdasági épületek közötti tér pedig a gazdasági udvart. Mindkét udvaron egy egy kut van. A családház, ugyszintén a kápolna és iskolák mögött van a tornatér, míg a játszótérnek a gazdasági épület és a kerítés közötti hely tartatott fenn.

A családház egyemeletes épület 53·45 méter hosszú és 13·5 méter széles. Magában foglalja a javító-osztályt, az irodákat és a három család munka- és hálótermeit.

Az épület elő részének emeletén elhelyezett javító-osztály áll 3 világos és 2 felsőtét magánzárkából, vala-

mint a felvigyázó szobájából. Ezen helyiségek alatt a földszinten van az igazgató s gondnok irodája és az irattár, valamint egy szoba a hivatalszolga számára. Ugy a javító-osztály, mint az irodák a családoktól teljesen el vannak rekesztve.

Az egymástól szintén elzárt 3 családi helyiség mindegyikének a disz-udvar felől külön bejárata s az emeletre külön lépcsője van. Egy-egy család helyiségeit földszint a munkaterem, e mellett a családfő irodája, az emeleten pedig a hálóterem képezi. A lépcsők alatti fülkék tisztogatási eszközök tartására kamráknak rendezettek be. Az árnyékszékek a háló- és a munkatermekkel közvetlen összeköttetésben állanak, hogy a növények e helyütt is felügyelet alatt legyenek tarthatók.

A kezelési épület egyemeletes s ugyanolyan méretű mint a családház. Magában foglalja az asztalos-, kerek- és esztergályosmunkatermet, a konyhát, az élelemtárat, a mosóházat és a téli fürdőt. Itt vannak továbbá az igazgató, a gondnok, 3 női családfő, 3 felügyelő s a konyha-cselédség lakásai. A munkaterem a magánlakásoktól teljesen el van rekesztve.

A kórház egyemeletes épület, 14.75 méter hosszú és 7.95 méter széles. Ezen épületben van egy földszintes terem, mely a harmadik iskola és a protestáns vallású növendékek imaházául szolgál. Továbbá 3 beteg-, 1 fürdő-, 1 orvosi rendelő és 1 betegápoló szoba.

A kapuval szemben álló ima- és iskola-házban közepén van a kápolna, e mellett jobbra és balra pedig egy-egy tanterem.

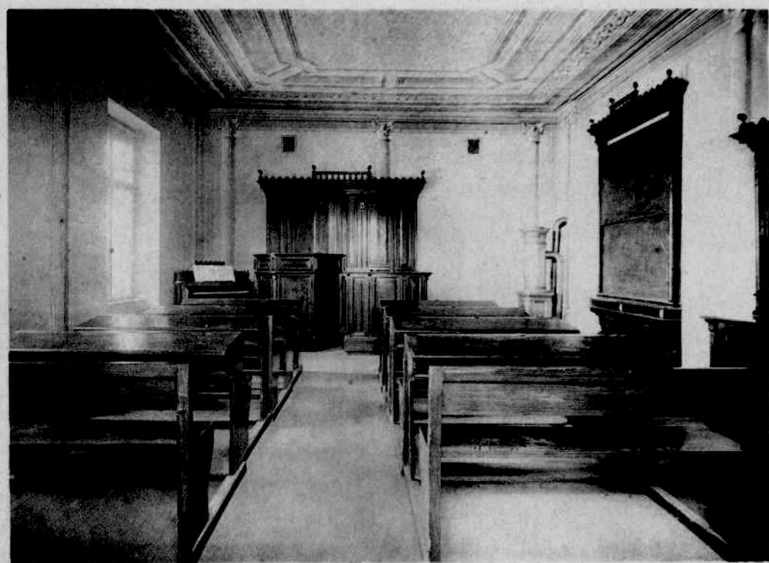
A leírt négy épületben a termek és szobák előtt tágas folyosók futnak végig, a családház előrsze s a kezelési épület alatt pedig pinczék vannak.

Az üvegház hossza 25.95, szélessége 5.85 méter.

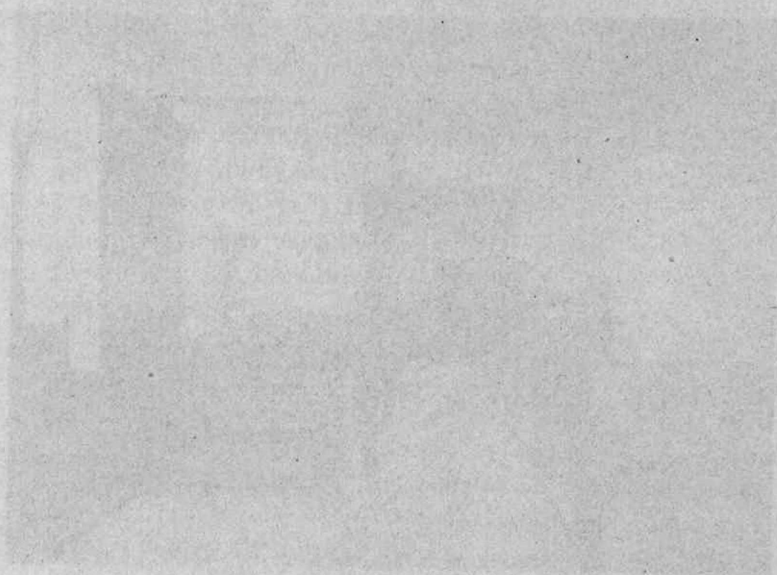
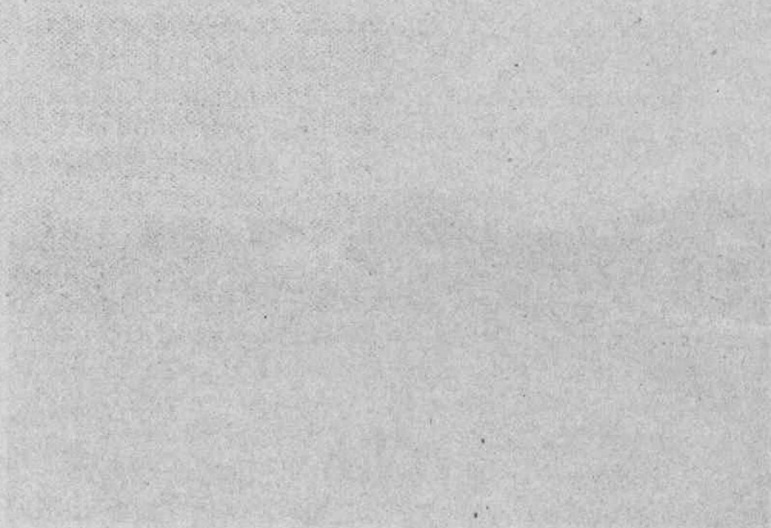
Az intézeti családok száma ez idő szerint három. Minden család 20—20 növendékből áll, úgy, hogy az intézet jelenleg 60 fiu-növendéket képes befogadni.



KOLOZSVÁR — KERTI MUNKA.



KOLOZSVÁR — REFORMÁTUS IMAHÁZ.



Annak előrebocsátásával, hogy a termék és szobák mind 4 méter magasak, a növendékek által használt helyiségek területi és légürtartalmi viszonyairól az alábbi adatok nyújtanak felvilágosítást:

Magánzárkák

száma	5
területe négyszögméterekben összesen	34·40
területe négyszögméterekben átlag zárkánként	6·88
egy növendékre esik négyszögméter terület	6·88
légürtartalma köbméterekben összesen	137·60
légürtartalma köbméterekben átlag zárkánként	27·52
egy növendékre esik légürtartalom köbmé- terekben	27·52

Munkatermek

száma	4
területe négyszögméterekben összesen	416·28
területe négyszögméterekben átlag termenként	104·07
egy növendékre esik, átlag 60 növendéket szá- mitva, négyszögméter terület	5·00
légürtartalma köbméterekben összesen	1665·12
légürtartalma köbméterekben átlag összesen	416·28
1 növendékre esik légürtartalom köbméterekben	27·75

Hálótermek

száma	3
területe négyszögméterekben összesen	267·96
területe négyszögméterekben átlag termenként	89·32
egy növendékre esik átlag 60 növendéket szá- mitva, négyszögméter terület	3·34
légürtartalma köbméterekben összesen	1071·84
légürtartalma köbméterekben átlag termenként	357·38
1 növendékre esik légürtartalom köbméterekben	17·86

Tantermek

száma	3
területe négyszögméterekben összesen	137·58
területe négyszögméterekben átlag termenként	45·86
egy növendékre esik, átlag 60 növendéket számitva, négyszögméter terület	2·29
légűrtartalma köbméterekben összesen	550·33
legűrtartalma köbméterekben átlag termenként	183·44
1 növendékre esik légűrtartalom köbméterekben	9·17

Kórtermek

száma	3
területe négyszögméterekben összesen	58·72
területe négyszögméterekben átlag termenként	19·57
egy növendékre esik, átlag 12 növendéket számitva, négyszögméter terület	4·89
légűrtartalma köbméterekben összesen	234·88
légűrtartalma köbméterekben átlag termenként	78·29
1 növendékre esik légűrtartalom köbméterekben	19·57

Kápolna

száma	1
területe négyszögméterekben	6·00
légűrtartalma köbméterekben	360·00

Torna- és játszótér

száma	2
terület négyszögméterekben	5000·00
egy növendékre esik, átlag 60 növendéket számitva, négyszögméter terület	83·20

Fürdő

száma	1
területe négyszögméterekben	36.19
egy növendékre esik, átlag 20 növendéket szá- mitva, négyszögméter terület.	1.81
légürtartalma köbméterekben	144.76
1 növendékre esik légürtartalom köbméterekben	7.24

Hivatalos helyiségek:

igazgatói iroda	1
gondnoki iroda	1
irattár	1
családfői iroda	1
felügyelői hálófülke	1
orvosi rendelő szoba	1

Raktár és folyosók:

élelmi raktár	1
folyosó	3

Egyéb helyiségek:

hivatalszolga szobája	1
virágház	1
betegápoló szobája	1
konyhacselédek szobája	2
főző konyha	1
mosó konyha	1

2. Az intézeti helyiségeknek felszerelése.

A mennyiben az intézet szervezetét a növendékek által használt helyiségek felszerelése is némileg megvilágosítja, erre nézve a felszerelési tárgyak lényegesebbjei az alábbiakban soroltatnak elő:

A zárkában van egy asztalka, egy szék, egy faliszekrényke, egy vaságy, egy vizes kanna és egy bádogpohár.

A munkateremben az azon iparághoz tartozó összes szerszámokon kívül, mely iparág az illető családban nyert elhelyezést, van egy fali óra, egy munkaszekrény, egy hat ajtós családi szekrény, két asztal 20 fiókkal, négy pad, egy kisebb asztal, két székkal, egy mosdó-szekrény és két fogas. A negyedik munkateremben, mely a kezeleési épületben nyer elhelyezést, van három két- és egy hatajtós szerszám-szekrény, öt eszterga- és tizenegy gyalupad külön-külön felszerelve a megfelelő szerszámokkal.

A hálóteremben 22 darab vaságy, melyek közül egy a felügyelő és egy (külön hálófülkében) a családfőé. Az alapszabályok 49. §-ának 7. pontjában említett hálófülkék mellőztettek s e helyett az ágyak egymástól kellő távolságban sorba állítottak fel.

A hálóterem melletti folyosón vannak a mosdópádok, minden növendéknek külön mosdótállal, négy ajtós ruha s kefetartó szekrény, melyben a növendékek mind-egyikének külön rekesze van.

A tanteremben áll minden növendék számára külön elől nyitott pad, egy üvegajtós szekrény tanszereknek, egy emelvényen a tanító asztala és különféle taneszközök. Itt van elhelyezve az egyházi szerelvények, valamint az ifjúsági és tankönyvek szekrénye. A 3. tanteremben, illetve a protestáns imaházban az iskolai felszerelés mellett van egy szószék is.

A kápolnában az oltár, a templomi ülőpadok, a harmonium és egyéb templomi fölszerelések.

A kórházi három betegszobában 12 ágy, 12 asztalka, 12 szék, 12 mostótál.

A kórházi fürdő-szobában 3 cement-kád, 3 kis pad és 3 ruhafogas, valamint 3 czin fürdőkád és 3 czin ülőkád.

A téli fürdőben van a nagy közös medenceze betonból és 3 kád, továbbá padok és ruhafogasok.

A tornateren állanak a testgyakorláshoz tartozó szerek.

A gazdasági épületben vannak elhelyezve a gazdasági és tüztoltói szerek.

Az igazgatósági és családfői irodákban, a kórházban, a konyhában, mosóházban, élelem- és ruhatárban, valamint egyéb helyiségekben a felszerelés csak a legszükségesebbekre szorítkozik. Fényűzésnek, kényelemszeretnek nyoma sincs ; inkább az egyszerű csín és tartósság jellemzi az egész berendezést.

Lámpákról, ruhafogasokról, fatartó- és köpörládákról mindenütt gondoskodva van.

Az intézet felszerelési tárgyainak használati céljáról, leltári számáról és beszerzési értékéről az alábbi kimutatás nyújt felvilágosítást :

A tárgy leltári czime és használati céljának megnevezése	Mennyiség	Érték	
		korona	fillér
Iskolai szerelvények és tanszerek .	362 drb	2.581	62
Irodai szerelvények	69 „	1.243	28
Családfői szoba-, hálótermi-, ebédlő és zárka-szerelvények	299 „	4.014	48
Élelemtári, konyhai és mosodai szerelvények.	86 „	689	02
Kórházi szerelvények	39 „	393	80
Templomi „	65 „	2.053	32
Különféle házi szerelvények . .	199 „	2.845	46
Asztalosági műszerek	85 „	1.008	20
Czipészeti „	13 „	154	90
Szabósági „	24 „	424	10
Bognársági „	64 „	629	26
Könyvkötészeti „	28 „	155	88
Kertészeti eszközök	74 „	382	96
Lábas jószág (ló)	2 „	470	—
Vegyes szerelvények, gazd. eszközök (szekér, eke, borona stb) .	11 „	690	34
Összesen	1420 drb	17.736	62

3. Az intézet személyzete és járandósága.

Az igazgató fizetése . .	2200	kor. és szabad lakás
A családfő fizetése . .	1600	" " " "
A családfősegéd fizetése .	1000	" és 1 szobából álló lakás
A gondnok " .	1600	" és szabad lakás
Az irtók " .	1000	" és 420 kor. lakásbér
A kath. lelkész tiszteletdíja	600	"
A protest. lelkész " .	600	"
Az izraelita " " .	300	"
Az orvos " .	600	"
1 munkavezető fizetése	800	" és szabad lakás
1 " " .	800	" és 140 kor. lakásbér
1 felügyelő " .	600	" és szabad lakás
2 felügyelő " .	600	" és 140 kor. lakásbér
1 felügyelő " .	600	"
A hivatalszolga " .	600	" és szabad lakás
A kapus bére	364	" és egy szoba lakás
Az éjjeli őr bére . . .	364	" " " " "
A főzőnő "	240	"
A konyhacseléd bére .	144	" és közös lakás
2 mosónő " . . .	144	"
A kocsis " . . .	192	"

A négy felügyelő és hivatalszolga a kitüntetett 600 koronán felül még 80 korona ruhailletményben is részesül.

A családfő-segéd, a munkavezetők és felügyelők ingyen ételmezésben részesülnek, melynek fejében a növényekkel együtt étkeznek és azokra felügyelnek.

Ételmezést kap még: a kapus, az éjjeli őr, a főzőnő, a kocsis, a két mosónő és a konyhacseléd.

4. Az intézet növendékei.

Az első növendék 1886. évi október hó 3-án fogad-
tatott be, s ezen időtől kezdve az 1898-ik év végéig ösz-
szesen 256 növendék neveltetett az intézetben.

Ezen 256 növendékre vonatkozó adatokat az alábbi
kimutatások ismertetik.

A növendékek befogadására szolgált ok.

	Összesen	%
Élet vagy testi épség elleni bűncselekmény	5	= 1·95
Nyerességvágyból elkövetett	106	= 41·41
Gyujtogatás	6	= 2·35
Erőszakos nemi közösülés vagy fajtalanság	4	= 1·56
Közhatóság-, közcsend- vagy közbiztonság elleni bűncselekmény	3	= 1·17
Csavargás, koldulás	71	= 27·73
Erköletesi romlottság	61	= 23·83
Összesen	256	= 100·00

A növendékek befogadása eszközöltetett.

	Összesen	%
A szülő vagy gyám kérelmére .	86	= 33·59
A rendőri vagy más közigaz- gatási hatóság kérelmére, ide értve az 1879. évi XL. t.- cz alapján történt befoga- dásokat is	67	= 26·17
Az 1878. évi V. t.-cz. 42. §-a alapján	60	= 23·44
Az 1878. évi V. t.-cz. 84. §-a alapján	35	= 13·68
A felügyelő-bizottság kérelmére	8	= 3·12
Összesen	256	= 100·00

A növendékek előélete :

	Összesen	%
Büntetlen előéletű . .	205	= 80.08
Előbb már büntetve volt	51	— 19.92
Összesen	256	= 100.00

A növendékek szüleinek foglalkozása :

	Összesen	%
Földmives vagy napszámos	44	= 17.19
Szolga vagy cseléd . . .	57	= 22.26
Iparos vagy kereskedő . .	106	= 41.41
Értelmiségi (honoratior)	49	= 19.14
Összesen	256	= 100.00

A növendékek, illetve szüleiknek anyagi helyzete :

	Összesen	%
Vagyonos . .	70	= 27.34
Vagyontalan .	186	= 72.66
Összesen	256	= 100.00

Ellátási díjat fizetett	38	= 14.84
Ingyenes nevelésben részesült .	218	= 85.16
Összesen	256	= 100.00

A növendékek életkora :

	Összesen	%
12 éven alóli	42	= 16.41
12—16 éves	152	= 59.37
16—20 „	62	= 24.22
Összesen	256	= 100.00

A növendékeknek a befogadást megelőző lakóhelye :

	Összesen	%
Budapest fővárosi	27 =	10·55
Városi	147 =	57·42
Falusi	82 =	32·03
Összesen	256 =	100·00

A növendékek származása és családi viszonyai :

	Összesen	%
Törvényesházasságból származott	223 =	87·11
„ házasságon kívül „	33 =	12·89
Összesen	256 =	100·00

A szülők életben vannak . .	95 =	37·11
Csak az apa él	32 =	12·50
Csak az anya él	90 =	35·15
A szülők elhaltak	39 =	15·24
Összesen	256 =	100·00

A növendékek felvétele előtti oktatása :

	Összesen	%
Iskolába járt	189 =	73·83
„ nem járt	67 =	26·17
Összesen	256 =	100·00

A növendékek vallása :

	Összesen	%
Római katolikus	113 =	44·14
Görög „	19 =	7·42
„ keleti	7 =	2·73
Ev. református	72 =	28·13
Áv. evangélikus	24 =	9·38
Unitárius	3 =	1·17
Izraelita	18 =	7·03
Összesen	256 =	100·00

A növendékek nemzetisége :

	Összesen	%
Magyar	193 =	75·39
Német	35 =	13·67
Román	21 =	8·20
Tót	6 =	2·34
Ruthén	1 =	0·40
Összesen	256 =	100·00

A növendékeknek a befogadást megelőző foglalkozása :

	Összesen	%
Iparos-tanonecz	122 =	47·66
Kereskedő-tanonecz	17 =	6·64
Tanuló	29 =	11·33
Földmives	14 =	5·47
Szolga vagy cseléd.	23 =	8·98
Csavargó	51 =	19·92
Összesen	256 =	100·00

5. A családok összeállítása.

Az intézet növendékei az első évben erkölcsi állapotukhoz képest osztattak be családokba és magaviselet szerint léptek elő vagy fokoztattak le egyik családból a másikba.

Ezen rendszer azonban a tapasztalatok szerint jónak nem bizonyulván, az 1893-ik év óta a családi beosztásnál az életkor szerinti elkülönítés van alkalmazásban.

E szerint a növendékek 3 családba, az I-sőbe a 12 éven alóliak, II-ikba a 12—16 év, a III-ikba pedig a 16 és 20 év közöttiek vannak beosztva s mindegyik családban erkölcsi viseletüknek megfelelőleg 3 fokozatu erkölcsi jelvényeket viselnek.

Az első fok erkölcsi kitüntetés jelvénye a kabátgallér mindkét végén viselt piros posztócsik, a 2-odiké piros-fehér, s a 3-adiké piros-fehér-zöld. Az ezen kitüntetésekkel egybekapcsolott kedvezmények a következők:

Az 1-ső fok az intézeten kívüli sétában, kirándulásban egyáltalán nem vehet részt, a 2-ik minden hónapban egyszer, a 3-ik ellenben szabad elhatározásához képest minden ünnep- és vasárnapon.

Az intézet területén a szabadban rendezett társasjátékot az 1-ső fok minden hónapban csak egyszer és a sátoros ünnepek első napján, a 2-ik minden hónapban kétszer és minden ünnepnapon, a 3-ik azonban annyiszor játszhatik, a hányszor erre idő van.

Az első fok mindig csak a saját körében, ellenben a 2-ik s a 3-ik együttesen is játszhatik.

Levelt az első fok szüleinek avagy ismerőseinek csak minden 3-ik, a 2-ik minden 2-ik s a 3-ik minden hónapban írhat.

Az első fokot szülője, vagy rokona évenként legfeljebb egyszer, a 2-ikat minden sátoros ünnepen, továbbá pünkösdi és karácsony között egyszer, a 3-ikat pedig minden sátoros ünnepen s ezen kívül minden hónapban egyszer látogathatja meg.

Bárminemű küldeményt (pl. enniválókat, ajándékokat s más effélét) szülők- és rokonoktól az 1-ső fok nem, a 2-ik csak karácsonykor, a 3-ik ellenben minden sátoros ünnepen kaphat.

A munkajutalomdíj az első foknál havonként csak 1 koronáig, a 2-iknél 2 koronáig s a 3-iknél 3 koronáig emelkedhetik.

Ajándékokat az első fok munkajutalomdíjából senkinek sem küldhet, a 2-ik csak akkor, ha családnevelési naplójában valamely jeles tulajdonságáért már több ízben dicséretet nyert, a 3-ik fok e tekintetben megszorítást nem szenved.

Az alapszabályok 46. §-ában említett jutalomban és kitüntetésben csak a 3-ik fok részesülhet.

A növendék 20 éves korán belől rendszerint csak akkor helyezhető ki az intézetből, ha a 3-ik foku erkölcsi kitüntetések elnyerte és azt huzamosan megtartotta.

Az intézet részéről adott karácsonyi ajándékok közül az értékesebbet mindig a magasabb fok kapja.

Az iskolában, katonai és testgyakorlatoknál bárminemű tisztséggel csak a 2-ik és 3-ik foku erkölcsi jelvénytől kitüntetett növendékek ruházhatók fel, az istentiszteletnél pedig csakis ez utóbbiak segédkezhetnek.

Mindegyik család 20=20 növendékre van berendezve. Az erkölcsi nevelés eredményét nagyban előmozdítja a növendék-családok kis létszáma és azon körülmény, hogy a többnyire családos alkalmazottak a javítóintézet területén lakván, a növendékek a személyzet családtagjaival is gyakran érintkeznek. Ennek folytán nem érzik annyira elszigeteltségüket, hamar odaszoknak s az intézetet otthonuknak tekintik.

Jó hatással van a növendékekre Kolozsvár város intelligens közönségének gyakori látogatása és az intézmény iránti meleg érdeklődése is.

6. Iskolai oktatás.

Az iskolai tanítás az 1887. év január hó 7-én vette kezdetét 16 növendékkal, egy tanteremben, egy családfő vezetése mellett.

Az 1887/88. tanévben már 60 növendékkal folyt az iskolai tanítás, 3 tanteremben.

Az 1888/89. tanévben a három rendes családfő mellé még egy családfői állás rendszeresített, mely időtől fogva úgy az iskolai tanítást, mint a növendékek nevelését 4 tanerő látja el.

A valláserkölcsei oktatást az intézet megnyitása óta 3 bejáró és pedig 1 róm. kath., 1 ev. ref. és 1 izraelita lelkész végzi, kik közül a két előbbi minden vasár- és ünnepnapon istentiszteletet tart az intézetben, míg az izraelita növendékeknek nagyobb ünnepek alkalmával e végből a városba kell bemenniök.

Egyházi és világi éneket a növendékek négyes szólamban és oly jól énekelnek, hogy az ottani róm. kath. püspöki hivatal ünnepélyesebb isteni tiszteletek alkalmával már ismételten kérte az igazgatóságot arra, hogy az intézeti énekkar a főtéri templomban közreműködhessék.

Az iskolai oktatás ugyanazon rendszer szerint folyik mint az aszódi intézetben.

Az egyes tantárgyak és tanfolyamok, nemkülönben ezek osztályai heti óraszámának beosztását a következő táblázat mutatja:

A tantárgy megnevezése	Tanfolyam						A	B	C	D
	alsó		középső		felső					
	1	2	3	4	5	6	tanító			
	osztály									
Hit- és erkölcstan	2						a hitoktatók			
Beszéd és értelem gyakorlatok	2	2	4	.	.	.
Olvasás és írás	3	3	2	2	10	.
Nyelv- és irálytan	2	2	2	1	1	.	.	8	.
Földrajz	2	2	2	1	1	.	8	.	.
Történelem	2	1	1	.	4	.	.
Alkotmány-tan	1	1	1	.	3	.	.
Számтан	3	3	2	2	1	1	12	.	.	.
Méréstan	1	1	1	3	.	.	.
Könyvviteltan	1	.	1	.	.	.
Természetrájs	1	1	2	.	.	.
Természettan	1	.	1	.	.	.
Vegytan	1	1	.	.	.
Test- és egészségtan	1	1	2	.	.	.
Mezei gazdaság és kertészettan	1	.	1	.	.	.
Rajzolás	2	2	2	2	2	2	6	.	.	.
Ének	2						2	2	2	.
Tornáztat.	1						.	.	1	1
Katonai gyakorlatok	1						1	1	.	.
A tanfolyamok, az osztályok	28		28		28	
s a tanítók heti óráinak összege	16	20	16	20	19	19	19	20	18	19

Az intézet tiszti könyvtára 225 drb műből, a növény-könyvtár 340 drb tudományos és hasznosan mulattató könyvből, az iskolai könyvtár pedig 1746 drb tankönyvből áll.

A könyvtár egész értéke 3311 korona 86 fillér.

A tantermek felszerelési értéke 2181 korona 64 fillér.

7. A munka-oktatás.

A meghonosított munkanemek a következők:

A kertészet, melynél egy szakképzett kertész vezetése mellett rendszerint körülbelül 10 növendék nyer gyakorlati oktatást.

Az asztaloság, melynél 8 gyalu- és 4 esztergapad mellett 12 növendék foglalkozhatik butor- és épület-asztalosággal. Az intézeti butorok legnagyobb részét, valamint az újabb építkezéseknél az asztalosmunkát a növendékek készítették.

A kerékgyártó mesterségnél 3 gyalu- és 1 esztergapad mellett átlag 5 növendék foglalkozik a szekér-részek vagy egész szekerek készítésével.

A cipészetenél átlag 15 növendék foglalkozik részint új lábbeliek készítésével, részint pedig a régiék javításával.

A szabóságnál 10—13 növendék az intézeti alsó és felső ruhavarrás és javításával foglalkozik.

Ezen iparok az intézeti szükségletek elvégzése mellett megrendelésre is dolgoznak.

Az intézetnél egy kőmives felügyelő is alkalmazásban lévén, melléje állandóan van 4—5 növendék beosztva, kik az épületek javítását végzik. Az 1894. és 1895. évben épült egyemeletes kórházépület, ugyszintén az 1897. évben készült üvegház kőmives- és cement-munkálatait ezen munkás-csoport végezte.

A házi iparok közül — melyeket téli időben tanulnak a növendékek — a könyvkötészet, lábtörlőkészítés és néha a faragászat gyakoroltatik.

Ezeket oly családfők tanítják, a kik megfelelő házi ipari képesítéssel bírnak.

8. Napirend és fegyelem.

A napirend az alapszabályok 34. §-ának keretén belől a következő :

Télen :

5 $\frac{1}{2}$ -től 6-ig : fölkelés, ágyvetés, mosakodás, öltözködés.

6-tól 6 $\frac{1}{4}$ -ig : reggeli áhitat a kápolnában.

6 $\frac{1}{4}$ -től 6 $\frac{1}{2}$ -ig : előkészülés az iskolai tanításra.

6 $\frac{1}{2}$ -től 7 $\frac{1}{2}$ -ig : iskolai tanítás.

7 $\frac{1}{2}$ -től 8-ig : reggelizés.

8-tól 9-ig : edénymosogatás. Az összes helyiségek takarítása.

9-től 11-ig : munka.

11-től 12-ig : iskolai tanítás.

12-től 1-ig : ebéd, edénymosogatás, szabad idő.

1-től 2-ig : csendes foglalkozás (iskolai lecczkék tanulása s a feladványok megfejtése).

2-től 4-ig : munka.

4-től 4 $\frac{1}{2}$ -ig : a munkatermek kitakarítása, az eszközök megtisztogatása és elrendezése ; a petroleum és tűzifa kiosztása.

4 $\frac{1}{2}$ -től 5-ig : uzsonna, edénymosogatás, előkészülés az iskolai tanításra.

5-től 7-ig : iskolai tanítás

7-től 7 $\frac{1}{2}$ -ig : vacsora.

7 $\frac{1}{2}$ -től 8 $\frac{1}{4}$ -ig : edénymosogatás, szabad idő.

8 $\frac{1}{4}$ -től 8 $\frac{1}{2}$ -ig : esti áhitat a kápolnában.

8 $\frac{1}{2}$ -től 9-ig : a ruházat takarítása.

9 órakor lefekvés.

Nyáron :

5-től 5 $\frac{1}{2}$ -ig : fölkelés, ágyvetés, mosakodás, öltözködés.

5 $\frac{1}{2}$ -től 6 $\frac{1}{4}$ -ig : az összes helyiségek takarítása.

6 $\frac{1}{4}$ -től 6 $\frac{1}{2}$ -ig : reggeli áhitat.

- $6\frac{1}{2}$ -től $7\frac{1}{2}$ -ig: iskolai tanítás.
 $7\frac{1}{2}$ -től 8-ig: reggelizés.
 8-től 11-ig: edénymosogatás, munka.
 11-től 12-ig: iskolai tanítás.
 12-től 1-ig: ebéd, edénymosogatás, pihenés.
 1-től 2-ig: csendes foglalkozás (iskolai leczkék tanulása s a feladványok megfejtése).
 2-től 4-ig: iskolai tanítás.
 4-től 7-ig: munka ($4\frac{1}{2}$ és 5 óra között uzsonna).
 7-től $7\frac{1}{2}$ -ig: vacsora.
 $7\frac{1}{2}$ -től $8\frac{1}{4}$ -ig: edénymosogatás, szabad idő.
 $8\frac{1}{4}$ -től $8\frac{1}{2}$ -ig: esti áhítat.
 $8\frac{1}{2}$ -től 9-ig: a ruházat takarítása és
 9 órakor lefekvés.

Vasár- és ünnepnapokra mindannyiszor külön napi-
 rendet ad ki az igazgatóság, melyben az isteni tisztele-
 ten kívül egyházi ének. felolvasás és rajztanítási idő
 van kijelölve.

Fegyelem.

1886-tól 1896-ig az összes fegyelmi esetek száma
 989 volt. Ebből egy növendékre egész intézeti nevelése
 alatt átlag 4 fegyelmi büntetés esik.

A legnagyobb számban előfordult fegyelmi eset:

Lopás	172	esetben =	17·39 ^o / _o
Szökés vagy ennek kísérlete	16	„ =	1·62 ^o / _o
Csalás	34	„ =	3·44 ^o / _o
Hazudozás	36	„ =	3·64 ^o / _o
Verekedés	70	„ =	7·08 ^o / _o
Szándékos kártétel	48	„ =	4·84 ^o / _o
Fékezhetlen magaviselet	59	„ =	5·96 ^o / _o
Dohányzás	70	„ =	7·08 ^o / _o
Tisztátlanság, rendetlenség	41	„ =	4·14 ^o / _o
Szófogadatlanság	34	„ =	3·83 ^o / _o

Összesen 580 esetben = 59·04^o/_o

9. Egészségügy.

Az intézet egészségügye ugyanazon szabályok és módozatok mellett láttatik el, mint az aszódi kir. javító intézetben.

A betegedések számát, nemét, lefolyását és a felhasznált gyógyszerek árát az alábbi adatok tüntetik fel:

Betegedési kimutatás 1886-tól 1898-ig.

A betegségi esetek összes száma	1,260	
Ebből fekvő beteg	512	= 40·63 ^o / _o
Járó beteg	748	= 59·37 ^o / _o
	1,260	= 100·00 ^o / _o
Ápolási nap	18,217	
Fekvőkre jut ápolási nap	4,827	= 26·50 ^o / _o
Járókra " " "	13,390	= 73·50 ^o / _o
Összesen	18,217	= 100·00 ^o / _o

Az előfordult betegségnemek.

Légzési szervek bántalmai	168	= 13·33 ^o / _o
Emésztési " "	274	= 21·75 ^o / _o
Ivarszervek "	28	= 2·22 ^o / _o
Bőrbajok	92	= 7·30 ^o / _o
Csuzbántalmak	108	= 8·57 ^o / _o
Sebészeti esetek	321	= 25·48 ^o / _o
Szembajok	101	= 8·02 ^o / _o
Alkati bajok	168	= 13·33 ^o / _o
Összesen	1260	= 100·00 ^o / _o

A betegség lefolyása.

Gyógyult	1257	=	99·76%
Beteggen elbocsáttatott	2	=	0·16%
Meghalt	1	=	0·08%
Összesen	1260	=	100·00%

A gyógyszerek kerültek 1886-tól 1898-ig.

Összesen	1,815	kor. 82	fill.
A fenti 12 év alatt gyógyszerekre kiadott 1815 kor. 82 fillérből esik átlag egy évre	151	" 32	"
Ebből pedig, átlag 60 növendéket véve alapul, minden egyes növendékre évenként	2	" 52	"

10. A kir. javító-intézeti nevelés erkölcsi eredményeiről.

Az intézetből kihelyezett 1886-tól 1898-ig.

Kísérletileg	166	=	80·19%
Véglegesen	41	=	19·81%
Összesen	207	=	100·00%

A kísérletileg kihelyezett növendékek közül.

Jó viseletű volt . . .	124	=	74·70%
Ingadozó viseletű volt .	15	=	9·04%
Rossz " " . . .	20	=	12·05%
Ismeretlen " " . .	6	=	3·61%
Meghalt	1	=	0·60%
Összesen	166	=	100·00

A véglegesen kihelyezett növendékek közül:

Jó viseletű volt . . .	24 =	58·54 ^o / _o
Ingadozó viseletű volt . .	6 =	14·63 ^o / _o
Rossz „ „ . . .	3 =	7·32 ^o / _o
Ismeretlen „ „ . . .	7 =	17·07 ^o / _o
Meghalt	1 =	2·44 ^o / _o
Összesen	41 =	100·00 ^o / _o

A kísérletileg és véglegesen kihelyezettek közül együttesen.

Jó viseletű volt összesen	148 =	71·50 ^o / _o
Ingadozó viseletű volt összesen	21 =	10·15 ^o / _o
Rossz „ „ „	23 =	11·11 ^o / _o
Ismeretlen „ „ „	13 =	6·28 ^o / _o
Meghalt „ „ „	2 =	0·96 ^o / _o
Összesen	207 =	100·00 ^o / _o

*Az intézetből elbocsátott növendékek nevelési időtartama.
1886-tól 1898. év végéig.*

6 hónaptól 1 évig . . .	2 növendék	1·22 ^o / _o
1—1½ évig	12 „	7·32 ^o / _o
1½—2 „	38 „	23·17 ^o / _o
2—2½ „	24 „	14·63 ^o / _o
2½—3 „	29 „	17·68 ^o / _o
3—3½ „	15 „	9·14 ^o / _o
3½—4 „	19 „	11·59 ^o / _o
4—4½ „	9 „	5·49 ^o / _o
4½—5 „	6 „	3·66 ^o / _o
5—5½ „	3 „	1·83 ^o / _o
5½—6 „	6 „	3·66 ^o / _o
6—6½ „	1 „	0·61 ^o / _o
Összesen	164 növendék	100·00 ^o / _o

A kísérletileg kihelyezett növendékek átlag 2·9 évig neveltettek az intézetben.

A véglegesen elbocsátottak közül:

6 hónapnál kevesebb	10 növendék	24·39 ^o / _o
6 hónaptól 1 évig	6 „	14·64 ^o / _o
1—1 ¹ / ₂ évig	7 „	17·07 ^o / _o
1 ¹ / ₂ —2 „	2 „	4·88 ^o / _o
2—2 ¹ / ₂ „	— —	—
2 ¹ / ₂ —3 „	2 „	4·88 ^o / _o
3—3 ¹ / ₂ „	3 „	7·32 ^o / _o
3 ¹ / ₂ —4 „	4 „	9·75 ^o / _o
4—4 ¹ / ₂ „	5 „	12·19 ^o / _o
4 ¹ / ₂ —5 „	2 „	4·88 ^o / _o
Összesen	41 növendék	100·00 ^o / _o

A véglegesen elbocsátott növendékek átlag 2·2 évig neveltettek az intézetben.

A kísérletileg kihelyezettek és véglegesen elbocsátottak közül együttesen.

6 hónapnál kevesebb	10 növendék	4·88 ^o / _o
6 hónaptól 1 évig	2 „	3·90 ^o / _o
1—1 ¹ / ₂ évig	19 „	9·27 ^o / _o
1 ¹ / ₂ —2 „	40 „	19·52 ^o / _o
2—2 ¹ / ₂ „	24 „	11·70 ^o / _o
2 ¹ / ₂ —3 „	31 „	15·13 ^o / _o
3—3 ¹ / ₂ „	18 „	8·79 ^o / _o
3 ¹ / ₂ —4 „	23 „	11·22 ^o / _o
4—4 ¹ / ₂ „	14 „	6·83 ^o / _o
4 ¹ / ₂ —5 „	8 „	3·90 ^o / _o
5—5 ¹ / ₂ „	3 „	1·46 ^o / _o
5 ¹ / ₂ —6 „	6 „	2·92 ^o / _o
6—6 ¹ / ₂ „	1 „	0·48 ^o / _o
Összesen	205 növendék	100·00 ^o / _o

A kísérletileg kihelyezett és véglegesen elbocsátott növendékek együtt átlag 2·9 évig neveltettek az intézetben.

A kihelyezett és elbocsátott növendékek jelenlegi foglalkozása.

Az intézet fennállása óta kísérletileg és véglegesen kihelyezett 207 növendékből időközben rossz viselet miatt 9 az intézetbe visszazállittatván, a fennmaradó 198 kihelyezett növendék foglalkozás szerinti csoportosítása a következő:

Tisztviselő	10	=	5.06%
Altiszt	4	=	2.03%
Gazdatiszt	2	=	1.01%
Erdész	1	=	0.50%
Erdőkerülő	1	=	0.50%
Gazdálkodó	10	=	5.06%
Magasabb államkatona	1	=	0.50%
Tengerésztiszt	1	=	0.50%
Építő mester	2	=	1.01%
Építész rajzoló	2	=	1.01%
Csendőr	1	=	0.59%
Kereskedő	6	=	3.04%
„ tanoncz	1	=	0.50%
Mechanikus	1	=	0.50%
Asztalos mester	1	=	0.50%
„ segéd	20	=	10.10%
„ inas	3	=	1.50%
Czipész segéd	19	=	9.60%
„ mester	1	=	0.50%
„ inas	1	=	0.50%
Szabó segéd	20	=	10.10%
Bognár mester	1	=	0.50%
„ segéd	4	=	2.03%
Kovács segéd	1	=	0.50%

Bádogos segéd	1 =	0.50 ⁰ / ₀
Géplakatos mester	1 =	0.50 ⁰ / ₀
„ inas	2 =	1.01 ⁰ / ₀
Szobafestő	2 =	1.01 ⁰ / ₀
Pék mester	1 =	0.50 ⁰ / ₀
„ segéd	2 =	1.01 ⁰ / ₀
„ inas	1 =	0.50 ⁰ / ₀
Vízvezetési szerelő	2 =	1.01 ⁰ / ₅
Kőmives	3 =	1.52 ⁰ / ₀
Mészáros, hentes	2 =	1.01 ⁰ / ₀
Czukrász	1 =	0.50 ⁰ / ₀
Korcsmáros	1 =	0.50 ⁰ / ₀
Ácsmester	1 =	0.50 ⁰ / ₀
Könyvkötő	1 =	0.50 ⁰ / ₀
Téglavető	4 =	2.03 ⁰ / ₀
Czirkuszbohóc	1 =	0.50 ⁰ / ₀
Kertész	4 =	2.03 ⁰ / ₀
Tanuló	2 =	1.01 ⁰ / ₀
Fuvaros	1 =	0.50 ⁰ / ₀
Napszámos	14 =	7.09 ⁰ / ₀
Cseléd	10 =	5.06 ⁰ / ₀
Csavargó	4 =	2.03 ⁰ / ₀
Körözés alatt	1 =	0.50 ⁰ / ₀
Rab	2 =	1.01 ⁰ / ₀
Ismeretlen	10 =	5.06 ⁰ / ₀
Meghalt	10 =	5.06 ⁰ / ₀

Ezen kimutatás szerint tehát, levonva az időközben meghaltakat, valamint a jelenleg körözés alatt álló 1 egyént és 2 rabot, — a kihelyezett növendékek 88.37⁰/₀-ának van rendes foglalkozása, 5.06⁰/₀-ról azonban azt, hogy az életben mivel tartja fenn magát, — nem sikerült meg tudni.

A kihelyezett növendékek közül megnövsült, illetve családi tűzhelyet alapított eddig 50, — 100—400 koronán felüli ingó vagy ingatlan vagyont szerzett 29 növendék.

11. Az intézet fenntartási költségei 1886-tól 1898-ig.

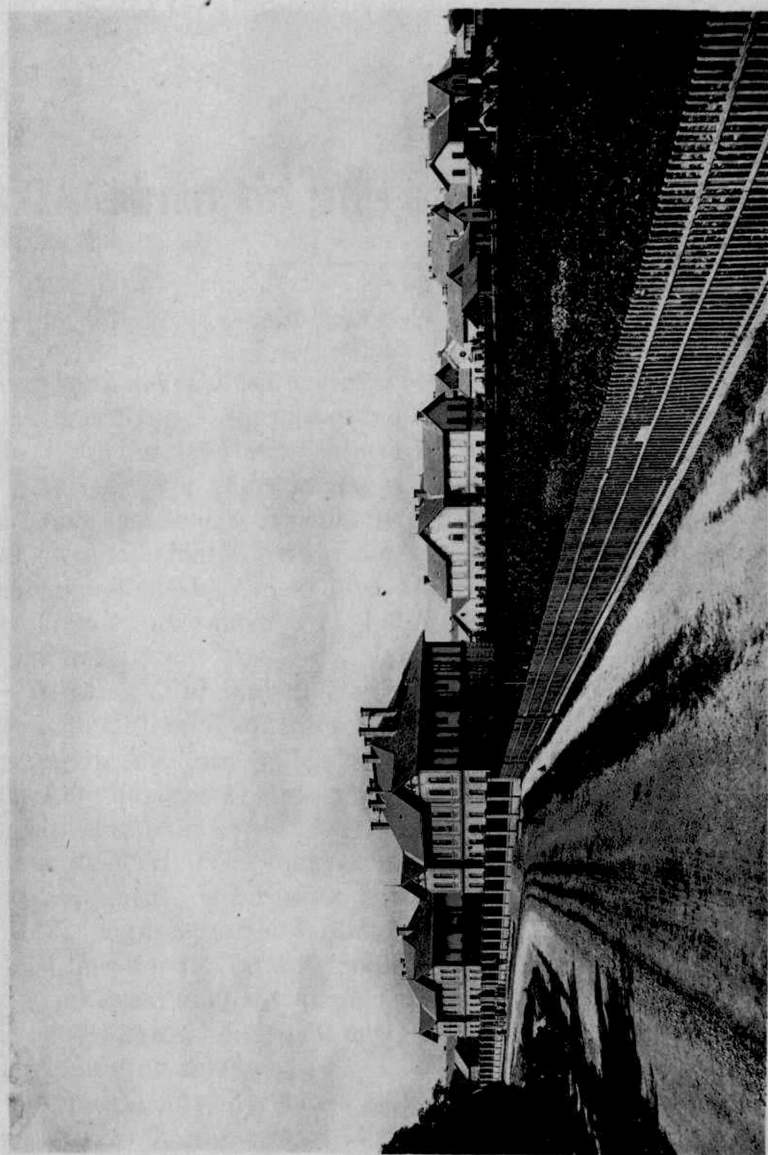
Kiadások.

	korona	—	fillér
Épületek fenntartása	12,398		80
Személyi járandóságok	199,686		74
A hivatal kiadásai	3,169		92
A műhelyek	12,106		62
A ruházat és ágynemű	41,067		78
Élelmezés	149,277		10
Fűtés és világítás	33,610		20
Iskola és istentisztelet (kápolna)	4,743		32
Gyógyszerek	1,819		42
A kihelyezett növendékek segélyezése .	393		56
A kertészet kiadásai	4,854		46
Más különféle kiadások	55,587		20
Összesen	518,715		12

Bevétel.

	korona	—	fillér
A szülőktől vagy gyámoktól (ellátási díjak)	17,810		90
Az iparczikkék és kerti termények eladásából	34,394		66
Összesen	52,205		56
	korona	—	fillér
Levonva a kiadásból a bevételt, esik egy évre kiadás	38,875		78
Átlag 60 növendéket véve alapul, egy-egy növendék kerül évenként	647		92





A SZÉKESFEHÉRVÁRI KIR. JAVÍTÓINTÉZET ÁLTALÁNOS LÁTKÉPE.



A székesfehérvári kir. javító-intézet fiuk számára.

1. Az intézet telke és épületei.

A fiuk befogadására szolgáló 3-ik kir. javító intézetet az igazságügyi kormány Székes-Fehérvár szab. kir. város területén 1895-ben állította fel.

Az intézet a város végén a lövölde-utczában fekszik, nem messze a vasuti indóháztól. Jobbról, vagyis észak-nyugati oldaláról a lovassági laktanyával, balról a jelenleg működésben nem lévő szöggyárral, melytől egy mély árok és ut választja el, hátulról pedig szántóföldekkel határos.

A város által ingyen átengedett 3,4632 hektárnyi terület a felállítandó új intézet céljaira úgy osztatott be, hogy egyik fele az épületek elhelyezésére, a másik fele pedig konyhakertnek, játszótérnek és gazdasági udvarnak tartatott fenn.

A diszkert 2654 négyszögméter, a zöldséges kert 11,307, a játszó- és torna-tér 3646, a gazdasági udvar pedig 1122 négyszögméter területet foglal el.

A létesítendő intézet épület-terveit és az ezekhez tartozó műszaki iratokat állami szakközegek felülvizsgálván, az építkezés költségvetését 458,944 korona 50 fillérben állapították meg.

A megtartott nyilvános árlejtésen az építési munkálatok végrehajtását 14 1/10% engedménnyel Rózsa Ferencz és fia székesfehérvári építési vállalkozó cég nyerte el.

Az építkezés 1895. évi deczember havában befejeztetvén, a szükséges belső felszerelés után az intézet 1895. évi junius havában kezdte meg működését.

A telken az intézet céljaira 9 épület emeltetett, u. m. :

egy egyemeletes igazgatósági épület,

egy egyemeletes épület a családfők és felügyelők részére,

3 egyemeletes pavillon hat növendék-család számára,

egy földszintes ima- és iskolaház,

egy földszintes kezelési épület,

egy földszintes igazgatósági- és zárkaépület,

egy földszintes kórházi épület és

két szin, az iparokhoz szükséges anyagok és eszközök elhelyezésére. — Ezen kívül van még néhány faskamra, jégverem, két, egyenként 410 négyszögméter területtel bíró s 4600 korona értékű virágház — végül az 1264 korona költséggel emelt kenyérsütő kemenceze.

A kir. javító-intézetet a várossal távbeszélő hálózat köti össze.

Az egész épület-csoport 3 oldalról 2·20 méter magas téglafallal — a 4-ik, vagyis az uteza felőli oldalról pedig téglaoszlopokkal erősített, barnára festett ugyanily méretű léckerítéssel van körülzárva.

A zöldeges kert, a játszó- és torna-tér, valamint az ezek mellett lévő gazdasági udvar három oldalról 3 méter magas, barnára festett léckerítéssel, a negyedik, vagyis az intézet felőli oldalon pedig a fent említett téglafallal van bekerítve.

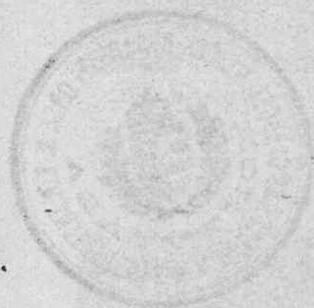
Bejáratul egy nagyobb és ettől jobbra egy kisebb kapu szolgál. Bejövet balkézre esik az igazgatói, jobbra pedig a családfők és felügyelők részére szolgáló lakóépület. E két épület mögött terül el a diszkert, melynek végén egy 140 méter magas, barnára festett léckerítés van alkalmazva, úgy, hogy a tulajdonképpeni intézet bel-sejébe csakis ezen kerítés kapuján át lehet jutni.



SZÉKESFEHÉRVÁR — KÁPOLNA



SZÉKESFEHÉRVÁR — TANTEREM.



A három pavillon, vagyis a növendékek munka- és hálótermeit magában foglaló épületek a beépített terület közepén és két oldalán arányosan vannak elhelyezve. A pavillonok közti terület közepén áll az ima- és iskolaház, ennek háta mögött a kezelési épület s két oldalt, vagyis balra az igazgatósági és zárka-épület, jobbra pedig a kórházi épület.

A három pavillon mindegyike 40-90 méter hosszú és 14-30 méter széles s 20—20 főből álló növendék-család befogadására szolgál. E három épületben hat család, összesen tehát 120 növendék helyezhető el. Az egy-egy pavillonba befogadható két család mindegyikének külön-külön udvar felőli bejárata s az emeletre is külön lépcsője van. Egy-egy család helyiségeit földszint a munkaterem, mely mindkét hosszoldalon ablakokkal van ellátva, e mellett a családfő szobája; az emeleten pedig a hálóterem és a felügyelő hálósobája képezik. A hálótermek az ágyak czélszerű elhelyezése és e helyiségek fűthetése czéljából csak a nagy udvar felőli hosszoldalon vannak ablakokkal ellátva, ezenfelül azonban a légáramlat fokozása végett a két homlok-falban is van egy-egy-ablak. A hálótermek előtti fülkeszerű bejárati térség a növendékeknek mosakodó helyül szolgál, s hogy azt tisztán és szárazon lehessen tartani, terrazzo-burkolattal van ellátva. A mosdótálak az oldalfalba erősített könyökvasakon le- és felmozditható vaskeretekbe vannak illesztve. Az árnyékszékek a háló- és munkatermekkel közvetlen összeköttetésben állanak, hogy a növendékek e helyütt is felügyelet alatt legyenek. A lépcsők alatti fülkék tisztogatási eszközök tartására kamráknak rendeztetek be. A munkatermek előtt tágas verandák vannak felállítva.

Az ima- és iskolaház csak három helyiséget foglal magában. Ezek akként osztattak be, hogy középen van a kápolna, ettől jobbra és balra pedig egy-egy tanterem.

A kezelési épület közepén foglal helyet a 3-ik tanterem, mely mellett jobbra és balra két bejárat van, me-

lyek közül a jobboldali az ezen épületben elhelyezett 4-ik tanterembe, egy raktárba és az öltözőszobán át a téli fürdőbe vezet. A baloldali bejárat mellett vannak elhelyezve a gazdasági helyiségek, u. m. a főző- és mosókonyha, élelemtár, a cselédszoba és a szakácsné szobája. A mosókonyha mellett kényelmes lépcső vezet fel az ezen épület kimagasló részében létesített ruhaszáritóba. Ezen lépcső alsó folytatásában vannak az intézet pincze-helyiségei.

Az igazgatósági és zárkaépület az igazgató, a gondnok és az őrök számára három irodai helyiségből, egy felügyelői szobából és 10 magánzárkából áll.

A kórházi épület a telek keleti oldalán fekszik és 14 beteg elhelyezésére szolgál. A kórház áll: két nagyobb kórteremből, melyben egyenként 6—6 növendék helyezhető el, továbbá egy külön folyosóval elválasztott kisebb szobából, mely a ragályos betegek elhelyezésére szolgál. Ez utóbbi helyiségben két beteg ápolható. A három betegszobán kívül van az épületben még egy orvosi és betegápolói szoba és egy konyha. A kórtermek ablakai dél-keletre nyílnak, hogy az ott uralkodó északnyugati légáramlat a kórszobából kipárolgó levegőt elfújja.

A növendékek tartózkodására rendelt helyiségek mind kellő szellőztetési készülékkel vannak ellátva. A munka-, háló- és tantermekben, a kórházi szobákban külső levegővel való szellőztetéssel egybekötött szabályozható töltővaskályhák, a többi szobákban oszlopos öntött vaskályhák alkalmazvák.

A fürdőkályha és a mosókatlanok a szárító padláson elhelyezett vizztartóból nyernek vizet, melyet oda az épület alagsorában felállított lendítőkerekes kézi szivattyu hajt. Ugyanezen vizztartály szállítja a vizet a főző- és mosókonyhában levő vízkagylókhoz, valamint a betonból készült téli fürdőmedencéhez is. Ez utóbbi medencének hideg vízzel való ellátása a szivattyu segítségével közvetlen a kutból történik. A meleg vizet részben a fürdő-

kályha, részben pedig a három mosóüst szolgáltatja, melyek mindenike külön áll a fürdővezetékkel összeköttetésben.

A gazdasági udvaron vannak a fásszinek, egy-egy szemét- és hamutartály, egy mészgödör, a jégverem és a kenyérsütő kemenceze.

Az intézetnek 4 belső udvara van. Ezeknek egyike az igazgató és családfői lakok körül terül el; a másikat, mely sorakozó tér gyanánt szolgál; a harmadik számú pavillon, az ima- és iskolaház, az igaztósági épület s a kórház határolják; végül egy kisebb udvar a kezelési épület előtt, egy pedig annak háta mögött van.

Az intézet részére szükséges vizet öt kut szolgáltatja, egy a családfői lakásokat tartalmazó épület mellett, egy a sorakozó téren, egy a kezelési épület háta mögött, egy a téli fürdő alatti pinczében, végül egy a konyhakertben van.

2. Az intézet helyiségeinek területe és légürtartalma.

Annak megemlítése mellett, hogy az intézeti termek és szobák átlag 4 méter magasak, a hivatalos használatra szánt helyiségek területe és légürtartalmi viszonyait az alábbi adatok tüntetik fel:

Magán-zárkák

száma	10
területe négyszögméterekben összesen	60'00
területe négyszögméterekben átlag zárkánként . .	6'00
egy növendékre esik négyszögméter terület . .	6'00
légürtartalma köbméterekben összesen	228'00
légürtartalma köbméterekben átlag zárkánként . .	22'80
egy növendékre esik légürtartalom köbméterekben	22'80

Munkatermek

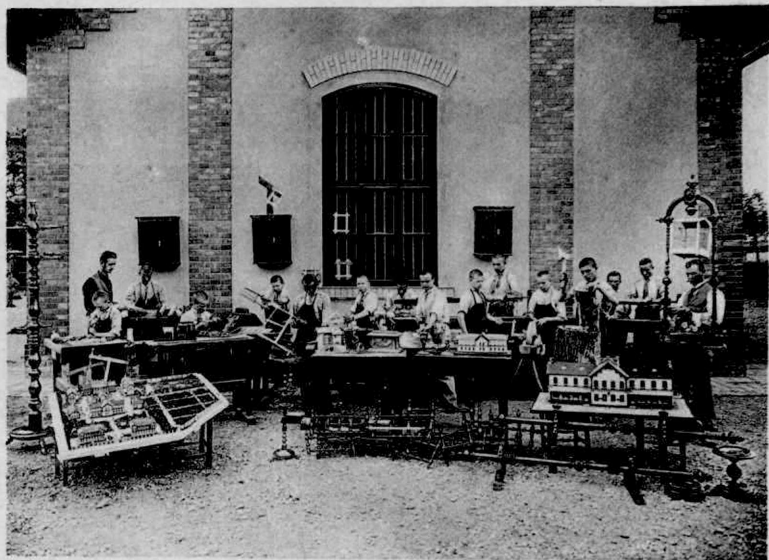
száma	6
területe négyszögméterekben összesen	791.40
területe négyszögméterekben átlag termenként	131.30
egy növendékre esik — átlag 20 növendéket számitva — négyszögméter terület	6.59
légürtartalma köbméterekben összesen	3165.60
légürtartalma köbméterekben átlag termenként	527.60
egy növendékre esik légürtartalom köbméterekben	26.38

Hálótermek

száma	6
területe négyszögméterekben összesen	791.40
területe négyszögméterekben átlag termenként	131.90
egy növendékre esik — átlag 20 növendéket számitva — négyszögméter terület	6.59
légürtartalma köbméterekben összesen	3007.32
légürtartalma köbméterekben átlag termenként	501.22
egy növendékre esik légürtartalom köbméterekben	25.06

Tantermek

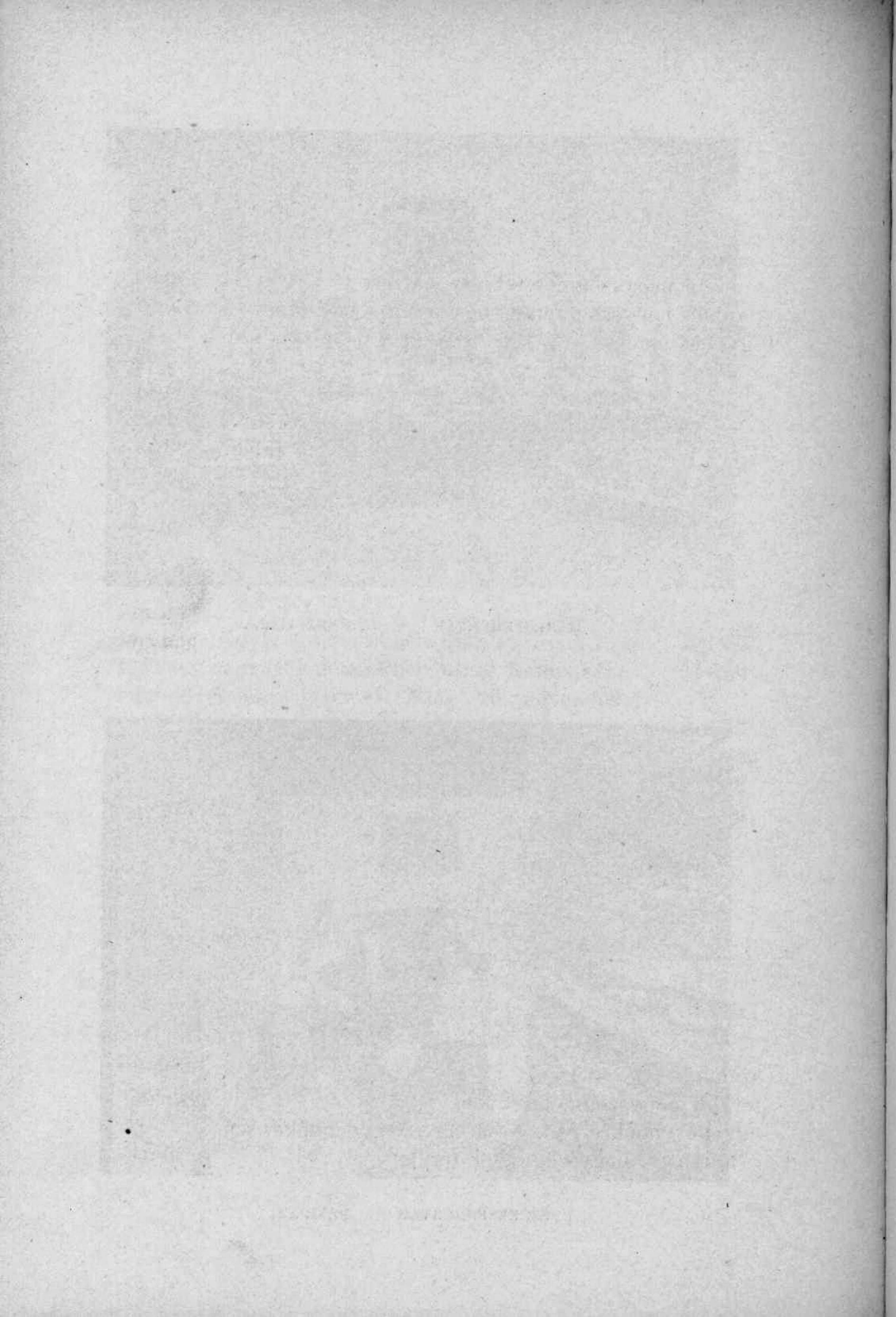
száma	3
területe négyszögméterekben összesen	139.18
területe négyszögméterekben átlag termenként	46.39
egy növendékre esik — átlag 28 növendéket szá- mitva — négyszögméter terület	1.65
légürtartalma köbméterekben összesen	554.54
légürtartalma köbméterekben átlag termenként	184.84
egy növendékre esik légürtartalom köbméterekben	6.60



SZÉKESFEHÉRVÁR — JÁTÉKKÉSZÍTÉS.



SZÉKESFEHÉRVÁR — PÉKIPAR.



Kórtermek

száma	3
területe négyszögméterekben összesen	110·93
területe négyszögméterekben átlag termenként	36·97
egy növendékre esik — átlag 14 növendéket szá- mitva — négyszögméter terület	7·92
légürtartalma köbméterekben összesen	454·81
légürtartalma köbméterekben átlag termenként	151·60
egy növendékre esik légürtartalom köbméterekben	32·48

Kápolna

száma	1
területe négyszögméterekben	59·82
légürtartalma köbméterekben	338·60

Közös étterem

száma	1
területe négyszögméterekben	128·70
egy növendékre esik — átlag 120 növendéket szá- mitva négyszögméter terület	1·07
légürtartalma köbméterekben	527·67
egy növendékre esik légürtartalom köbméterekben	4·39

Torna- és játszótér

száma	1
terület négyszögméterekben	3646·05
egy növendékre esik — átlag 120 növendéket szá- mitva — négyszögméter terület	30·04

Fürdő

száma	1
területe négyszögméterekben	29·69
egy növendékre esik — átlag 20 növendéket szá- mitva — négyszögméter terület	1·48
légürtartalma köbméterekben	121·72

Hivatalos helyiségek száma :

igazgatói iroda	1
gondnoki iroda	1
írártár	1
családfői iroda	6
felügyelői hálófülke	6
orvosi rendelő-szoba	1

Raktárak és folyosók száma :

Kézi raktár	1
Élelmi „	1
Kerti szerszámraktár	3

Egyéb helyiségek :

Hivatalszolga szobája	1
Virágház	2
Betegápoló szobája	1
Konyhacselédek szobája	2
Főző-konyha	1
Mosó-konyha	1

3. Az intézeti helyiségek felszerelése.

Az intézeti helyiségek lényegesebb felszerelése azonos az eddig ismertetett fiu javító-intézetekével.

Az intézet felszerelési tárgyainak használati czéljairól, leltári számáról és beszerzési értékéről az alábbi táblázatos kimutatás nyújt felvilágosítást.

T á r g y	A felszerelési tárgyak		
	darab- száma	becsértéke	
		korona	fillér
Irodai szerelvények	67	1.389	38
Iskolai szerelvények	576	4.077	40
Családfő irodai, munka- és hálótermi, éttermi és zárkai szerelvények .	979	13.971	26
A konyha-, fürdő-, mosoda-, az éle- lemtár és a ruharaktár szerelvényei	260	4.327	42
Kórházi szerelvények	222	2.332	14
Templomi szerelvények	87	2.231	44
Különféle házi szerelvények . . .	227	3.747	88
A sütőde szerelvényei	14	131	10
Asztalosági és esztergályossági sze- relvény	358	2.312	16
Czipészszági és szabósági szerelvén- yek	152	1.354	76
Kosárfonási szerelvények	23	84	40
Könyvkötészeti szerelvények . . .	76	635	34
Műfaragászati szerelvények . . .	154	908	62
Kertészeti szerelvények	24	85	94
Összesen	3210	37.589	24

4. Az intézet személyzete.

Az intézet tiszti-, felügyelő- és szolgaszemélyzete a következő tagokból áll:

Igazgató	1	Hivatalszolga	1
Családfő	6	Betegápoló	1
Családfő-segéd	1	Kapus	1
Gondnok	1	Éjjeli őr	1
Tiszti őrök	1	Főzőnő	1
Lelkész	3	Konyhacseléd	2
Orvos	1	Mosónő	2
Felügyelő	12		

A személyzet közül a lelkészek és az orvos a városból járnak be, míg a többiek az intézetben laknak.

Az intézeti személyzet járandósága.

Az igazgató fizetése	2400	korona és szabad lakás
6 családfő fizetése egyenként	1600	„ „ „ „
1 családfő-segéd fizetése	1000	„ „ „ „
1 gondnok „	1600	„ „ „ „
1 őrök „	1000	„ „ „ „
1 orvos tiszteletdíja	600	„
1 kath. lelkész tiszteletdíja	600	„
1 ev. ref. lelkész „	600	„
1 rabbi „	240	„
1 felügyelő fizetése	800	„ és szabad lakás
3 „ „ egyenként	800	„ és 140 k. lakbér
8 „ „	600	„ és 140 „ „
1 hivatalszolga fizetése	600	„ és 140 „ „
1 betegápoló „	500	„ és 1 szoba lakás
1 kapus „	500	„ „ 1 „ „
1 éjjeli őr „	500	„ „ 1 „ „
1 főzőnő évi bére	360	„ „ 1 „ „
2 konyha cseléd évi bére	196	„ és közös szoba
2 mosónő „ „	196	„ „ 1 „ „

A 12 felügyelő és a hivatalsszolga az itt kimutatott évi fizetésen felül még 80 korona ruhailletményt kap.

A családfők és felügyelők ingyen étellemezésben is részesülnek, melynek fejében azonban a növendékekkel együtt kell étkezniök s azok felett a felügyeletet gyakorolniok. Ingyen étellemezést nyer továbbá a betegápoló, az éjjeli őr, a konyhacselédek és a mosónők.

5. Az intézet növendékei.

Az első növendék 1895. évi június hó 7-én fogadtatott be, ez időtől kezdve az 1898-ik év végéig az intézetben összesen 196 növendék fordult meg.

Ezen 196 növendéknek befogadását megelőző személyi viszonyairól az alábbi adatok nyújtanak felvilágosítást:

A növendékek befogadására szolgált ok.

Élet- vagy testi épség elleni bűncselekmény	3 =	1·53%
Nyerességvágyból elkövetett „	111 =	56·64%
Gyujtogatás	7 =	3·57%
Közhatóság, közcsend, vagy közbiztonság elleni bűncselekmény	1 =	0·51%
Csavargás, koldulás	35 =	17·86%
Erkölcsei romlottság	39 =	19·89%
Összesen	196 =	100·00%

A növendékek befogadása eszközöltetett.

A szülő vagy gyám kérelmére	103 =	52·55%
A rendőri vagy más közigazgatási hatóság kérelmére, ideértve az 1879. évi XL. t.-cz. alapján történt befogadásokat is	17 =	8·67%
Az 1878. évi V. t.-cz. 42. §-a alapján	64 =	32·65%
Az „ „ „ „ 84. §-a „	12 =	6·13%
Összesen	196 =	100·00%

A növendékek előélete.

Büntetlen előéletű	128 =	65·82 ^o / _o
Előbb már büntetve volt	67 =	34·18 ^o / _o
Összesen	196	100·00 ^o / _o

A növendékek szüleinek foglalkozása.

Földmives vagy napszámos	96 =	48·98 ^o / _o
Szolga vagy cseléd	21 =	10·71 ^o / _o
Iparos vagy kereskedő	52 =	26·53 ^o / _o
Ertelmiség (honoratior)	27 =	13·78 ^o / _o
Összesen	196 =	100·00 ^o / _o

A növendékek, illetve szüleiknek anyagi helyzete.

Vagyonos	16 =	8·16 ^o / _o
Vagyontalan	180 =	91·84 ^o / _o
Összesen	196 =	100·00 ^o / _o

Ellátási díjat fizetett	16 =	8·16 ^o / _o
Ingyenes nevelésben részesült	180 =	91·84 ^o / _o
Összesen	196 =	100·00 ^o / _o

A növendékek életkora.

12 éven alóli	28 =	14·29 ^o / _o
12—16 éves	118 =	60·20 ^o / _o
16—20 éves	50 =	25·51 ^o / _o
Összesen	196 =	100·00 ^o / _o

A növendékeknek a befogadást megelőző lakhelye

Budapest székesfővárosi	49 =	25·00 ^o / _o
Városi	83 =	42·35 ^o / _o
Falusi	64 =	32·65 ^o / _o
Összesen	196 =	100·00 ^o / _o

A növendékek származása és családi viszonyai.

Törvényes házasságból származott	171	=	87·24 ^o / _o
„ házasságon kívül származott	25	=	12·76 ^o / _o
Összesen	196	=	100·00 ^o / _o
A szülők életben vannak	87	=	44·39 ^o / _o
Csak az apa él	27	=	13·78 ^o / _o
„ „ anya él	56	=	28·57 ^o / _o
A szülők elhaltak	26	=	13·26 ^o / _o
Összesen	196	=	100·00 ^o / _o

A növendékek felvétele előtti oktatása.

Iskolába járt	175	=	89·29 ^o / _o
„ nem járt	21	=	10·71 ^o / _o
Összesen	196	=	100·00 ^o / _o

A növendékek vallása.

Római katolikus	120	=	65·82 ^o / _o
Görög „	1	=	0·51 ^o / _o
„ keleti	6	=	3·06 ^o / _o
Ev. református	20	=	10·20 ^o / _o
Ág. evangélikus	11	=	5·61 ^o / _o
Unitarius	1	=	0·51 ^o / _o
Izraelita	28	=	14·29 ^o / _o
Összesen	196	=	100·00 ^o / _o

A növendékek nemzetisége.

Magyar	175	=	89·29 ^o / _o
Német	15	=	7·65 ^o / _o
Román	1	=	0·51 ^o / _o
Tót	4	=	2·04 ^o / _o
Szerb	1	=	0·51 ^o / _o
Összesen	196	=	100·00 ^o / _o

A növendékeknek a befogadást megelőző foglalkozása.

Iparos-tanonecz	75 =	38·27%
Kereskedő	9 =	4·59%
Tanuló	32 =	16·33%
Földmives	16 =	8·16%
Szolga vagy cseléd	20 =	10·20%
Csavargó (foglalkozás nélküli)	44 =	22·45%
Összesen	196 =	100·00%

6. A család-alakítás módja, a nevelés, az iskolai és munka-oktatás.

Az intézet 6, egyenként 20 növendékből alakított család elhelyezésére van berendezve.

A növendékek főleg életkoruk szerint osztatnak egyes családokba.

A nevelési, tanítási és munkaoktatási rendszerről csak ismételhetnők azt, a mit a kolozsvári kir. javítóintézet megfelelő fejezetei alatt elmondottunk.

A tanítás naponként 4 órán át folyik. Nyáron reggel 7—9-ig, délután 2—4-ig, télen délelőtt 8—10-ig s délután 5—7-ig.

Az iskolai könyvtár 1440, a tiszti könyvtár 133 kötetből áll.

A könyvtár összértéke 1824 korona 28 fillér

A tanszerek és szemléleti gyűjtemények 2280 korona értéket képviselnek.

A meghonosított munkanemek: az asztaloság, esztergályozás, műfaragászat s játék-készítés, szabóság, cipészet, könyvkötészet, pékipar, kőmivesség, kertészet és szőlő-művelés.

A munka-oktatásra fordított idő télen 5, nyáron 6½ óra.

Az összes iparágak megfelelő helyiséggel és berendezéssel birnak és az azokkal foglalkozó növendékek nemcsak az intézet szükségleteit állítják elő és az ott megkívántató javításokat szolgáltatják, hanem külső megrendelésre is készítenek szakmájukba vágó czikkeket.

Mint háziipart üzik a növendékek a szalmakalap, lábtörlő- és kosárfonást.

Napirend és fegyelem.

Az intézet napirendje a következő :

Hétköznapiakon. — Téli.

5 $\frac{1}{2}$	órától 6-ig :	Fölkelés, ágyvetés, mosdás és öltözködés.
6	„	6 $\frac{1}{2}$ -ig : Csendes foglalkozás.
6 $\frac{1}{2}$	„	6 $\frac{3}{4}$ -ig : Reggeli áhitat a kápolnában.
6 $\frac{3}{4}$	„	7-ig : Reggelizés.
7	„	8-ig : Takarítás. Kézmosás és keféltetés. 3 $\frac{1}{8}$ -kor a növendékek és holmijoknak megvizsgálása.
8	„	12-ig : Munka- és iskolatanítás.
12	„	1-ig : Ebéd és szabad idő.
1	„	4-ig : Munka-oktatás.
4	„	5-ig : A munka beszüntetése. Kőolaj és kőszén-kiosztás, vízfordás. Uzsona. Csendes foglalkozás.
5	„	7-ig : Iskolai tanítás.
7	„	7 $\frac{1}{2}$ -ig : Estebéd.
7 $\frac{1}{2}$	„	8 $\frac{1}{4}$ -ig : Szabad idő.
8 $\frac{1}{4}$	„	8 $\frac{1}{2}$ -ig : Esti áhitat a kápolnában.
8 $\frac{1}{2}$	„	9-ig : Ruházat takarítása. Lefekvés.

Nyáron.

- 5 órától 5¹/₂-ig: Fölkelés, ágyvetés, mosdás és öltözködés.
- 5¹/₂ „ 6¹/₂-ig: A helyiségek takarítása. Kézmosás és kefélfékezés. 6¹/₄-kor a növendékek és holmijoknak megvizsgálása.
- 6¹/₂ „ 6³/₄-ig: Reggeli áhitat a kápolnában.
- 6³/₄ „ 7-ig: Reggelizés.
- 7 „ 12-ig: Iskolai tanítás és munka-oktatás.
- 12 „ 1-ig: Ebéd és szabad idő.
- 1 „ 2-ig: Csendes foglalkozás.
- 2 „ 4-ig: Iskolai tanítás.
- 4 „ 4¹/₂-ig: Ozsona. Vízfordás.
- 4¹/₂ „ 7¹/₂-ig: Munka-oktatás.
- 7¹/₂ „ 8¹/₄-ig: Szabad idő.
- 8¹/₄ „ 8¹/₂-ig: Esti áhitat a kápolnában.
- 8¹/₂ „ 9-ig: A ruházat takarítása. Lefekvés.

Vasár- és ünnepnapokon.

(Télen — nyáron.)

- 6 órától 6¹/₂-ig: Fölkelés, ágyvetés, mosdás és öltözködés.
- 6¹/₂ „ 7¹/₂-ig: A helyiségek takarítása. Kézmosás és kefélfékezés. 7¹/₄-kor a növendékek és holmijoknak megvizsgálása.
- 7¹/₂ „ 8-ig: Reggelizés.
- 8 „ 9-ig: Istentisztelet.
- 9 „ 11-ig: Iskolai tanítás (9—10-ig felolvasás és 10—11-ig szabad idő az alsó, rajz-tanítás a középső- és felső tanfolyamban.)
- 11 „ 12-ig: Szabad idő.
- 12 „ 1-ig: Ebéd.

1 órától 3-ig:	Szabad idő	$\left. \begin{array}{l} \text{Nyáron } 1\frac{1}{2}\text{--}3\text{-ig rendes foglalkozás, } 1\frac{1}{2}\text{--}1\frac{1}{2}\text{--}4\text{-ig egyházi ének, } 1\frac{1}{2}\text{--}4\text{-ig} \\ \text{ozsóna, } 4\text{--}7\text{-ig szabad idő} \end{array} \right\}$
3 „ 4-ig:	Egyházi ének-tanítás.	
4 „ 4 $\frac{1}{2}$ -ig:	Ozsóna.	
4 $\frac{1}{2}$ „ 7-ig:	Csendes foglalkozás.	
7 „ 7 $\frac{1}{2}$ -ig:	Estebéd.	
7 $\frac{1}{2}$ „ 8 $\frac{1}{4}$ -ig:	Szabad idő.	
8 $\frac{1}{4}$ „ 8 $\frac{1}{2}$ -ig:	Esti áhitat a kápolnában.	
8 $\frac{1}{2}$ „ 9-ig:	A ruházat takarítása. Lefekvés.	

Fegyelmi esetek.

1895-től 1898. év végéig az összes fegyelmi esetek száma 237 volt. Ebből 196 növendéket számítva, egyre esik átlag egy fegyelmi eset.

A legnagyobb számban előfordult esetek:

Lopás	43 esetben	18·14%
Illetlen magaviselet, engedetlenség	93 „	39·24%
Lustaság, hanyagság	36 „	15·19%
Dohányzás	56 „	23·63%
Szökés, annak kísérlete vagy tervezése	9 „	3·80%
Összesen	237 „	100·00%

Egészségügy.

Az intézet egészségügye a városból bejáró orvos felügyelete alatt áll.

Habár a növendékek a betegségek csirait rendszerint magukkal hozták, ennek daczára, mint az alábbi adatok igazolják, az intézet egészségügye a legjobb.

Betegedési kimutatás 1895-től 1898. végéig.

Betegségi esetek össz-	
szes száma . . .	406
Ebből :	
Fekvő beteg . . .	143 = 35·22%
Járó „ . . .	263 = 64·78%
Ápolási nap . . .	2050
Fekvőkre jut ápolási	
nap . . .	1004 = 48·98%
Járókra . . .	1046 = 51·02%

Az előfordult betegségnemek.

Légzési szervek bántalmai	27 = 6·65%
Emésztési „ „	64 = 15·77%
Bőrbajok	38 = 9·36%
Csuzbántalmak	15 = 3·69%
Sebészeti esetek	163 = 40·15%
Szembajok	16 = 3·94%
Alkati bajok	83 = 20·44%
Összes betegségnemek	406 = 100·00%

A betegség lefolyása.

Ezekből gyógyult 406 = 100%

A gyógyszerek kerültek 1895-től 1898. év végéig :

Összesen 313 korona 66 fillérbe.

A fenti 4 év alatt gyógyszerekre kiadatott 413 korona 66 fillérből esnék egy évre 78 korona 40 fillér ebből pedig átlag 120 növendéket véve alapul, minden egyes növendékre 66 fillér.

A kir. javító-intézeti neveléserkölcsi eredményeiről.

Ezen intézet sokkal fiatalabb, semhogy már kétségbevonhatlan erköcsi eredményekre hivatkozhatnék, az eddigi jelek azonban szép reménynyel kecsegtetnek.

Az intézetből kihelyezett 1895-től 1898. év végéig.

Kísérletileg	50	=	62·50%
Véglegesen	30	=	37·50%
Összesen	80	=	100·00%

A kísérletileg kihelyezett növendékek közül:

Jó magaviseletű	volt	43	=	86·00%
Ingadozó	„	4	=	8·00%
Rosz	„	3	=	6·00%
Összesen		50	=	100·00%

A véglegesen kihelyezett növendék közül:

Jó magaviseletű	volt	21	=	70·00%
Ingadozó	„	2	=	6·67%
Rosz	„	3	=	10·00%
Ismeretlen	„	4	=	13·33%
Összesen		30	=	100·00%

A kísérletileg és véglegesen kihelyezettek közül együttesen:

Jó magaviseletű	volt összesen	64	=	80·00%
Ingadozó	„	6	=	7·50%
Rosz	„	6	=	7·50%
Ismeretlen	„	4	=	5·00%
Összesen		80	=	100·00%

*Az intézetből elbocsátott növendékeknek nevelési időtartama
1895-től 1898. végéig.*

a) A kísérletileg kihelyezettek közül :

6 hónál kevesebb ideig neveltetett	0	növendék	
6 hónaptól 1 évig	2	„	4·00%
1—1½	6	„	12·00%
1½—2	9	„	18·00%
2—2½	19	„	38·00%
2½—3	10	„	20·00%
3—3½	4	„	8·00%
Összesen	50	növendék	100·00%

A kísérletileg kihelyezett növendékek átlag 2·4 évig neveltettek az intézetben.

b) A véglegesen elbocsátottak közül :

6 hónál kevesebb ideig neveltetett	9	növendék	30·00%
1 hónaptól 1 évig	5	„	16·67%
1—1½	1	„	3·33%
1½—2	9	„	30·00%
2—2½	4	„	13·33%
2½—3	2	„	6·67%
Összesen	30	növendék	100·00%

A véglegesen elbocsátott növendékek átlag 1·5 évig neveltettek az intézetben.

c) A kísérletileg kihelyezettek és véglegesen elbocsátottak
közül :

6 hónál kevesebb ideig neveltetett	9	növendék	11·25%
6 hónaptól 1 évig	5	„	8·75%
1—1½	7	„	8·75%
1½—2	18	„	22·50%
2—2½	23	„	28·75%
2½—3	12	„	15·00%
3—3½	4	„	5·00%
Összesen	30	„	100·00%

A kísérletileg kihelyezett és véglegesen elbocsátott növendékek együtt átlag 2 év 1 hónapig neveltettek az intézetben.

A kihelyezett növendékek jelenlegi foglalkozása :

Az intézet fennállása óta kihelyezett 80 növendéknek jelenlegi foglalkozás szerinti csoportosítása a következő :

Segédjegyző	1	növendék	1·25 ⁰ / ₀
Díjnok	1	"	1·25 ⁰ / ₀
Tanítóképezdei növendék	3	"	3·75 ⁰ / ₀
Középiskolai tanuló . . .	2	"	2·50 ⁰ / ₀
Kereskedő-segéd	1	"	1·25 ⁰ / ₀
Kereskedő-tanoncz	1	"	1·25 ⁰ / ₀
Nyomdász-segéd	1	"	1·25 ⁰ / ₀
Gépgyári tanoncz	2	"	2·50 ⁰ / ₀
Lakatos-segéd	1	"	1·25 ⁰ / ₀
Lakatos-tanoncz	3	"	3·75 ⁰ / ₀
Kovács-tanoncz	1	"	1·25 ⁰ / ₀
Asztalos-segéd	3	"	3·75 ⁰ / ₀
Asztalos-tanoncz	8	"	10·00 ⁰ / ₀
Esztergályos-tanoncz . . .	2	"	2·50 ⁰ / ₀
Szabó-segéd	2	"	2·50 ⁰ / ₀
Szabó-tanoncz	3	"	3·75 ⁰ / ₀
Czipész-segéd	1	"	1·25 ⁰ / ₀
Czipész-tanoncz	8	"	10·00 ⁰ / ₀
Pék-tanoncz	5	"	6·25 ⁰ / ₀
Könyvkötő-tanoncz	4	"	5·00 ⁰ / ₀
Kosárfonó-segéd	1	"	1·25 ⁰ / ₀
Mészáros-tanocz	2	"	2·50 ⁰ / ₀
Kőmives-tanoncz	2	"	2·50 ⁰ / ₀
Kertész-tanoncz	2	"	2·50 ⁰ / ₀
Katona	1	"	1·25 ⁰ / ₀
Földmives	5	"	6·25 ⁰ / ₀
Napszámos	3	"	3·75 ⁰ / ₀
Szolga	5	"	6·25 ⁰ / ₀
Rab	2	"	2·50 ⁰ / ₀
Ismeretlen	4	"	5·00 ⁰ / ₀
Összesen 80 növendék			100·00 ⁰ / ₀

Ezen kimutatás szerint tehát, levonva a 2 rabot, az elbocsátott, illetve kihelyezett növendékek 92·5%-ának van rendes foglalkozása, 5%-ról azonban azt, hogy az életben mivel tartja fenn magát, — nem sikerült megtudni.

Tekintve, hogy a növendékek még csak rövid idővel azelőtt helyeztettek ki, közülök még egy sem nősült s munkájával sem szerzett vagyont.

11. Az intézet fenntartási költségei 1895-től 1898-ig :

Kiadások :

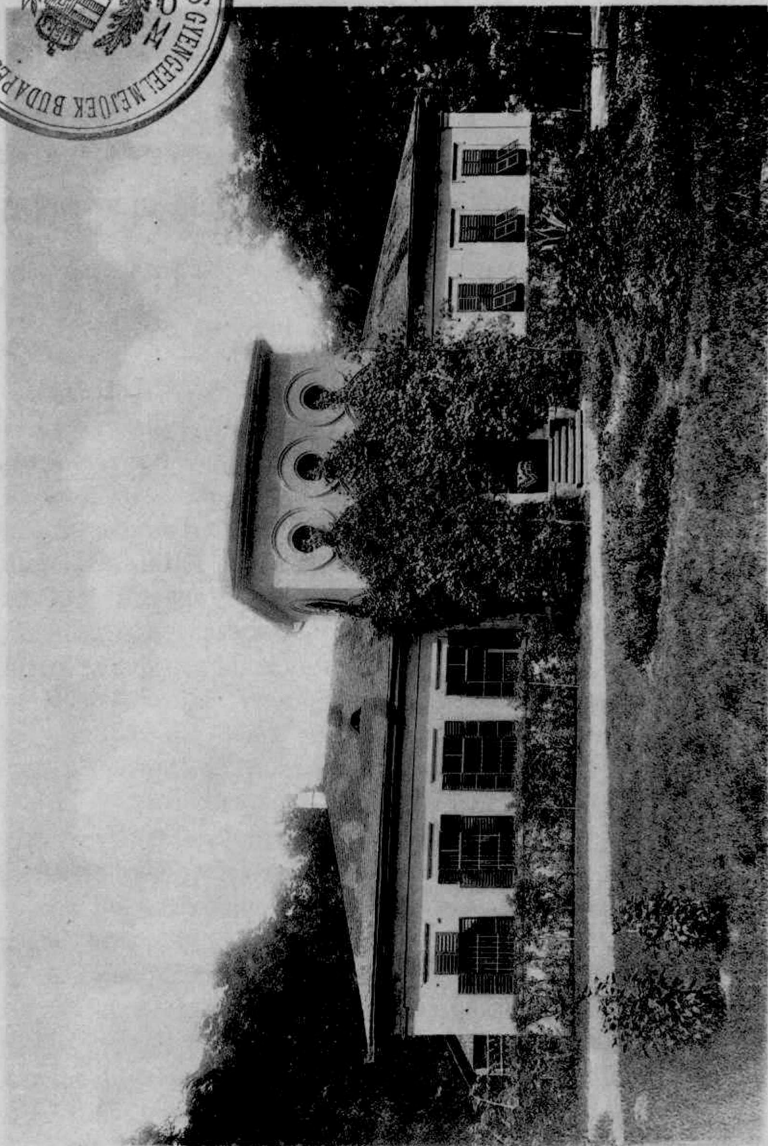
Épületek fenntartása	1,810	kor.	40	fill.
Személyi járandóságok	84,277	"	—	"
A hivatal kiadásai	1,752	"	—	"
A műhelyek kiadásai	17,776	"	84	"
A ruházat és ágynemű	29,946	"	60	"
Élelmezés	71,988	"	20	"
Fűtés és világítás	16,500	"	80	"
Iskola és istentisztelet (kápolna) . .	6,110	"	—	"
Gyógyszerek	313	"	66	"
A kertészet kiadásai	1,707	"	80	"
Más különféle kiadások	22,476	"	—	"
Összesen	254,659	kor.	30	fill.

Bevételek :

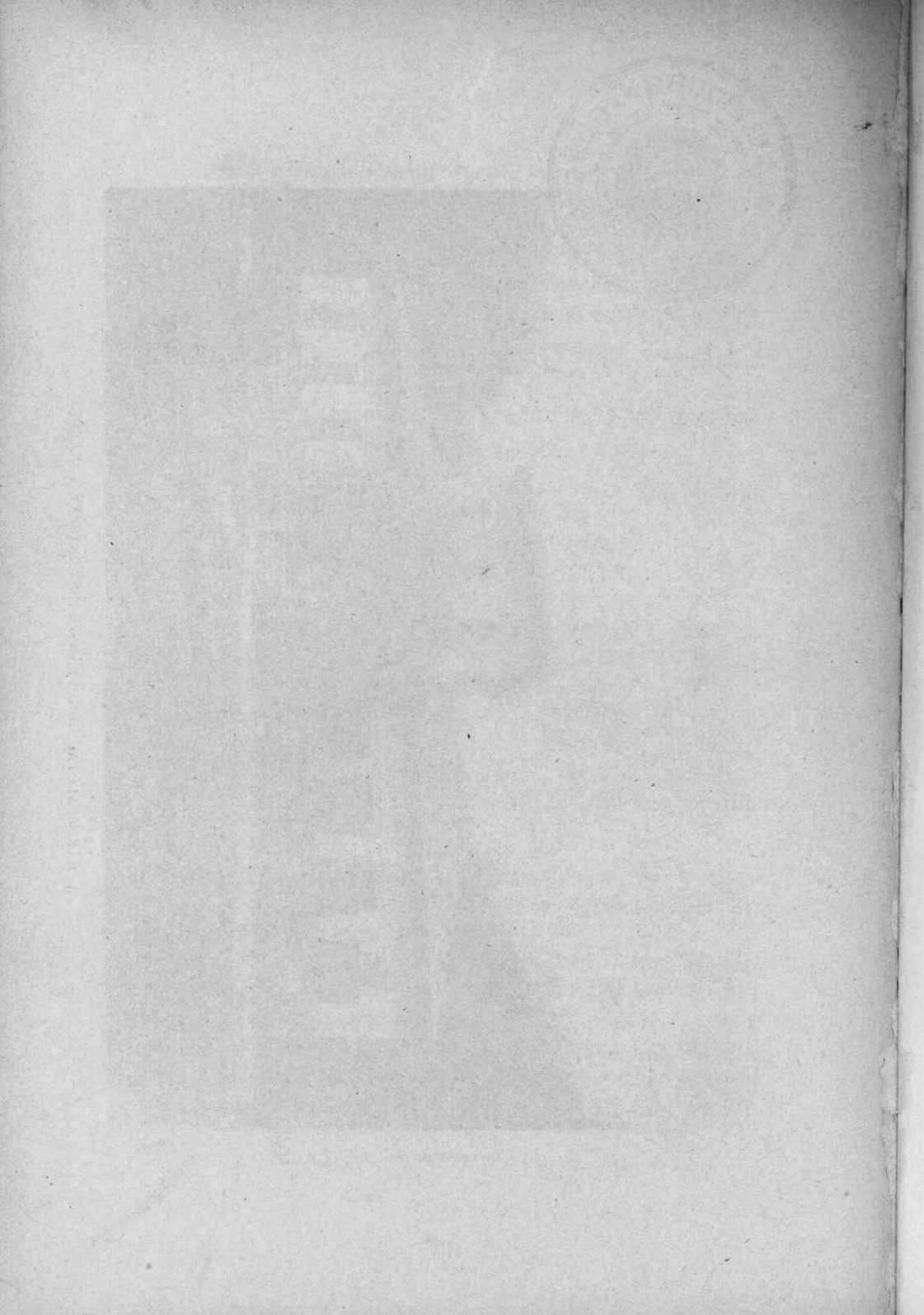
A szülöktől vagy gyámoktól (ellátási díjak)	6,375	kor.	—	fill.
Az iparcikkek és kerti termények el- adásából	14,857	kor.	80	fill.
Összesen	21,232	kor.	80	fill.

Levonva a kiadásból a bevételt, esik
egy évre kiadás 58,356 kor. 62 fill.
Átlag 120 növendéket véve alapul —
egy növendék kerül évenként . . 487 kor. 16 fill.





A RÁKOSPALOTAI KIR. LEÁNYJAVÍTÓ INTÉZET LÁTKÉPE.



A rákos-palotai kir. javító intézet leányok számára.

Az intézet telke és épületei.

Az első leány-javítóintézet helyének megválasztásakor az igazságügyministerium előtt azon cél lebegett, hogy a növendékek tulnyomólag ügyes és munkás házi cselédekké neveltessenek s hogy nevelésük befejeztével részükre megbízható családoknál alkalmazás legyen szerkezhető. Ez okból az első leány-javítóintézetet a főváros közelében létesítette, a melynek különféle jótékony női egyletei a kibocsátandó leánynövendékek elhelyezése és felügyeletében segídezhetnek.

Megvásárolta e végből az igazságügyministerium még az 1889-ik évben 90000 korona vételáron Rákos-Palotán, a vasuti indóházzal szomszédos Bossányi-féle nyaralót és kertet, mint a melynek ugy épületei, mind pedig kert-területe egy kisebb kiterjedésű javító-intézet céljainak megfelelni látszott.

Az intézet telke 1 kat. hold 642 négyszögölnyi térfogattal birt.

A telek alakja hosszukás négyszög, melynek rövidebb oldalait egyfelől a m. kir. nyugati államvasut pályatesté, másfelől egy a községbe vezető kocsit, két hosszabb oldalát pedig szomszédos nyári lakok határolják.

Az épületek a következők:

Egy kőből s téglából épített 17 méter hosszúságú és 7 méter szélességű emeletes főépület, mely a földszin-

ten a főzőkonyhán és a főzőnő szobáján kívül egy nagy termet és két kisebb szobát, az emeleten pedig öt nagyobb szobát foglal magában. A földszinti nagy terem tantermül, az egyik kis szoba a növendékek elkülönítésére, a másik raktárnak, néha háló-fülkének használtatott. Az emeleten pedig egy iroda s az igazgatónő lakása volt.

A főépülettel szemben jobbfelől egy 33·88 méter hosszúságú és 7·60 méter szélességű ugyancsak szilárd anyagból épült földszintes ház áll, mely előtt egész hosszában fedett, de oldalán nyílt faoszlopos folyosó fut végig. Ezen épület 4 háló-, 1 mosakodó-helyiséget s a család fő szobáját foglalta magában.

Balra a főépülettől s az utóbb említett házzal szemben, egy sorban három kisebb külön épület áll, melynek elseje a kapus lakásául, másodika munkateremnek, harmadika pedig mosóház- és éléstárnak használtatott.

Az intézet eredetileg 25 növendék befogadására rendeztetett be, a felmerült szükség folytán azonban a felszerelés később kiegészítettett, úgy, hogy 33 növendék is elhelyezhető volt.

Rákos-Palota községe rohamos emelkedésnek indulván, az intézetnek kezdetben még pusztá telepe rövid idő alatt köröskörül beépült, a szomszédságban nyaralók, korezmák és különféle mulató helyek létesültek, s az intézet mellett elvonuló utczának s üres telkeinek pályaszíne mintegy 1½ méterrel felemelkedett.

Eltekintve attól, hogy az élénk forgalom a szomszédból áthallatszó zene és éjjeli tivornya az intézeti működésre zavarólag hatott, a szomszédos telek magasabb fekvése folytán a csapadék viz mind az intézet területén gyült össze, mi által az épületek falai átnedvesedtek s egészségtelenné váltak.

Ily körülmények között az igazságügyi kormányzat szívesen ragadta meg a kínálkozó alkalmat arra, hogy a javító intézet egy más telekre helyeztessék át. Az ez irányban megindított tárgyalások eredményre vezetvén,

az intézet régi telke a folyó 1899-ik év elején 100.000 koronáért eladatott, s e helyett 160.000 koronáért egy sokkal nagyobb és magasabban fekvő telek vásároltatott.

Az új telek 4 kat. hold és 1595 négyszögölnyi területtel bír s megfelelő számú épülettel van ellátva.

A telket nyugatról a gróf Károlyi tulajdonát képező fákkal szegélyezett út, éjszokról a község terjedelmes faültetvénye határolja; keleti felén művelés alatt álló szántóföldek húzódnak, míg délről a főépület homlokzata irányában a község szabályozott főutvonala vonul el.

A telek alakja hosszukás négyszög, melynek első részét az árnyas park, hátulsó felét pedig a konyhakert foglalja el. A talaj homokos és jól művelhető.

A közlekedést a székes-fővárossal gőz- és villamos vasut közvetíti.

A község csatornázott s aszfalttal burkolt főutvonala felé erkélyszerűen kiszögellő homlokzattal emelkedik ki a kétszárnyú szilárd főépület, mely 10 tágas lakszobát s kényelmes mellékhelyiségeket foglal magában és széles verandákkal van ellátva.

A telek keleti oldalán egy alacsonyabb épület áll, mely 7 szobát, előszobákat, konyhákat és egyéb mellékhelyiségeket tartalmaz. Ezen kívül van még egy mosóház, a gazdasági udvarban istálló, kocsiszin, házi műhely és 1 nagy jégverem.

A vizet 3 szivó-nyomás kút szolgáltatja.

A növendékek az új intézetbe a folyó év tavaszán költöztek át. Miután azonban a fent körülírt épületek nyaraló céljaira készültek, s így azok jelenlegi állapotukban egy a kor színvonalán álló javító-intézet követelményeinek nem felelnek meg, e célból már eddig is különböző átalakítások eszközöltettek, folyamatba tetetett ezen kívül az intézeti teleknek megfelelő bekerítése, továbbá egy új, összesen 2 növendék-család befogadására szolgáló pavillon építése.

A telek nagyobb terjedelménél fogva az intézet működési körébe vonhatja a kertészetten kívül a baromfi tenyésztést s hizlalást, a tejtermelést s az ezekkel kapcsolatos háztartási termelés-ágakat.

Az intézet helyiségeinek száma, területe és légürtartalma.

Fönnebb érintett korábbi intézeti helyiségek területi és légürtartalmi viszonyait az alábbi adatok tüntetik fel:

Magán-zárka

száma	1
területe négyszögméterekben összesen	9·16
légürtartalma köbméterekben összesen	28·40

Munka-terem

száma	1
területe négyszögméterekben összesen	69·08
területéből egy növendékre esik átlag — 30 növendéket számitva — négyszögméter terület . .	2·30
légürtartalma köbméterekben összesen	207·23
egy növendékre esik légürtartalom köbméterekben	6·90

Háló-termek

száma	3
területe négyszögméterekben összesen	131·09
területe négyszögméterekben átlag termenként .	43·66
egy növendékre esik, átlag 30 növendéket számitva, négyszögméter terület	4·37
légürtartalma köbméterekben összesen	411·78
légürtartalma köbméterekben átlag termenként .	137·26
egy növendékre esik légürtartalom köbméterekben	13·72

Tanterem

száma	1
területe négyszögméterekben összesen	39'84
egy növendékre esik — átlag 30 növendéket számitva — négyszögméter terület	1'33
légűrtartalma köbméterekben összesen	111'55
egy növendékre esik légűrtartalom köbméte- rekben.	3'72

Torna- és játszótér

száma	1
területe négyszögméterekben	2501'00
egy növendékre esik átlag 30 növendéket szá- mitva, négyszögméter terület	83'37

Fürdő és mosdószoba

száma	1
területe négyszögméterekben	13'86
egy növendékre esik, átlag 12 növendéket szá- mitva, négyszögméter terület	1'15
légűrtartalma köbméterekben	45'74
egy növendékre esik légűrtartalom köbméterekben	3'81

Hivatalos helyiségek :

igazgatói iroda	1
irattár	1
családfői iroda	1

Egyéb helyiségek:

hivatalszolga szobája	1
főzőnő szobája	1
főzőkonyha	2
élelmi raktár	1
mosókonyha	1

3. Az intézet helyiségeinek felszerelése.

Az intézet helyiségei lényegileg a fiu-javítóintézete-kéhez hasonlóan vannak felszerelve.

A felszerelési tárgyak használati céljairól, leltári darab-számáról és beszerzési értékéről az alábbi kimutató nyújt áttekintést:

A tárgy leltári czime és használati céljának megnevezése	Mennyi- ség	É r t é k	
	darab	korona	fillér
Irodai szerelvények	66	924	70
Iskolai szerelvények	41	536	40
Családfői szoba, háló és munkatermi, továbbá mosdószoba és zárka-szerel- vények	282	1.922	84
Mosókonyha és fürdőszoba szerelvé- nyek	35	421	20
Konyha, élelem és ruhatári szerelvé- nyek	88	560	—
Kórházi szerelvények	40	220	12
Kert-gazdasági szerelvények	28	108	28
Különféle vegyes házi-szerelvények	69	331	80
Összesen	649	5.023	34

4. Az intézet személyzete és járandósága.

Az igazgató fizetése . . .	2200	kor. és szabad lakás.
A családfő „ . . .	1600	„ és 1 lakószoba.
Az irnok „ . . .	1000	„ és szabad lakás.
A kath. lelkész tiszteletdíja	240	„
A protest. „ „	160	„
Az izr. hitoktató „	160	„
Az orvos	200	„
A munkavezető fizetése . .	800	„ és szabad lakás.
A kapus bére	400	„ „ „ „
A főzőnő „	336	„ „ „ „

Az intézeti igazgató, családfő, munkavezetők, kapus és főzőnő intézeti ételmezésben is részesülnek.

5. Az intézet növendékei.

Az első növendék 1890. évi márczius hó 9-én fogadtatott be az intézetbe s ez időtől kezdve az 1898-ik év végéig összesen 82 leány részesített erkölcsi nevelésben.

Az intézeti növendékek nevelését megelőző életviszonyairól az alábbi adatok nyujtanak felvilágosítást:

A növendékek befogadására szolgált ok:

Élet vagy testi épség elleni bűncselekmény	4 =	4.88%
Nyerességvagyból elkövetett bűncselekmény	45 =	54.88%
Gyujtogatás	8 =	9.75%
Erkölcsi romlottság	25 =	30.49%
Összesen	82 =	100.00%

A növendékek befogadása eszközöltetett:

A szülő vagy gyám kérelmére	13 =	15·85%
A rendőri vagy más közigazgatási hatóságok kérelmére, ide értve az 1879. évi XL. t.-cz. alapján történt befogadásokat is	13 =	15·85%
Az 1878. évi V. t.-cz. 42. §-a alapján	55 =	67·08%
Az 1878. " " " " 84. §-a " "	1 =	1·22%
A felügyelő-bizottság kérelmére	1 =	1·22%
Összesen	82 =	100·00%

A növendékek előélete:

Büntetlen előéletű	51 =	62·20%
Előbb már büntetve volt	31 =	37·80%
Összesen	82 =	100·00%

A növendékek szüleinek foglalkozása:

Földmives vagy napszámos	41 =	50·00%
Szolga vagy cseléd	26 =	31·71%
Iparos vagy kereskedő	12 =	14·63%
Értelmiségi (honoratior)	3 =	3·66%
Összesen	82 =	100·00%
Ellátási díjat fizetett	1 =	1·22%
Ingyenes nevelésben részesült	81 =	98·78%
Összesen	82 =	100·00%

A növendékek életkora:

12 éven aluli	3 =	3·66%
12—16 éves	66 =	80·49%
16—20 "	13 =	15·85%
Összesen	82 =	100·00%

A növendékeknek a befogadást megelőző lakóhelye :

Budapest fővárosi	30 = 36·58 ^o / _o
Városi	26 = 31·71 ^o / _o
Falusi	26 = 31·71 ^o / _o
Összesen	82 = 100·00 ^o / _o

A növendékek származása és családi viszonyai :

Törvényes házasságból származott . .	65 = 79·27 ^o / _o
Törvényes házasságon kívül származott	17 = 20·73 ^o / _o
Összesen	82 = 100·00 ^o / _o

A szülők életben vannak	23 = 28·05 ^o / _o
Csak az apa él	20 = 24·39 ^o / _o
Csak az anya él	22 = 26·83 ^o / _o
A szülők elhaltak	17 = 20·73 ^o / _o
Összesen	82 = 100·00 ^o / _o

A növendékek felvétele előtti oktatása :

Iskolában járt	46 = 56·10 ^o / _o
Iskolában nem járt	36 = 43·90 ^o / _o
Összesen	82 = 100·00 ^o / _o

A növendékek vallása :

Római katolikus	54 = 65·85 ^o / _o
Görög „	5 = 6·10 ^o / _o
Ev. református	7 = 8·54 ^o / _o
Ág. evangélikus	4 = 4·88 ^o / _o
Unitárius	1 = 1·22 ^o / _o
Izraelita	11 = 13·41 ^o / _o
Összesen	82 = 100·00 ^o / _o

A növendékek nemzetisége :

Magyar	63 =	76·83 ^o / _o
Német	9 =	10·97 ^o / _o
Román	2 =	2·44 ^o / _o
Tót	7 =	8·54 ^o / _o
Ruthén	1 =	1·22 ^o / _o
Összesen	82 =	100·00 ^o / _o

A növendékeknek befogadást megelőző foglalkozása :

Iparos, tanonc	2 =	2·43 ^o / _o
Tanuló	10 =	12·20 ^o / _o
Földmives vagy napszámos	2 =	2·44 ^o / _o
Szolga vagy cseléd	43 =	52·44 ^o / _o
Csavargó	25 =	30·48 ^o / _o
Összesen	82 =	100·00 ^o / _o

6. A nevelés, az iskolai és munka-oktatás.

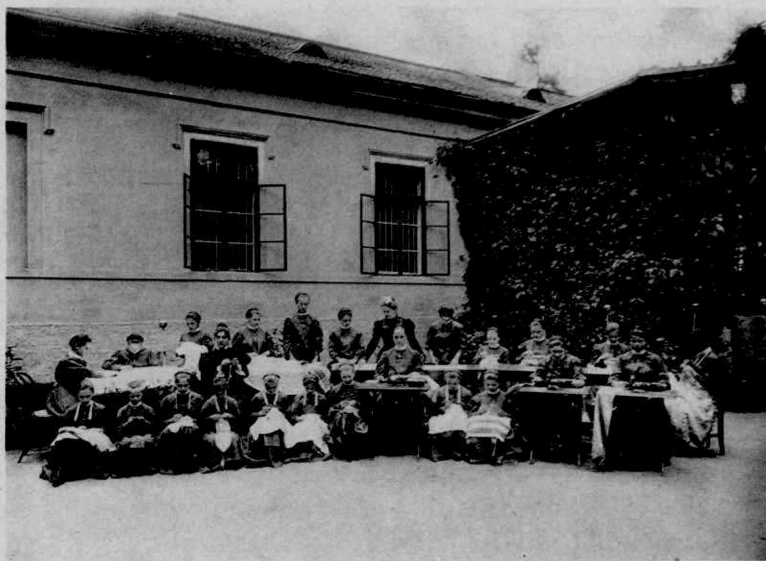
Az intézet régi helyiségeinek korlátolt befogadási képessége csak egy családnak alakítását tévén lehetővé, a beutalt növendékek minden osztályozás nélkül 1 csoportban, de ugyanazon elvek és eljárás alkalmazásával neveltettek, mint a kir. fiu javító-intézetekben.

A növendékek száma átlag 25—30 között váltakozott, habár ezen családi létszám túlnagynak mondható, a nevelés érdekei azért csorbát nem szenvedtek, mert az aránylag nagy tisztí és felügyelői személyzet munkássága és figyelme nem oszlott el annyifelé, mint más intézetekben.

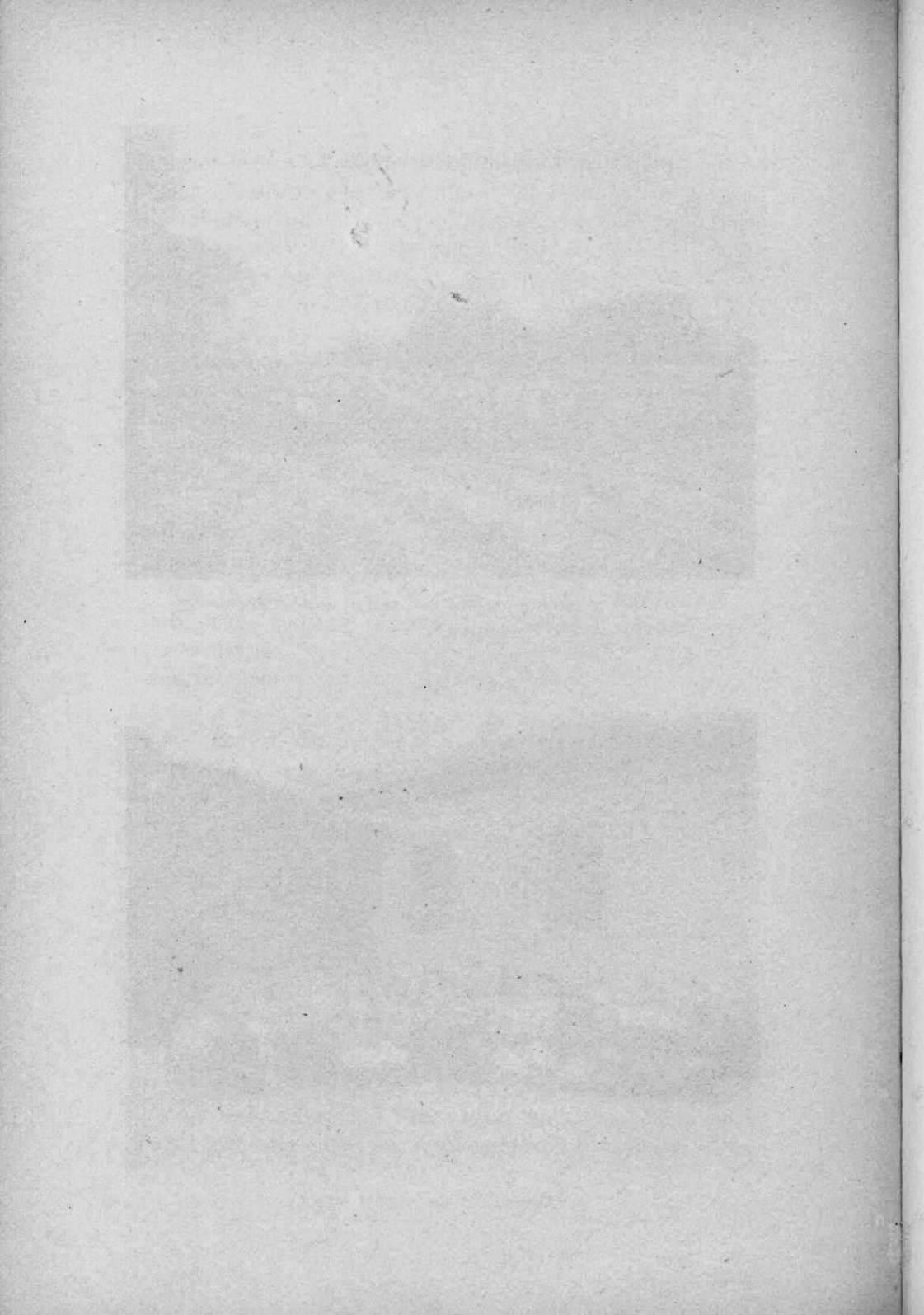
Az intézet iskolájában a tananyag ugyanaz, a melyet az 1868. évi XXXVIII. t.-cz. az állami elemi népiskolák számára előir. — A növendékek 6 osztályu elemi



RÁKOSPALOTA — KERTI MUNKA.



RÁKOSPALOTA — KÉZI MUNKA.



iskolai oktatásban részesülnek s ennek keretében kezdők, haladók és előhaladottak osztályába csoportosítvák. A vállaskölesi oktatást éppen úgy, mint a fiu javító-intézetekben, bejáró lelkészek látják el. — Ezeken és a szintén bejáró intézeti orvoson és az intézeti öreg kapuson kívül a javító-intézet összes alkalmazottjai nők.

A növendék könyvtár 200, a tiszti könyvtár pedig 66 kötet mulattató és ismeretterjesztő könyvből áll.

A növendékek foglalkoztatásánál a kert-gazdasági és iparszerű munka-oktatásra már a nemi viszonyoknál fogva sem fordítható oly gond, mint a fiu javító-intézetekben, azok inkább kézi munkákra és főleg a háztartásba vágó teendőkre oktattatnak.

Ez okból a leány-növendékek takarítás, meszelés, surolás, főzés-sütés, mosás és vasalás, továbbá szabás, varrás és horgolással foglalkoznak.

Ezen házi-munka oktatásnak is az a gyakorlati célja, hogy a növendékek az életben mint ügyes és értelmes cselédek, mosó-, vasaló-, vagy varrónők tarthassák fenn magukat.

A kert-művelés illetőleg konyha-kertészetben vagy iparnemű finomabb és nagyobb műgonddal járó kézimunkákban, mint például a czérna, pamut, selyem és aranyfonállal való himzésben, a növendékek inkább csak azért nyernek oktatást, hogy háztartási ismereteiket és kézügyességüket gyarapítsák.

7. Az intézeti rend és fegyelem.

A napi és házi rend főbb vonásaiban megegyezik a fiu javító-intézetekben érvényben lévő szabályzat és gyakorlattal.

Az 1890-ik évtől az 1898-ik év végéig az összes fegyelmi esetek száma 1251 volt. Ebből 1 növendékre egész intézeti nevelése alatt átlag 15 fegyelmi büntetés esik.

A leggyakrabban előfordult fegyelmi vétség volt a lopás 125 esetben 9·99%.

Szökés vagy annak kísérlete 28 esetben fordult elő, a mi az összes fegyelmi büntetések számának 2·24% teszi.

8. Egészségügy.

Az intézet betegforgalmáról és gyógyszer szükségletéről az alábbi adatok nyújtanak tájékozást.

Betegedési kimutatás 1890-től 1898-ig:

Betegedési esetek összes száma . . .	349 =
Ebből fekvő beteg	153 = 43·84%
Járó beteg	196 = 56·16%
Ápolási nap	6380 = 100·00%
Fekvőre jut ápolási nap	2867 = 44·94%
Járókra jut ápolási nap	3523 = 54·06%
	<hr/> 100 00%

Az előfordult betegségnemek:

Légzési szervek bántalmai .	45 =	12·89%
Emésztési szervek bántalmai	75 =	21·49 „
Ivarszervek bántalmai . . .	4 =	1·15 „
Bőrbajok	31 =	8·88 „
Csúzbántalmak	25 =	7·16 „
Szembajok	31 =	8·88 „
Alkati bajok	28 =	8·02 „
Egyebek	106 =	30·38 „
Összesen	349 =	100·00%

A betegség lefolyása :

Gyógyult	319 =	91·40%
Javult	14 =	4·01 „
Betegen elbocsáttatott	4 =	1·15 „
Gyógykezelés alatt maradt . . .	6 =	1·72 „
Meghalt	6 =	1·72 „
Összesen	349 =	100·00%

*A gyógyszerek *kerültek 1890-től 1898-ig :*

Összesen	718 kor.	30 fill.
Ezen összegből egy évre intézeti szükségletre esik	79 kor.	81 fill.
Ebből pedig átlag — 30 növendéket véve alapul minden egyes növendékre évenként	2 kor.	60 fill.

9. A kir. javító-intézeti nevelés erkölcsi eredményeiről.

Az intézetből kihelyezett 1890 től 1898-ig :

Kísérletileg	21 =	42·86%
Véglegesen	28	57·14 „
Összesen	49 =	100·00%

A kísérletileg kihelyezett növendékek közül.

Jó viseletű maradt	14 =	66·67%
Ingadozó viseletű maradt	2 =	9·52 „
Rossz viseletű maradt	1 =	9·52 „
Ismeretlen viseletű maradt . . .	2 =	9·52 „
Meghalt	2 =	9·52 „
Összesen	21 =	100·00%

A véglegesen kihelyezett növendékek közül:

Jó viseletű volt	16 =	57·14 ⁰ / ₀
Ingadozó viseletű volt	4 =	14·29 „
Rossz viseletű volt	2 =	7·14 „
Ismeretlen viseletű volt	2 =	7·14 „
Meghalt	4 =	14·29 „
Összesen	28 =	100·00 ⁰ / ₀

A kísérletileg és véglegesen kihelyezettek közül együttesen:

Jó viseletű volt	30 =	61·22 ⁵ / ₀
Ingadozó viseletű volt	6 =	12·25 „
Rossz viseletű volt	3 =	6·12 „
Ismeretlen viseletű volt	4 =	8·16 „
Meghalt	6 =	12·25 „
Összesen	49 =	100·00 ⁰ / ₀

*Az intézetből elbocsátott növendékeknek nevelési időtartama
1890-től 1898. végéig.*

A kísérletileg kihelyezettek közül:

2—2 ¹ / ₂ évig	4 növendék	19·04 ⁰ / ₀
2 ¹ / ₂ —3 „	5 „	23·79 „
3—3 ¹ / ₂ „	2 „	9·53 „
3 ¹ / ₂ —4 „	1 „	4·76 „
4—4 ¹ / ₂ „	2 „	9·53 „
4 ¹ / ₂ —5 ¹ / ₂ „	2 „	9·53 „
5 ¹ / ₂ —6 „	2 „	9·53 „
6—6 ¹ / ₂ „	1 „	4·76 „
6 ¹ / ₂ —7 „	2 „	9·53 „
Összesen	21 növendék	100·00 ⁰ / ₀

7 éven túl az intézetben növendék nem tartatott. A kísérletileg kihelyezett növendékek átlag 4 évig neveltettek az intézetben.

A véglegesen elbocsátottak közül.

6 hónál kevesebb időig neveltetett	1 növendék	3·57 ⁰ / ₀
6 hónaptól 1 évig	8 "	28·58 ⁰ / ₀
1 — 1 ¹ / ₂ évig	2 "	7·14 ⁰ / ₀
1 ¹ / ₂ — 2 "	—	—
2 — 2 ¹ / ₂ "	—	—
2 ¹ / ₂ — 3 "	2 "	7·14 ⁰ / ₀
3 — 3 ¹ / ₂ "	3 "	10·72 ⁰ / ₀
3 ¹ / ₂ — 4 "	3 "	10·72 ⁰ / ₀
4 — 4 ¹ / ₂ "	1 "	3·57 ⁰ / ₀
4 ¹ / ₂ — 5 "	2 "	7·14 ⁰ / ₀
5 — 5 ¹ / ₂ "	2 "	7·14 ⁰ / ₀
5 ¹ / ₂ — 6 "	2 "	7·14 ⁰ / ₀
6 — 6 ¹ / ₂ "	—	—
6 ¹ / ₂ — 7 "	—	—
7 — 7 ¹ / ₂ "	1 "	3·57 ⁰ / ₀
7 ¹ / ₂ — 8 "	1 "	3·57 ⁰ / ₀
Összesen 28 növendék		100·00 ⁰ / ₀

A véglegesen elbocsátott növendékek átlag 3³/₄ évig neveltettek az intézetben.

A kísérletileg kihelyezettek és véglegesen elbocsátottak közül együttesen.

6 hónál kevesebb időig neveltetett	1	növendék	2·04 ⁰ / ₀
6 hónaptól 1 évig	8	"	16·33 ⁰ / ₀
1—1½ évig	2	"	4·08 ⁰ / ₀
1½—2 "	—	—	—
2—2½ "	4	"	8·16 ⁰ / ₀
2½—3 "	7	"	14·29 ⁰ / ₀
3—3½ "	5	"	10·21 ⁰ / ₀
3½—4 "	4	"	8·16 ⁰ / ₀
4—4½ "	3	"	6·13 ⁰ / ₀
4½—5 "	2	"	4·08 ⁰ / ₀
5—5½ "	4	"	8·16 ⁰ / ₀
5½—6 "	4	"	8·16 ⁰ / ₀
6—6½ "	1	"	2·04 ⁰ / ₀
6½—7 "	2	"	4·08 ⁰ / ₀
7—7½ "	1	"	2·04 ⁰ / ₀
7½—8 "	1	"	2·04 ⁰ / ₀
Összesen 49 növendék			100·00 ⁰ / ₀

A kísérletileg kihelyezett és véglegesen elbocsátott növendékek együtt átlag 3 év és 8 hónapig neveltettek az intézetben.

*A kihelyezett növendékek foglalkozás szerinti csoportosítása.
1890-től 1898-ig.*

Kihelyezett összesen 49 növendék.

Ebből:

szobaleány	13	növendék	26·52 ⁰ / ₀
szakácsnő	2	"	4·09 ⁰ / ₀
gyermekdajka	1	"	2·04 ⁰ / ₀
cseléd	8	"	16·32 ⁰ / ₀

Átvitel:

Áthozat :

munkásnő	5	„	10·20 ^o / _o
pénztárosnő	2	„	4·09 ^o / _o
csavargó	1	„	2·04 ^o / _o
rab	1	„	2·04 ^o / _o
ismeretlen	2	„	4·09 ^o / _o
meghalt	6	„	12·25 ^o / _o
férjhez ment	8	„	16·32 ^o / _o
<hr/>			
Összesen	49	növendék	100·00 ^o / _o

Ezen kimutatás szerint tehát az elbocsátott, illetve kihelyezett növendékek közül, levonva az időközben meghalt 6 és a jelenleg raboskodó 1 egyént, a kihelyezett növendékek 85·71 ^o/_o-ának van rendes foglalkozása, 4·09^o/_o-ról azonban azt, hogy az életben mivel tartja fenn magát, nem sikerült megtudni.

Az intézet működésére jellemző s így nem érdektelen az elbocsátott növendékek szabad életben tanúsított magaviseletének néhány kiváló példáját felsorolni:

N. M. róm. kath. vallásu növendék 1891—1895 évig tartózkodott az intézetben. A székes-főváros hirhedt zsebtolvaja s leánygyermekes fosztogatója volt; atyját öngyilkossá tette féktelen viseletével. Kihelyeztetése óta varrógépmunkával szerzett keresményéből özvegy beteges anyjának odaadó istápolója, szelid, vallásos érzelmű, a rózsafüzér-egyesületnek éremmel kitüntetett tagja. 1898. óta egy törekvő, józan czipész-iparos neje, a kívül példás családi életet él.

Sch. R. izr. vallásu 1891—1895-ig volt növendéke az intézetnek. Már kicsiny korában számtalanszor jutott a törvénnyel összeütközésbe, özvegy anyját rendszeresen lopta s az eképen szerzett értéket csavargó, elfajult fiugyermekekkel osztotta meg. Kihelyezését követő évben férjhez ment egy kárpitoshoz s kifogástalan viselete s a legszebb hitvestársi egyetértése férjével, a társadalomban is becsülést biztosít számára.

I. B. M. evang. vallásu, 14 éves korában gyujtogatás s kétszeres gyermekgyilkossági kísérlet miatt 1893-ban 2 évre lett az intézetbe fogadva. Kihelyeztetése óta ugyanegy helyen van: szolgálatadói dicséretékkal halmozzák el és kiemelik vallásosságát, a családbeli kisded gyermekekkel való szelid és gondos bánásmódját. Megdorgálva még egyszer sem volt.

Cs. I. gör. kel. vallásu leány 14 éves korában — nálánál két évvel fiatalabb öcsese segélyével — kegyetlenkedő atyját meggyilkolta. Két és fél évi javító intézetben töltendő fogházra ítéltetvén, 1895-ben fogadtatott be az intézetbe. Kezdetben zárkózott, makacs természetű volt, azonban csakhamar átalakult s az intézet egyik legjobb s legmunkásabb növendéke lett. Az 1898-ik évben 17 éves korában kihelyeztetvén, szolgálat-adójának jelentései szerint istenfélő, erkölcsös, szorgalmas és igen megbízható leány.

A rákos-palotai kir. javító-intézet kiadásai és bevételeiről.

Kiadás 1890-től — 1898-ig.

Épületek fentartása	5,859	korona	64	fillér
Személyi járandóságok	51,483	„	36	„
A hivatal kiadásai	1,482	„	94	„
A műhelyek „	160	„	80	„
A ruházat és ágynemű	10,773	„	48	„
Élelmezés	58,997	„	06	„
Fűtés és világítás	10,542	„	36	„
Iskola és istentisztelet	1,029	„	22	„
Gyógyszerek	718	„	30	„
A kihelyezett növendékek segélyezése	100	„	—	„
A kertészet kiadásai	412	„	96	„
Más különféle kiadások	15,392	„	34	„

Összesen 156,952 korona 44 fillér

Bevétel 1890-től — 1898-ig:

A szülőktől vagy gyámoktól (el-	
látási díjak	281 korona 32 fillér
Az iparczikkék és kerti termények	
eladásából	4,062 „ 02 „
Összesen	4,343 korona 34 fillér

Levonva a bevételből a kiadást,
 esik egy évre kiadás 16,956 korona 56 fillér
 Átlag 30 növendéket véve alapul,
 egy növendék kerül évenként 565 korona 22 fillér

Az előadottakból kitűnik, hogy hazai javító-intéze-
 teink, számuk és befogadási képességük korlátoltsága
 folytán valóban igen szerények, a nagyobb államokban,
 különösen társadalmi uton s olykor milliókat is nyújtott
 egyesek kiváló áldozatkészségével létesült hasonló intéz-
 ményekhez viszonyítva; azért a kitűzött felette fontos és
 nemes cél érdekében ezen ismertetést ama meleg óhaj-
 tással és reménynyel zárjuk be: vajha az ez irányban
 folytatólag kifejtendő s az általánosan észlelt társadalmi
 mélyreható mozgalmak által indokolt széleskörű mun-
 kásság — melynél magának a társadalomnak és a tör-
 vényszerűségeknél is vártatott törekvéssel kellend közre-
 működnie — a tervbe vett kassai kir. javító-intézet
 folyamatban levő felállításával e téren még üdvösebb
 korszakot kezdene és az ediginél jóval több derék s
 lelkes polgárt mentene meg s nevelne fel sokat sujtott,
 szeretett hazánknak.



Kimutatás — Relevé

a kir. javítóintézetek növendékeinek személyi viszonyairól 1884-től 1898. év végéig.
de la situation des pensionnaires des Maisons de Correction de l'État hongrois de 1884 à 1898.

A kir. javító-intézetekbe befogadott növendé-
kek száma. } 1291
Nombre total des pensionnaires reçus

1. Lakóhely. — Originaires.

Budapest fővárosi volt — de Budapest 310 = 24-01%
Városi volt — de villes de province . 520 = 40-28 „
Falusi volt — de villages 461 = 35-71 „
Összesen — Total 1291 = 100-00%

2. Származás. — État légal.

Törvényes házasságból származott } 1094 = 84-74%
Enfants légitimes
Törvényes házasságon kívül szár- } 197 = 15-26%
mazott — Enfants illégitimes
Összesen — Total 1291 = 100-00%

3. Családi állapot. — État de famille.

A szülők életben vannak } 509 = 39-43%
Parents vivants
Csak az apa él — Le père seul vivant 169 = 13-09%
Csak az anya él } 396 = 30-67%
La mère seule vivante }
A szülők elhaltak — Parents décédés 217 = 16-81%
Összesen — Total 1291 = 100-00%

4. Vallás. — Religion.

Római kath. — Catholiques rom . . . 798 = 61-81%
Görög katolikus } 47 = 3-64%
Catholiques du rite grec uni }
Görög keleti — Orthodoxes 30 = 2-33%
Ev. református. — Calvinistes . . . 182 = 14-10%
Ág. evangélikus — Luthériens . . . 78 = 6-04%
Unitárius és baptista } 7 = 0-54%
Unitariens et baptistes }
Izraelita — Israélites 149 = 11-54%
Összesen — Total 1291 = 100-00%

5. Nemzetiség. — Nationalité.

Magyar — Magyars 990 = 76-69%
Német — Allemands 157 = 12-16%
Rómán, szerb — Roumains, Serbes . 51 = 3-95%
Tót — Slovaques 82 = 6-35%
Ruthén — Ruthènes 11 = 0-85%
Összesen — Total 1291 = 100-00%

6. Befogadásra szolgált ok. Motifs de l'internement.

Élet vagy testi épség elleni bűncselekmény } 31 = 2-40%
Crimes et délits contre les personnes
Nyereségvágyból elkövetett bűncselekmény } 746 = 57-79%
Crimes et délits contre les propriétés
Gyújtogatás — Incendie 34 = 2-63%
Szemérem elleni bűncselekmény } 9 = 0-70%
Crimes et délits contre la pudeur
Közhatóság, közesend vagy közbiz- } 7 = 0-54%
tonság elleni bűncselekmény }
Crimes et délits contre la paix publique
Csavargás, koldulás } 209 = 16-19%
Vagabondage, Mendicité }
Erkölcsei romlottság — Moeurs dissolues 255 = 19-75%
Összesen — Total 1291 = 100-00%

7. A befogadás eszközöltetett: L'internement a été demandé :

A szülő vagy gyám kérelmére } . . . 398 = 30-83%
Par les parents ou tuteurs
A rendőri vagy más közigazgatási hatóság ké- }
relmére, ideértve az 1879. XL. t.-cz. alapján } 272 = 21-07%
történt befogadásokat is }
Par les autorités de police ou autres y }
compris les cas prévus par la loi XL. de }
1879 }
Az 1878. évi V. t.-cz. 42. §-a alapján } 486 = 37-64%
En vertu de l'art 42 de la loi V. de 1878 }
Az 1878. évi V. t.-cz. 84. §-a alapján } 96 = 7-44%
En vertu de l'art 84 de la loi V. de 1878 }
A felügyelő-bizottság kérelmére } . . 39 = 3-02%
Par le Conseil de Surveillance }
Összesen — Total 1291 = 100-00%

8. Nevelési időtartam. — Durée de l'éducation.

1 évnél kevesebb ideig neveltetett } 98 = 10-91%
moins de douze mois
1—2 évig — 12 à 24 mois . . . 213 = 23-72%
2—3 „ — 24 „ 36 „ . . . 231 = 25-72%
3—4 „ — 36 „ 48 „ . . . 140 = 15-59%
4—5 „ — 48 „ 60 „ . . . 108 = 12-03%
5—6 „ — 60 „ 72 „ . . . 64 = 7-13%
6—7 „ — 72 „ 84 „ . . . 28 = 3-12%
7—8 „ — 84 „ 96 „ . . . 12 = 1-34%
8—9 „ — 96 „ 108 „ . . . 1 = 0-11%
9—10 „ — 108 „ 120 „ . . . 3 = 0-33%
Összesen — Total 898 = 100-00%

Átlagos nevelési időtartam 2. 9 év
Durée moyenne 2. 9 années.

9. Fegyelmi esetek. — Cas disciplinaires.

A fegyelmi esetek összes száma — Total des cas 6018
Ebből egy növendékre esik átlag }
soit en moyenne par pensionnaire } 4
Lopás — Pour Vol 897 = 14-89%
Hazudozás — Mensonge 36 = 0-60%
Illetlen magaviselet, engedetlenség } 596 = 9-89%
Conduite inconvenante, insoumise }
Lustaság, hanyagság } 441 = 7-32%
Paresse, négligence }
Dohányzás — Usage du tabac . . . 417 = 6-93%
Szökés, ennek kísérlete vagy tervezése } . . 192 = 3-19%
Tentative d'évasion }
Kisebb fegyelmi vétségek } . . . 3439 = 57-18%
Délits mineurs }
Összesen — Total 6018 = 100-00%

10. Nevelési eredmények. — Résultats moraux.

Kísérletileg kihelyeztetett } 447 = 49-78%
Libérés conditionnellement }
Véglegesen kihelyeztetett — Libérés définitivement 451 = 55-22%
Összesen — Total 898 = 100-00%
Ezek között — Conduite des libérés :
Jó viseletű volt — bonne 571 = 63-58%
Ingadozó viseletű volt — variable . . 73 = 8-13%
Rossz viseletű volt — mauvaise . . . 132 = 14-70%
Ismeretlen viseletű volt — inconnue . 87 = 9-69%
Meghalt — décédés 35 = 3-90%
Összesen — Total 898 = 100-00%